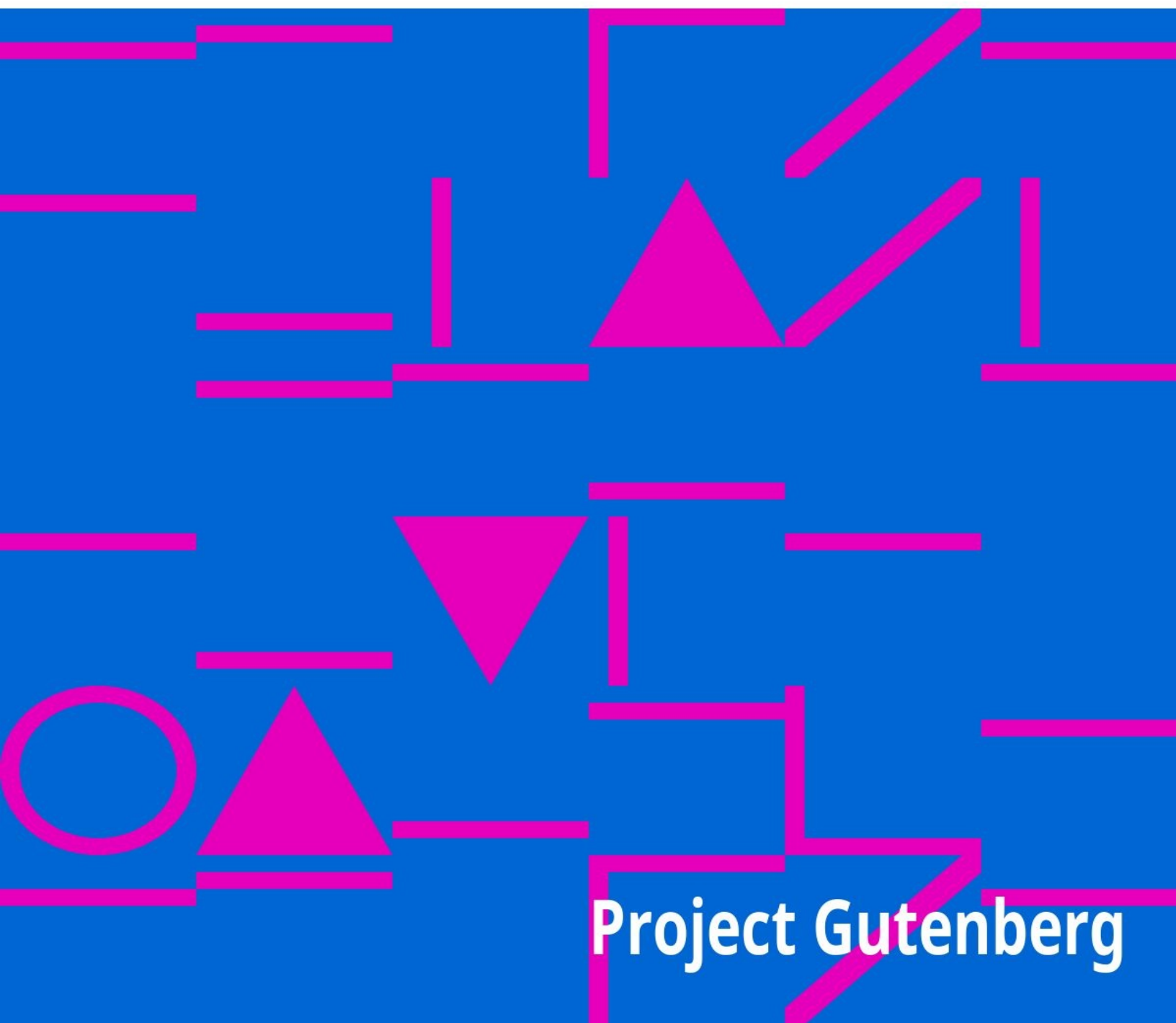

De ondergang der Eerste Wared

Willem Bilderdijk

Project Gutenberg

Project Gutenberg's De ondergang der Eerste Wareld, by Willem Bilderdijk

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this ebook.

Title: De ondergang der Eerste Wareld

Author: Willem Bilderdijk

Posting Date: September 26, 2014 [EBook #8468] Release Date: July, 2005 First Posted: July 14, 2003

Language: Dutch

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK DE ONDERGANG
DER EERSTE WARELD ***

Produced by Jeroen Hellingman

DE ONDERGANG DER EERSTE WARELD

DOOR

Mr. WILLEM BILDERDIJK

Met eenige aantekeningen en een ontwerp van den epos

DOOR

Mr. S. J. E. RAU

VOORREDE DES DICHTERS.

AAN DEN LEZER.

Gaarne zou ik het Algemeen, van dit eerste gedeelte van een zeer uitgebreid Dichtstuk 't geen men weinig hoop zal koesteren van ten einde gebracht te zien, verschoond hebben. Doch, daar het met veel warmte, en onder eene belangstelling, die my altijd dierbaar zal blijven, aangevangen en door ettelijke Boeken of Zangen heen doorgezet was, kon ik aan verscheiden Kunstvrienden geen mededeeling weigeren, die niet dan door den afdruk geschieden kon; en deze afdruk diende algemeen te zijn, wilde men uit het onverkrijgbare en zeldzame geene baatzuchtige uitzichten doen ontstaan, die de verspreiding langs heimelijke onregelmatige en onvolkomen wegen bevorderde; van welke my, ook reeds voorlang, inzonderheid ten aanzien van den Tweeden Zang dezer vijf, niet zeer aangename alhoewel (in zich-zelfs beschouwd) vleiende blijken waren voorgekomen. Hoe veel waarde of deelneming echter sommigen mijner bekenden aan dit werk hechten mochten, het is verre van daar, dat ik er een algemeen opgang van wachten zou. Niet zoozeer om het onvolkomene van dit gedeelte (want waar is een Dichtstuk van eenigen der latere Poëeten, waarvan men niet slechts eenige Zangen leest, zonder de overige in het minst ter harte te nemen; en wat zijn het ooit anders dan goede of voor goed doorgaande brokken, die in een uitgebreid Dichtstuk, van de algemeene waardy, die er aan gehecht wordt beslissen?) maar om dat noch onze leeftijd, noch zelfs onze Natie, Dichterlijk genoeg is om in een Heldendicht, ja zelfs in den toon daarvan, smaak te vinden. Zekerlijk, noch de ingezogen Fransche denkwijze (zoo Tegendichterlijk als er eene by mogelijkheid zijn kan), noch de door opvoeding, onderwijs en omgang verkrachte en geschaafde zeden, noch het laauwe kinderspel van liefhebbery, waar men zich by de algemeene geld- en fortuinzucht mede ontspant, en alle behoefte van hooger wereld, zoo ze eenigzins opkooft, verdooft en in slaap sust; noch zelfs de in zwang gaande Theoriën, die schier alles wat dichterlijk is, van de Dichtkunst uitsluiten, en haar inderdaad tot een laf en nietig spel der Inbeelding verlagen, die in onze dagen

niet slechts alle namen en kleuren aanneemt, maar ook alle waarachtig gevoel uitroeit, overheerscht, of bedwelmt; niets van dat alles is bestaanbaar met zucht voor zoodanig een Dichtstuk als het meesterstuk aller voortbrengselen van den menschelijken geest zou zijn, indien men er in onze dagen het aanzijn aan geven kon. En hoe ook zou iemand zich dit aanmatigen, die nimmer iets zoo betreurde als door het Lot geplaattst te zijn in deze ongelukkigste aller tijden, het tijdstip van den pijnlijken en ontzettijken arbeid en worsteling van geheel de Natuur, om uit een afgrijselijke nacht het geheel verduisterde morgenlicht van waarheid en wezendlijkheid te doen voortbreken, hemel en aarde te hereenigen, en het echt en miskende verband tusschen het eeuwige Geestenrijk en voorbygaande schijnwareld te herstellen? Zeker, zoo mijn zucht ter afschudding van alle stoffelijke en uit loutere wanbegrippen gesmede kluisters onbepaald en vurig is, zy is echter veel te onvolkomen, om my naar vollen eisch op te heffen, en om die waarachtige vlucht te doen aannemen, die den waren Dichter en zijn alles meêsleepend vermogen kenteekent. Den dichter, zeg ik: namelijk

"Hunc qualem nequeo monstrare et sentio tantum,"

[Zoo ik: hem wensche en eisch, maar enkel kan beseffen.]

En inderdaad heb ik onder de tegenwoordige vierschaarspanners van den Hollandschen Pindus by gedeeltelijke voorlezingen van dit stuk, juist altijd geene toejuiching gevonden als by de mededeeling van nietigheden, die of den heerschenden smaak streelden, of die zachte aandoeningen verwekten waar men zich thands meê tevreden houdt en toegeeflijk genoeg is, om, zoo de verzen en wendingen slechts niet gants en in alles evenzeer ondichterlijk zijn, Poëzy in te stellen.

Doch ik heb veel te vroeg den aart van den roem en al wat men eer of onderscheiding noemt, leeren kennen, om dien ooit te zoeken; en mijn zucht was steeds, ook in 't vak der Letteren, waarvan inderdaad Poëzy 't groote middelpunt en beweegpunt is, nuttig te zijn. Ook is het wellicht niet zonder alle vrucht, door deze gemeenmaking eene schets of een soort van afschaduwing te geven van de wijze, waarop ik my het Heldendicht voorstelle. Hoe veel of hoe weinig het juist moge zijn, 't zal ten minste dichterlijke gevoelens en wijzen van bevatting kunnen opwekken en geboren Dichteren aanleiding bieden, om een beter en volkomener pad door de hoogere streken der wareld van gevoel in te slaan.

Daar dan nu dit stuk voor het Algemeen verschijnt, ben ik wel verplicht, als ter Inleiding voor mijn Lezers, eenig verslag te doen van het onderwerp en de wijze

waarop ik het meende te moeten behandelen. De groote zwaarigheid in het Heldendicht is tegenwoordig, het geen men, met een kunstwoord, van het Tooneel der Oudheid ontleend, de machine noemt, de inwerking namelijk van bovennatuurlijke wezens, die of 't ware, de springvederen zijn moeten wier ineenvattende werking het werkstuk des Dichters in beweging moeten zetten, in werking houden en ten doel leiden. De Oude Grieken en Romeinen hadden hunne uit Geest- en menschelijkheid saamgestelde persoonlijke of onpersoonlijke Goden (hun Noodlot tel ik onder de laatsten) te baat, wier bestaan, invloed, bestuur, en tusschenkomst in alle onze menschelijke handelingen, algemeen geloofd en aangenomen was, en (met welke verfijningen of verzieringen dan ook) in den grond der zaak door verlichter en onverlichter Wijzen en Dichters zoowel als door 't plomp en verstandeloos volk erkend werd. Dat men Homerus dit geloof betwist, en deze wezens by hem tot bloote Leenspreukige voorstellingen maken wil, is, (wie het dan ook tegenwoordig beweerden of voorstaan) eene ongerijmdheid waarmee men zeer te onrechte zijn scherpzinnig doorzicht waant eer aan te doen, maar verdient geen weêrlegging. Onze Christelijke begrippen van God en Geesten, gelijk zy gewoonlijk voorgesteld worden, hoeveel zy ook aan de verhevenheid van voorstelling mogen toebrengen, leveren weinig op ter verlevendiging of vervulling van het geen wy in de zoo bruikbare Goden des Heidendoms verliezen, daar zy geene weêrstrevigheid toelaten dan tusschen de Goede en Kwade geesten, waarvan de eenen te eenvormig, de anderen te volstrekt hatelijk, en beide te zeer afwijkende en onbegrijpelijk voor ons menschen zijn, om ons wederkeeringe en genoegzame deelneming in te boezemen, en om er al de party van te trekken die men noodig heeft; en inderdaad spreidt deze machine (indien met haar dus noemen zal) eenen nevel van slaperigheid over geheel een Dichtstuk, van welke noch Milton noch Klopstock zich heeft kunnen vrijhouden. Dat er niets kouder is dan de Allegorisehe wezens, waarvan vele nieuweren zich bediend hebben, is algemeen erkend. Drijdens Beschermgeesten der Koninkrijken en Volken zijn even zeer krachteloos om belang te verwekken, en schoon ik niet zou willen ontkennen dat men daar eenig voordeel uit trekken kan, zij deelen misschien in de ongelegenheden van die allen, Hoogvliet had zich eenen weg geopend door de afscheiding der Goddelijke eigenschappen in het Tweede Boek van zijnen Abraham; maar de laffe en koude aanmerking van den inderdaad dommen en alles behalven dichterlijken Van Engelen, die (ongelukkig genoeg!) een der orakels van zijn tijd was, heeft eenen afkeer van dit hulpmiddel ingeboezemd, schoon de aart onzes bestaans zelf het als aan de hand geeft, ja meêbrengt, en het in de Heilige Schriften zijn grond heeft, die ons Gods rechtvaardigheid en barmhartigheid dikwijls menschelijker wijze in eene tegenworsteling

voorstellen, waarvan het gevoel zich in onze ziel, als van twee onderscheiden hooger Beginselen, aanbiedt. Doch wel terecht heeft men opgemerkt, dat het met alle Fraaie kunsten, en met de Dichtkunst aan 't hoofd van die, uit was, zoo dra Theoristen geloof en invloed bekwamen!—Maar wat dan, wat bleef er overig, om dit dringend gebrek te vervullen?

De koude en in alles nietige, maar zeer beschaafde Schrijver, of liever samenflanser, van den Belisarius trof juist het tijdstip aan, waarin hy zich by het aangrijpend verval van smaak en kunstbesef, aanzien kon geven, en vond het goed het Heldendicht van zijn ziel en beginsel te ontbloten, om dat hij de ziel en dat beginsel niet bevatten kon. Niet vreemd. Velen ontkennen aan zich-zelfen hun ziel en wezen, op juist even den zelfden grond! Ongelukkiglijk had zijn wanbegrip invloed op de onvergelykelijke Dichteresse van den Germanicus, (die zekerlijk in een minderen kring dan het Heldendicht geschitterd zou hebben en beter naar verdienste erkend zijn;) en de Germanicus moest een Heldendicht zonder machine worden. Met dit alles is het belangrijkste gedeelte van dit Dichtstuk dat gene, dat er de ontknooping van maakt: een Geestverschijning. Die naamlijk van een beschermgeest, die het echt Dichterlijk inzicht van haar gemaal (den nooit op prijs gestelden Van Winter, wiens Monzongo—alleen al de Treurspelen zijner Egâ tien—ja honderdmaal opweegt) tegen het door haar aangenomen beginsel dat zy by alle tegenspraak met vrouwelijke geestdrift voorstond, haar opdrong. De voortreffelijkheid intusschen van dit Meesterstuk in schoonheden van detail, en inzonderheid van een Versificatie, die niet genoeg gewaardeerd is geworden, zal aan den waarachtigen kenner altijd verwondering inboezemen, alhoewel iemand hier en daar in den toon-zelf eenige meerdere verheffing mocht wenschen.—Doch dit zelfde wanbegrip heeft zich verspreid, en genoegzaam weet men vrij algemeen niet meer, wat eigenlijk de machine en haar gebruik of aanwending in 't Heldendicht zij.

Wat my betreft: van mijnen vroegsten leeftijd altijd met de Eerste Wærelde en hare bevolking zoo wel als met haar verband tot een hoogere, bezig, hing my steeds de bekende plaats uit het boek der Schepping (Gen. VI, 2, 4,) aan, waar de kinderen Gods gezegd worden zich met de dochteren der menschen vermengd, en uit haar de machtigen, de geweldhebbers der aarde, voortgebracht te hebben, die men Reuzen noemde. Al dra vond ik deze plaats 't zij by sommige Kerkvaderen 't zij by Rabbijnen verstaan van onsterfelijk kroost van onzen eersten Vader, door hem, vóór zijn jammerlijken afval, in Eden geteeld; en het denkbeeld dat dezen als Erfgenamen van den zaligen lusthof door de uitgebannene Aartsouders verbeurd, aan hun Nageslacht deel in die zaligheid

wenschten, kwam mij eene even natuurlijke onderstelling voor, als een poging van deze Geweldigen zelve, zoo fier op hunne Vaderlijke afkomst als op hun meerderheid van krachten en moed, om het ook voor hun gesloten Paradijs te herwinnen. Met één woord, ik vond er de Heidensche Fabel der Hemelbestormeren in, en niets was natuurlijker, dan dat zich met de uitdelging van geheel een menschedom dat zich dezen verwaten aterlingen onderworpen had, de vernieling des vroegeren aardbodems en de losmaking van het Zalig Eden, daar eerst meê verbonden, onderling als tot een enkel tafereel voor mij vereenigde. Ik zag sedert de zelfde wijze van beschouwing elders of aangenomen, of met ten minste schijnbare gronden gestaafd of verdedigd; en zie daar 't onderwerp, dat my boven alle andere, niet slechts in innerlijk belang en gewicht der gebeurtenis zoo wel als door rechtstreeksche betrekking tot elk onzer, maar ook door een waarlijk Dichterlijken aart, kleur, en houding, scheen uit te teekenen! Ruim boven alle mate was my hier het Tooneel; vrij, de omkleeding zoowel als de stoffeering; en de rijkdom van toestel zoo onbekrompen als hy gewenscht kon worden! Verscheidenheid van wezens in overvloed, kwam hier by: Geestelijke van allen aart, menschen van gewone en tevens van buitengewone natuur en voorrechten; goede en kwade Engelen; en boven al, een geslacht van onvervallen Paradijsmensen in Adams staat vóór den val, en nog in die verhevene stand en eigenschappen waar hij uit verviel; treffend uit den aart voor al wie zich aan hen verwant kan gevoelen! en deze allen door de naauwste betrekkingen aan elkander verbonden. Verscheidenheid, zeg ik, en menigvuldigheid van die allen, in éénheid van Schepping, van aan- en grondlage, vereenigd, en waarin de persoonlijkheid, karakters, belangen en uitzichten zich zoo verre verdeelden, als men aan gevoel en verbeelding slechts zou willen toegeven; doch allen in het groote punt samenvloeiende, dat het voorwerp des Heldendichts maakte!—Kon een zoodanig veld, een zoodanige stof, ophouden my voor oogen te blijven zweven, na dat zy zich eenmaal had aangeboden?

Geen wonder derhalve, wanneer 't, by eene algemeen bedoelde herlevendiging (of, wil men, herschepping) van den Nationalen Geest en Letteren, Kunsten, en Wetenschap, en den blijden morgenkreet van een nieuwen dag, my tot plicht werd, my midden in mijnen vervallen toestand, als door eene tooverkracht te verheffen om aan den toegang des Hollandschen Zangbergs, als ware 't, de nog ongevormde of platgetreden sporen te openen, en (meer dan les en aanwijzing) het voorbeeld van den moed te geven, vereischt om hem op te streven: geen wonder, zeg ik, wanneer ik, onafgeschrikt door den omvang des onoverzienbaren arbeids, (ook zelfs zoo ik niet dan ten deele aan 't my gegeven vertrouwen

beantwoorden wilde;) my in de verschillende vakken der Dichtkunst verdeelen moest, op een wijs als bekend is, ook om een stouten greep in 't ontzachlijke vak des Heldendichts te doen, mij zoodanig onderwerp voorstelde, als waarvan de rijkheid onuitputtelijk, en 't belang voor mijn hart-zelf ongelijkbaar was, en dat mijn geheele gevoel kon vervullen, en, om het dus uit te drukken, van alle kanten op eens en gelijkelyk aandoen.

Het was dan ook in het jaar 1809, wanneer ik mijne proeven van Tooneelpoëzy in het licht had gegeven, dat ik, alhoewel onder de drukke bezigheden, waartoe my 't vak der Hollandsche Taalkunde in 't nieuwlings opgericht Instituut van Letteren, Wetenschappen, en Kunsten (ook my helaas! opgeladen) verbond, my eenige maanden tijds, aan 't Dichtstuk, waar van hier de eerste Zangen in 't licht treden, overgaf. Hoe kort het mocht duren, eer de algemeene Overweldiger ons, met den weldadigen en kunstlievenden Lodewijk (wiens heuschheid en goedheid ten opzichte van my, zwakken en uitgeputten grijsaart, nooit wedergâ had, maar wiens weldaden voor my by de uitkomst in louter jammer verkeerd moesten worden,) met alle welvaart, hoop, en uitzicht, tevens geheel ons Volksbestaan ontnam, weet een ieder; en dat met dezen omkeer van alles, geen gevoel voor my overig bleef, met het voortzetten van zulk een Dichtarbeid bestaanbaar, behoeft geene melding.—Men ontfangt het derhalve, gelijk het toen bestond, en zonder eenige verandering, byvoeging, afdoening, of al wat men beschaving noemt, zoo, gelijk het mij uit de ziel is gevloeid. Men weet, hoe ik veelal over het zoogenaamde beschaven denke. 't Is de oefening, die den dichter volmaken moet, maar geen vormelooze, of anders, misvormde klomp zal in 't Dichterlijke door de beschaving, dat gene worden wat het behoorde te zijn; en het geen, zoodanig als het in de warmte des gevoels uitgestort werd, niet verdient aan het Algemeen aangeboden te worden, zal door geene bewerking beter Poëzy worden. 't Zijn slechts enkele plaatsen, waar eene uitdrukking verbetering toelaat; maar dan nog zal 't eene zeldzaamheid zijn, zoo die plaats zelve, by eene zelfs wezendlijke verbetering, niet (van een anderen kant beschouwd), waarlijk verliest. Die ook zijnen stijl, uitdrukking en versificatie niet volkomen meester is, maar in de gave en zuivere uitstorting van zijn gevoel, door de moeilijkheden van dit zekerlijk oneindig vak van studie te rug wordt gehouden, de zoodanige moet zich nimmer aanmatigen, de hand aan Melpomenes dolk of Calliopes Heldentrompet te slaan. Het is in deze vakken niet dat men zich vormt; men moet ze, om ze in te stappen, reeds meester zijn.

Deze uitdrukking klinkt misschien stout en vermetel, in 't oor van dien gene die my iets meer zou toeschrijven, dan het geen ik hiervoren verklaarde my

aangematigd te hebben. Den MOED namelijk van te ondernemen, in hem, die zich-zelfen niet ten voorbeeld en wegwijzer opwerpt, maar wien het zijnes ondanks en in wederwil zijner yverigste en aanhoudendste ontschuldigingen, wordt opgelegd. Den zoodanige is niet meer dan goede trouw, wil en vlijt af te vorderen; en hy geeft wat hy vermag, zonder aanmatiging of beschroomdheid. Die den doornbosch druiven afvergt, moet wel de braambezie voor lief nemen; en dezen treft dan ook het verwijt niet, dat zijn vrucht de verwachting te loor stelt.

Het geen hier van het Dichtstuk gegeven wordt, schoon het het ontwerp daar van duidelijk uitdrukt, en vertrouw ik, in levende werking stelt, zal echter aan niemand den gang van het plan verraden, even weinig als de menigte van Epizodes of byverdichtsels die het insluiten moest, en, wier naauwe aaneenschakeling eerst volmaakt in de geheele samenvloeiing mag blijken. Niet licht zal men zich uit dit voorgedeelte een denkbeeld maken van 't geen ik met Segol of zijne Zilfa voor heb; en misschien weinig beter, wat gewichtigen rol de ongelukkige Elpine of haar hooge minnaar te vervullen heeft. Voorbereiding ziet men zekerlijk gemaakt om Noach op te doen treden; maar hoe, blijft voorzeker den lezer een raadsel, zoowel als de algeheele verwikkeling, die van oogenblik tot oogenblik groeien moet, en hare ontknoping in eens bereikt als het oogenblik der verdelging daar is, waarvan het ontzettende met eene duidelijkheid van voorstelling gepaard moet gaan, die geheel de vorming der aarde tot grond heeft, in wier gantsche wording de lezer vooral moet ingelijfd worden. 't Spreekt van zelf, dat er gronden van God- en Geestenleer geopend moeten worden die niet gemeen zijn, maar vrij van alle weêrstrevigheid tegen de Heilige bladeren. Byzondere redenen heb ik gehad, om, ondanks de reeds verregaande weelde en de algemeenheid der kostbare metalen, de zeldzaamheid van het staal, het nog niet invoeren van het gebruik des paards, en dergelijke meer, te onderstellen; waarvan de reden zichzelve al mede in den loop van het Dichtstuk ontdekken zou. Men verge my hier niets van dat alles te verklaren of op te helderen. Tot verstand van dit gedeelte zou het onnoodig; tot verstand van het geheel altijd ongenoegzaam, en zelfs verwarrend zijn, zoo het niet in een geheel uitvoerig verslag van de overige vijftien of zestien boeken die het werk voltooien moesten, ontaardde, en dan zelf een geheel boekdeel vereischen zou. Men houde ook niet elke onderstelling, hier aangenomen, voor meer dan eene Poëtische verziëring die door 't Dichtstuk gevorderd scheen, doch den Schrijver-zelfen geheel vreemd is. Grootelijks zou men zich bedriegen, indien men uit sommige der hier voorgestelde begrippen tot mijne gevoelens besloot, anders dan voor zoo verr' die gevoelens buiten dien en van elders door mij erkend mogen zijn.

Men passe het gene ik hier zeg, zelfs op geheel de opvatting der bygebrachte Bijbelplaats toe, die mijne Fabel tot grond ligt. Want hoe zeer men haar met een aantal namen, die eerbied inboezemen, waaronder Cedrenus, Clemens van Alexandrië, Zosimus, Africanus, Syncellus, Justinus de martelaar, en zelfs Augustinus, zou mogen versterken; hoe veel aannemelijks zy in zich-zelve moge hebben, en hoe veel zy schijne op te helderen, zy is al te zeer onderhevig aan zwarigheden die van verre uitzichten zijn; en zeer ongeneigd ben ik, schijnbaarheden, die of meer of minderen grond voor zich hebben, als waarheden voor te staan. Doch waar Dichterlijke warmte het hart overmeestert, schept het zich in de ontstoken verbeelding een Wareld, en wie betwist het ons? Hy die dees wareld wil intreden, voor dien moet het toovertooneel, dat de Poëzy hem ontsluit, even zoo lang voor volstreckte waarheid verstrekken, als zy hem op haar vleugelen draagt, in haar wolken omvoert, en tot hooger licht door laat blikken, waarvan elke toeschemering, hoe onvolkomen ook, en zelfs hoe bedriegelijk, ons aan eenen hooger aanleg en hooger bestemming herinnert dan deze onze aardsche vervallen toestand met duidelijkheid toelaat te beseffen, en verder of anders dan in eene soort van hemelsche dronkenschap en bedwelming te genieten.

Hoeveel of hoe weinig ik dat gene aanneme, dat tot grond van die onderstelling kan strekken, doet derhalve ter zaak niet; doch, in den tijd, dat men veelal alle Geestendom, en alles wat niet stoffelijk is, en wel, in dien groven zin stoffelijk, waarin dit ons verval ons het stoffelijke gewaar doet worden, onbelemmerd ontkent, een gemengelde wareld te ontsluiten, waarin velerlei soorten en klassen van wezens niet alleen, maar ook onvervallen en aan 't Geestendom, zelfs door den aart van hun lichaam, verwantschapt en gelijkende Paradijsmensen door één zweven, moet zoo vreemd schijnen, dat er (om het niet voor of laffe of boze spottorny te doen houden) naauwelijks verzekering genoeg schijnt gegeven te kunnen worden van de oudheid van een gevoelen, dat zoo hersenschimmig moet voorkomen. En het zal hoogwaarschijnlijk velen niet ongevallig zijn, dat men hen ten dien aanzien tot het oud maar niet algemeen bekend geschrift, 't zoogenoemde boek van ENOCH, verwijze. Ieder weet, dat de Apostel Judas, in zijnen brief bij de algemeene Christen Kerk voor echt gehouden, en onder de Schriften des Nieuwen Verbonds geplaatst, eene voorzegging van Enoch, den zevende van Adam, heeft aangehaald, welke blijkbaar ten zijnen tijde erkend werd, en schoon het niet noodig is, uit deze plaats meer dan eene mondelinge overlevering van die profecy op te maken; dat echter Enoch geschreven hebbe, wordt niet slechts door Augustinus op grond van die aanhaling des Apostels aangenomen, maar wie zal het in twijfel trekken, die den aart van het

letterschrift, en daaruit, de hooge oudheid daarvan, die van den oorsprong-zelfen des menschelijken geslachts afgestamd schijnt, recht bevat en in aanmerking neemt? Hoe het zij; dat men reeds in de vroege Eeuwen des Christendoms een geschrift had, 't geen op Enochs naam doorging, is zeker, en, schoon dit buiten alle mogelijkheid van twijfel (als zoo vele andere,) een verdicht stuk was, en hem bedriegelijk werd toegeschreven, dit bewijst ten minste dat men toen ter tijd onderstelde dat Enoch geschreven had. Zoodanig een stuk is ook inderdaad tot ons gekomen en aan den Geleerden niet vreemd, dat onder den naam van den rechtvaardigen en met God wandelenden Enoch, van de Engelen (daar Wachters of Wachtëngelen, Egrigoroï) en hare vermenging met der menschen dochteren handelt; en zulks met eene uitvoerigheid en op eene wijze, die duidelijk genoeg den tijd van het ontstaan van dit geschrift, als niet vroeger dan de Babylonische gevangenis, aantoont. Uit dit stuk, dat wy in 't Grieksch hebben, zal ik, ter voldoening aan eene hier niet ongepaste nieuwsgierigheid, het volgende uittreksel bybrengen.

"En het geschiedde, als de kinderen der menschen vermenigvuldigd waren geworden, en hun schoone en aanlokkelijke dochters geboren waren, dat de Wachtëngelen haar begeerden; en zij verleideden elkander, zeggende: Kiezen wy ons vrouwen uit de dochteren van de menschen der aarde. En Semeïxas, hun hoofd, zei tot hen: Ik vrees dat gy dit mogelijk niet doen zult, en ik (dus) alleen aan dat overgrootte kwaad schuldig zal zijn. Maar zy antwoordden hem alle: Alle zullen wij zweeren en ons met een eed verbinden, van dat voornemen niet af te gaan tot wij het ten uitvoer gebracht zullen hebben. Toen zwoeren zij allen en verbonden zich met eede.

"Het waren er twintig, die in de dagen van Jared of Jered (den vader van Enoch) zich op den top des bergs Hermoniim, dien zy daar Hermon naar noemden, dus met onderlinge vervloeking verbonden." (Van welke twintig de namen dan worden uitgedrukt.)

"Dus namen zich ook al de overigen in het jaar der wereld 1170"—(Welke berekening, ten aanzien van Jareds leeftijd, met den Hebreeuwschen text gants niet overeenstemt, zoo als men weet dat het in 't algemeen ook met den Griekschen text van het boek van Mozes is)—"vrouwen, en begonnen zich met haar te vermengen tot aan den zondvloed toe: en deze (vrouwen) baarden hun drieërlei menschen. De eerste soort waren de groote Reuzen; en deze reuzen teelden de Naphilim, en uit dezen zijn de Elioth geboren. En leerden zich-zelfen en hunne vrouwen kruidmengingen en bezweeringen.

"Het eerst leerde Exaël, de tiende Vorst, zwaarden en pantsers, en alle soorten van wapentuig maken, en de metalen der aarde en 't goud bewerken; en daar maakten zy den vrouwen versiersels en geld van. Zij leerden elkander zich te blanketten en op te schikken, en met kostelijke gesteenten te schitteren; en daar werd vele godloosheid op aarde gepleegd, en daar openlijk roem op gedragen." (Voorts wordt de uitvinding der kunst van tooveren en onttooveren, der sterrenkunst, en voorzeggingskunst uit sterren, lucht, aarde, en maan, gemeld.) "Naderhand vingen de Reuzen aan menschevleesch te eten, en de menschen begonnen op de aarde te verminderen. Het overig menschedom riep den Hemel aan over hunne boosheid en verval.

"En als de groote Aartsengelen, Michaël, en Rafaël, en Gabriël, en Uriël, dit hoorden, zagen zy neêr uit de heiligheid der hemelen, en veel bloed langs het aardrijk ziende vergieten—traden zy tot God en spraken:—

"—Het overspelig en bastaardgeslacht der Reuzen overstroomt de aarde, en zy is vervuld met ongerechtigheid. En ziet! de geesten der verslagenen roepen luidkeels, en hun kermen is tot de poorten des hemels geklommen, enz.

"Toen nam de Allerhoogste het woord, en de Alheilige sprak, en zond Uriël tot den zoon van Lamech, zeggende: Ga naar Noach en zeg hem in mijnen naam, verberg u-zelfven. En maak hem het naderend einde bekend; dat geheel de aardbodem vergaan zal.—Onderricht den rechtvaardige, den zoon van Lamech, wat te doen, en zijne ziel zal in 't leven bewaard worden, en hy zal in der eeuwigheid ontkomen; en uit hem zal een plant geplant worden, die door alle geslachten in der eeuwigheid voortduren zal. En hij sprak tot Rafaël: Ga en werp Exaël met de handen en voeten gebonden in de duisternissen. Ontsluit de woestijn die in de woestijn Dodoël is, en werp hem daar weg, dat hy daar voortleve, op scherpe en ruwe steenen gelegen, en met de duisternissen bedekt.—En tot Gabriël sprak hij: Ga, Gabriël, naar de Reuzen, naar 't bastaard volk, de kinderen der hoerery, en verdelg de kinderen der Wachtëngelen door de handen der menschenkinderen. Doe hen tegen elkander oorlogvoeren ter vernieling; en laat de lengte hunner dagen tot de dagen hunner vaders niet reiken.—En tot Michaël sprak hy: Ga Michaël, bind Semeïxa en alle zijne medestanders, zoo velen zich door vermenging met de dochteren der menschen besmet, en haar met hunne onreinheid bezoedeld hebben; en als hunne kinderen omgekomen zullen zijn, en zy de verdervende straf hunner gruwelen erkend zullen hebben, zult gy hen, den tijd lang van zeventig geslachten, in verholten plaatsen der aarde vastgekluiserd houden, tot den dag toe, die bestemd is om hen te recht te stellen.

—En de Reuzen uit geestelijke en vleeschelijke wezens geboren, zullen op aarde Boze geesten genoemd worden, en hunne woning zal boven de aarde zijn."

Dit zal volstaan mogen, om te doen blijken, dat de grond dezer Fabel niet uit mij gesproten is. En het Dichtstuk-zelf zal bewijzen, in hoe verre ik van deze oude Mythologie (om het dus te noemen) gebruik heb gemaakt; of, eigenlijk gezegd, aanleiding genomen heb ter ontsluiting van eene geheel andere, alhoewel daarmee naauw samenhangende wareldmengeling van door één zwevende wezens van geheel verschillenden aart. Ook is by my het Reuzengeslacht niet uit eigenlijke Engelen of ingestelde Wachtgeesten, maar uit menschen, onsterflijke, doch van een verhevener aart, Engelen nabijkomende, en der Engelen speelgenooten, met één woord, Paradijsmensen, gesproten, wier betrekking tot het vervallen nageslacht van den gemeenen Vader ongelijkbaar nader is, en aan de Verbeelding (dus koomt het my voor) minder tegen kan staan: alhoewel ik voor my, niet inzie, hoe, naar een redelijk begrip van 't gene men geestelijk en lichamelijk noemt, in zijn aart en wezen, ook zelfs de mogelijkheid der vermenging van geesten met menschen niet erkend zou mogen, ja moeten worden.

Niemand, verbeelde ik my, zal mij reden afvergen, veel min ter verantwoording roepen, over de onderstellingen, die ik my aanmatigde ten aanzien van den staat en gelegenheid van dien eersten en vernietigden wareldbodem, met het aardsch Paradijs samenhangende, en rivieren en streken behelzende, waarvan het aandenken by de benoeming des later ontbloten gronds wel heeft kunnen vernieuwd worden, maar die met het geheelal van dien bodem vernield en verbroken zijn. Mijne eigenlijke en byzondere denkwijze-zelve omtrent dien vroegeren wareldgrond, stemt reeds op verre na niet overeen met de Topografie, die ik hier als Dichter vereischt rekende; en hoe zoude ik haar derhalve buiten dat Dichterlijke doel kunnen of willen rechtvaardigen? Die zich met my op het grenzenloos meir der Poëzy inschepen wil, neme in mijn vaartuig, al ware 't een mosselschelp, en even zoo in den koers dien ik verkies te houden, genoeg, al wilde ik met de Grieken een zeer veranderlijk en misleidend gestarnte ten gids nemen. Die beter weet, stappe vrij uit en kieze zich een beter weg; ziedaar zijn recht, en het mijne!

Na deze herinneringen, vertrouw ik geen verdere voorafsprak of inleiding noodig te zijn. Indien ik hier iets by wilde voegen, het zou de versificatie betreffen, die zekerlijk in een Heldendicht ook in hare mechanic (gelijk men het noemt) vrij verscheiden dient te zijn van den gewoonlijken daaglijkschen trant,

en niet slechts een hooger en fierder toon, maar daarby ook meer rijkheid, ruimte van omvang, en afwisseling te hebben, dan eenig ander soort van Poëzy hoegenaamd. Maar zal men die, in de thands plaats hebbende wanbegrippen omtrent dit gedeelte der Dichtkunst en de volslagen miskenning harer gronden, opmerken of onderscheiden? En zou zelfs al wat ik hiervan mocht willen aanduiden, niet geheel verloren zijn of misverstaan worden, zoo lang men aan Theoriën vasthoudt, die tegen de gronden tevens van taal, melodie, en natuurgevoel strijden, en die het gelukkig is dat zy, die er meê pronken, doorgaands in hun werk-zelf vergeten of over het hoofd zien? Zoo veel beter is blinde Natuurdriфт dan bedorven verstand! Zekerlijk zoekt men hier ook in een Voorrede geen stelsel van Prozodie, dat in dit, als in elk Dichtstuk bestaan moet, en dus ook te vinden zijn voor die de aangeleerde lessen slechts aflegt, en dan onbevooroordeeld wil opmerken. Echter wenschte ik (kon de wensch slechts iets baten), dat men by de lezing niet alleen de verscheidenheden van klanken, die aan ieder der vokalen op zich-zelfs eigen zijn, wel in acht nam, maar ook inzonderheid mede de scheva, (die in onze taal zoo gemeen is,) waar zy niet als vokaal geschreven staat, echter gevoelen, zooal niet hooren, deed, en dus geen trom-len by voorbeeld, geen daaf-rend, geen herin-ren, geen eig-ne, of een-ge, uitspraak, zoo dat konzonant tegen konzonant stoot, en er geen de minste zweem meer van 't dactylische of anapestische (dat onze taal eigenaartig is, en waar al hare zoetvloeiendheid aan hangt,) overig blijft. En ik zeg even het zelfde ten aanzien van de eerste persoon in de werkwoorden, ik word, ik bid, ik spreek, ik zwijg; en dit vooral in de zoogenaamde Toevoegelijke wijze, als: op dat ik hier niet te veel over hoop haal. De belachlijke en alle taal verwoestende dolheid, van de ten opzichte van den klank altijd onvolkomen, en hoe langer hoe meer bedorven schrijfwijze of spelling, te willen naspreken, heeft (en menigwerven beklagde ik dit,) oneindig veel toegebracht om onze heerlijke moederspraak van de haar eigenaartige kracht, nadruk en welklank te ontzetten, en brengt onze verzen allengs tot een louter geweld doen aan 't teder echt Nederlandsch gehoor, dat van ouds nevens het Italiaansche, het meest zangrig gevoel van alle Europese Natiën had. Wat my betreft; de Hemel behoede mijne schriften voor Lezers van zulk eenen stempel, en ik vrees niets zoo zeer, als dat dezen mijn verzen op hunne wijze welluidend zouden vinden. Ik heb voor omtrent vijftig jaren, die gemaakte, stijve, en in alles valsche uitspraak zien opkomen en veld winnen; en het was niet dan onder begunstiging van de Hoogduitsche domheid en betwetry, dat zy zich vestigde, en met al het overige wat Holland onthollandschte, samenliep, om het *mox daturos progeniem vitiosorem* by ons in de onvoorbeeldigste kracht te verwezendlijken.

Dat ik in liet stuk van spelling altijd als tusschen het echte taaleigen en 't gebruik dat ik in mijnen tijd vestigen zag, ingeklemd zat, weet ieder. En ik ben overtuigd, dat eene volmaakte algemeenheid van spellen even zoo belachlijk en onzinnig is, als een algemeen vaststellen van eene bepaalde Staatsvorm, stelsel van belasting en dergelijke, welke alle middelen en geene doeleinden zijn, en dus, in alle opzichten, van allerlei byzondere en zich zeer ongelijke omstandigheden af moeten hangen; en die dus, zoodra als zy anders aangemerkt worden, onzinnige opofferingen zijn van waarheid, van plicht, en van rechten, waaraan men het heiligst ontzag verschuldigd is, en waar boven men niets op aard stellen mag. Maar de razerny dezer eeuw was reeds lang, a priori te willen zien, en dus scheppen, in plaats van, met wijzer tijdvakken, a posteriori te kennen en in te volgen; en daaruit rees noodwendig, dat het doel voor het middel moest onderdoen en de zaak-zelve aan het stelsel ten beste gegeven wierd. De Taal bestaat in geen letterfiguren, maar in levende klanken; deze te kennen te geven, en dit zoo na mogelijk, is al wat het schrijven beoogt, en de byoogmerken waardoor men iets meer wil, hebben altijd de nadeeligste invloeden gehad. En echter wy kunnen er ons, waar zy algemeen zijn geworden, niet geheel van losmaken, maar worden, als in 't Newtonianismus de planeten, tusschen de twee verschillende krachten, van eigen rechtstreeksche beweging, en van aantrekking, in vrij ongelijke kringen gesleept. Die ellips, hoezeer met zich zelve nooit gants eenvormig, houdt echter haar eigen gang, en deze gang is ten mijnen aanzien reeds lang bekend. Ik heb dus omtrent mijne spelling hier niets byzonders te melden, ten zij misschien dat ik ten gemak van den Lezer, den derden naamval (dien wy dan toch eenmaal, het moge in den grond met den aart der taal overeenkomen of niet, gewoon zijn geworden op zijn Latijnsch van den vierden te onderscheiden) waar het geschieden kan, met de apostrofe teekene, die in mijne jeugd bij alle gebogen naamvallen gebruikt werd; het geen ik ter vermeerdering van duidelijkheid, by ruime en somtijds veel omvattende volzinnen, niet onnuttig vind, doch niet te min, als al het willekeurige, gants niet aanprijze.—Liever had ik in de zinsnijdingen meer onderscheiding ingevoerd, daar ons buiten twijfel een minder of flauwer snede dan het Komma, en een tusschenscheiding tusschen Kolon en Semikolon, ontbreekt, die elk kundig of liever verstandig lezer wel in acht neemt, doch moeilijk by een vaardig lezen, zonder eenige aanwijzing vooraf, weet te plaatsen. Doch in het algemeen is het waar, dat wy, om verzen of proza wel te doen gelden, een duidelijk en licht verstaanbaar teekenstelsel vermissen, het geen ieder zekerlijk voor zich-zelfen, zoo wel als by 't onderwijs van de uitspraak der taal, uitdenkt; maar, by de ware muzyk der taal, nog iets meer behelzen kon, om recht nuttig te zijn. Doch dit kan uit den aart voor het algemeen niet geschikt zijn, het geen nogthands meer en

bepaalder aanwijzing behoeft, dan onze vier zinteekeus met de twee bykomstige van Uitroep en Vraag, opleveren. Het gebrekkige van deze zinteekeus maakt ook dat zy van volzin tot volzin geene vaste en volstreckte maat van during aanwijzen kunnen, maar alleen eene betrekkelijke onderling in elken afzonderlijken volzin; zoo dat somtijds het Semikolon niet meer during dan elders het kommateeken heeft, en somtijds in tegendeel zich tot de langere rust van het volkomen kolon (de twee punten) uitstrekt. Dit in acht te nemen, en ieder volzin, als eenigermate een byzondere wijze van interpunctie hebbende, aan te merken, zal aanmerkelijk tot de klaarheid der rede toebrengeu. De aanéenschakeling toch der volzinnen aan elkander, en de naamloze verscheidenheid daarin, is alleen uit hun vorm- en inhoud-zelven te kennen.

Doch wat trede ik in dit alles, als of het stuk Lezers, als of het belangstelling genoeg vinden zou, om wel gelezen, wel verstaan, en wel gesmaakt te worden! —Men schrijve dit aan geene zelfmisleiding toe, waarvoor ieders eigenliefde zeer vatbaar is, maar die by my onvereenigbaar zijn zou met den tegenwoordigen toestand onzer Letterkunde, zoo als ik haar in dit oogenblik zelf beschouwe.—Maar, indien geene zelfmisleiding, wat is het dan?—'t Is, Lezers dezer voorrede! eene bloot Dichterlijke omwandeling in de wareld van verbeelding, waarin 't my zoo dikwijls een lust, zoo dikwijls een behoefte is, uit te stappen; en die het zoo geheel vreemd niet is, zoo ik wel eens (men verweet het my somtijds, doch gunne men my deze troost, en misduide men 't niet!) met de werkelijke wareld, waar wy in leven, vermenge.

Leyden;

in Bloeimaand 1820.

DE ONDERGANG DER EERSTE WARELD.

EERSTE ZANG.

Ik zing den ondergang van d' eersten Wareldgrond,
En 't menschdom dat, met Hel en Duivlen in verbond,
In gruwelen verhard, Gods Hoogheid durfde trotsen
En 't aardsche Paradijs beklautren langs zijn rotsen,
Tot de Almacht, worstlens moê met Adams zondig bloed,
Des aardrijks bodem sloopte en omkeerde in den vloed,
Wat adem haalde op 't droog, van d' afgrond in deed zwelgen,
Één huisgezin behield in 't algemeen verdelgen,
En, op 't verbrijzeld puin in lager lucht verspreid,
Het sterflijk kroost vernieuwde, en 't zaad der eeuwigheid.

Wien smEEK ik, die mijn oog, ten hemel opgeheven,
Die wareld weêr herbouw' en weêr herroep' in 't leven,
Die, wat der waatren stroom in 't denkbeeld achterliet,
In de eb der eeuwen met heur' afloop dreef in 't niet?
Wie voert haar uit die nacht van 't ondoordringbaar duister
Te rug?—U roep ik aan, ô Gy, wier hemelluister
Tot d' afgrond doordringt, en den dag voert in 't gezicht,
Waarheen gy d' opslag van uw Godlijk aanschijn richt!

Gy, Dichtkunst, 't zij ge omhoog aan 't hoofd der Englenchoren
Gods lofzang aanstemt, die geen' weêrgalm schept in de ooren,
Maar elken zenuwdraad en drupjen hemelsch bloed
Bezielt, en op zijn toon welluidend trillen doet,
En tot één' enklen zang, één zangtoon samenvlieten,
Waar alles by beweegt en wegsmelt in 't genieten:
Het zij ge, uitdeelster van Gods weldaân aan 't heelal,
De harten hier omlaag met d' eigen hemelval

By dropplen laaft, en 't heil der diamanten zalen
Den stervling overbrengt in amethysten schalen:
Gy! schiet uw Godheid in een' lichtstraal uit! Gebie,
Die dart'le klanken niet van aardsche melodie,
Waarop de weelde en lust met lichtgeschoeide voeten,
In hupplend nachtgebaar den bleeken morgen groeten,
En 't lachende vermaak den kommer drukt in 't hart:—
Neen, schep hier klanken, waard den Koninklijken Bard,
Wen hy 't Onsterflijk oog, op de aarde neêrgeslagen,
't Gevallen menschdom toont, en Godlijk laat beklagen!
Schept tonen, waar de ziel in huppelt tot Gods eer!
Of, Dichtkunst, wees my ziel; geen Dicht- geen Zangkunst meer!
Gevoele ik slechts door U! beveel, doordring mijn zinnen!
Voer, voer my d' afgrond door en hoogste hemeltinnen,
Waar de aadlaar van het zwerk de wieken druipt, en geef
Den Zanger vleugelen waarop hy zeker zweeft;
Of, valt hy, laat zijn val die Almacbt niet onteeren,
Wier wraak hy zingt!—

Maar Gy, die boven 's Hemels sfeeren
Aan 's Vaders rechterhand den ongeschapen thron
Beklomt: Gy, God uit God, en menschgeworden Zoon!
Gy die, in 't graf gedaald, ook d' eersten wareldvolken
Uw vrede en zoenbloed bracht in de onderaardsche kolken,
Waar ze, in een ijzren nacht gekerkerd, hunnen band
Verbroken zagen door uw zegerijke hand! [1]
Verlosser! zie, zie neêr op dit vermetel pogen!
Begunstig 't, is 't iets meer dan Dichterlijke logen;
Maar, stijgt het stouter dan eens Christens Godsvrucht past,
Verstoort het uit genade, en leg mijn' waanzin vast!

Aartsvader Adam had, met twee paar rijen neven,
Natuur den tol betaald, den stervling voorgeschreven;
En 't menschelijk geslacht, het aardrijk overspreid,
Zich reeds, naar 't Godlijk woord, vertalrijkt uitgebreid.
In steden saamgeschoold, beschut voor 't overvallen
Met ondoordringbaar woud of opgeworpen wallen,
Bebouwde 't, met een' arm door d' arbeid sterkgespied,
Zijne akkers, zonder vrees voor 't woeste roofgediert';

Of 't zwierf, met draagbre tent, en zuivelrijke lammeren,
De bergvalleien langs, te vreden in zijn jammeren.
Het fiere Hanoch, 't oudst der burchten, stak het hoofd
In 't uiterst Oost omhoog, van d'ochtendgloed gestoofd,
En telde, als moederstad, van Land- tot Landgewesten,
Een overtalrijk kroost in meer bekrompen vesten,
Tot waar de Hiddekel by d'avondgroet der zon,
Zijn' Westelijksten tak te rug boog naar zijn bron,
Om, dwars door 't steil gebergt', in slorpemde aard bedolven,
Een' weg te zoeken ter ontlasting van zijn golven.
De middelvlakte was van Gihons kil besproeid,
Met Pizon, arm in arm, doorstrengeld en doorvloed,
En zag, door cederbosch, en palmen, en olijven,
Den Frath zijn' sneller stroom naar de open zeekust drijven
Alwaar de middagzon zich spiegelde uit het Zuid,
En strekte een heuvelnrij naar Hanochs landpaal uit.
Het Noorden, door een' muur van hoog gebergt' omsloten,
Weêrhield den stormwind daar, die, 't aspunt afgeschoten,
Het landomvaâmend meir van uit zijn kolken joeg,
Om 't droog te omspoelen dat des aardrijks rug besloeg.—
Een koopren schild gelijk, dat zwellende uitgebogen,
Zich opheft uit zijn rand, met blaauwend staal omtogen.
En door 't geweld des krijgs met bult en bluts bedekt,
Lag daar 't bewoonbaar vlak, van oost naar west gestrekt.
Zijn bodem was graniet, met aardmulm overtrokken.
Men zag geen menigte dooreen geworpen brokken
Van rots 't eenvormig strand, of, midden in het meir,
De golven scheiden, of geen spits het hemelsch heir
Verbergen. 't Was één land, van éenen plasch omgeven:
Één eiland, in één zee; geen andre kust daar neven.
Één bergrij, vlak van kruin, omheinde 't voor het Noord,
En bracht den fieren pijn en statige olmen voort.

Geen heuvels, dan alleen waar zachte beekjens gleden,
Die, wellende uit den grond zijn bovenkorst doorsneden,
En in de vlakte zich verloren, of hun nat
Den stroomen huwden, eerst in Edens Hof ontspat.
Één hoger grond alleen, in nevelen en wolken
Gehuld, verborg dien Hof aan 't kortziend oog der volken,

Waar nog des Levens boom zijne appels, maar de tronk
Der Kennis, bladers en onvruchtbare bloesems schonk,
Sints 't doodelijk vergrijp der Oudren, door zijn vruchten
Verlokt. Een zoete walm van balsemige luchten
Doorwaaiden uit dien hoek de lager liggende aard,
By wijlen zoeter dan de Lenterozenggaard
Waar 't bietjen honig puurt en dartle nachtegale
In zwijmen van vermaak; maar de omgelegene dalen
Erkenden 't aan dit merk noch aan de onzichtbare wacht
Van Hemelingen die 't omzwierden dag en nacht.

De stam van Kaïn hief, in weinige geslachten
Zich boven 't zaad van Seth. Door meerderheid van krachten,
Door yver, altijd schrap op voordeel, buit, of baat,
Niet sluimrend in de rust, noch zorgloos tegen 't kwaad,
En, door een' schrandren geest, by 't forsche lijf, gesteven,
Scheen de eerstling na den val nog in zijn kroost te leven:
Die zoon, dien Eva groette als nieuwgeboren' God,
Die de aard verzoenen zou van 't doodlijk proefgebod! [2]
Hoe blind in 't lot, helaas! Wat zaagt ge, ontroerde Moeder,
In hem den moorder niet van zijn' godvruchten broeder,
Gods lust en de uwe? Maar Gods goedheid spaarde uw hart
Het aaklig voorgevoel der grievendste oudrensmart;
Te vroeg nog trof zy u.—De wakkere Kaïnieten
Bedeekten de aard weldra, sinds Abels bloedvergieten
Hunn' stamheer, met den vloek geteekend van dien moord,
Naar 't diepst van 't Oosten dreef en Pizons slinkerboord,
Om aan der heuv'len voet, waar Ur en Ets zich voegen,
In eenzaam zelfverwijt een ledig erf te ploegen.
Dat erf werd eigendom, en dierbaar, zelfs door 't zweet
Dat druppelde op zijn zand; maar dierbrer nog om 't leed
Des zwervens, daar verpoosd; hoogst dierbaar, door de panden

Van 't vruchtbaar huwlijksbed. Met opgeheven handen
Riep Kaïn, toen zijn zoon, zijn Hanoch, hem gewierd,
Den God des zegens toe: "Gy hebt gezegevierd!
'k Verhard mijn borst niet meer, ik zink in tranen neder,
ô Almacht! ja 'k versmelt, mijn ziel werd week en teder,
Ze is menschlijk. 'k Ben, ô God, 'k ben vader, 'k voel het bloed

Van vader in dit hart, 't verandert my 't gemoed.
Twist' kinderlooze met uw Almacht! Vloek' verwaten
Zich-zelf' en U, en dwing' zijn boezem zich tot haten,
Die in 't aanvallig kind zich-zelfen niet herteelt,
Geen hemel aanblijft in den aanblik van zijn beeld!
Ik kan niet langer.... niet verstokt zijn, Uw genade
Niet trotsen; neen, mijn God! Ik heb en kroost en gade;
ô! Wijt hun 't misdrijf niet van vader en gemaal!
Straf, straf me, ach! niet in die in wie ik ademhaal!
Dit: dit-alleen is straf, dit, lijden voor een' Vader!
'k Aanbid U, God! genâ voor d' eersten plichtversmader!
Mijn oudren zondigden; ik trapte in dollen zin
My-zelfen, U ter spijt, het hart, de ribben in,
Ik doodde, in Abels dood, my 't leven van het leven.
ô! Zegen thands mijn kroost, en 'k zal, u dankbaar, sneven."

Hier zeeg hij spraakloos neêr, in tranen als versmoord.
Men zegt, een Engel stortte, op 't uitgesproken woord,
Een' hemeldauwdrop op zijn voorhoofd, die het teeken
Des bloedvleeks, als een schim by d'ochtend, deed verbleeken,
En 't uitgewischt had, had aan 't wraakgeschrei der aard
De vloek zijns vaders zich, by 't misdrijf, niet gepaard.

Hoe 't zij, hij rees verkwikt, en aâmde een ander leven,
Aan Hanochs voedstergrond werd Hanochs naam gegeven.
En 't uitgestrekte Nod, tot d'oever van den Frath,
Werd één vereenigd Rijk met Hanochs bakermat.
Sinds zette 't volkrijk land, tot aan den boord van 't Westen
Langs elken landstroom uit, in honderden van vesten.
Gelukkig, zoo hun ziel bij overvloed en macht
Geen' God vergeten had, geen zede en deugd verkracht;
Of zoo de dartelheid der ongebonden weelde
In gruwlen maat behield, noch snood- uit snoodheên teelde!

Het nageslacht van Seth, aan Abels spoor getrouw,
Was veeteelt meer geneigd dan straffen akkerbouw,
En plach, van erfgrond wars en vaste landverblijven,
Door 't onbeheerschte veld zijn kudde om te drijven;
Maar stond den Kaïniet, op zoetheid van 't bezit

Verslingerd, en weldra op roofgenot verhit,
Ten doel, wen deze, stout in 't aangeschoten wapen,
Den herder dolend trof, onweerbaar als zijn schapen,
En, als een wreede gier of havik, op zijn prooi
Geschoten, nederwierp in 't midden van zijn kooi,
En plonderde, of verdreef, of in zijn bloed deed baden,
En de opgevangen roof, den schouder opgeladen,
Zich eigende, als het recht der strijdkolf in zijn vuist;
Of wen hy, met een' troep van roovren, onbesuist,
In plaats van in 't gebergt den woudos af te jagen,
De velden afliep, kudde en manschap voor zijn slagen
Als slachtvee henendreef en omdeelde als zijn buit,
Wie drukt de onmenselijkheid der dolle hebzucht uit,
Of schildert d' overmoed, als ze eenmaal, losgebroken,
De teugels afschudt? als in 't bruischend hart aan 't koken,
De drift zich uitzet en het zuizlend brein besmet!
Dan gaat ze in stroomen bloeds, in bloed en brein, te wed,
En holt zich-zelfen blind, en stoot op post en wanden
Het hoofd te barsten, om den Hemel aan te randen,
Tot eens de Godswraak, door die gruwlen afgemat,
Den bliksem aangrijpt en het schuldig brein verspat!
Zoo heb ik Nederland, sinds overmaat van weelde
Brooddronken moedwil en verdwaasden waanzin teelde,
En bandloosheid den klem der wetten had verkracht,
Zien opstaan in geweld, en moord, en broederslacht.
Zoo zag ik 't van zich-zelv', van plicht, en eer verbasteren,
Den God die 't steeds behield, verzaken, honen, lasteren,
Zijn dienst verschoppen en vertrapplen met den voet,
En hen door wie 't bestond, mishandlen in hun bloed:
Hem eindlijk, die 't, verplet, van 't wis verderf behoedde,
Voor weldaân wrevel biên en opgezette woede;
Tot de Almacht, afgetergd, het overgeve aan 't zwaard,
En wegvage uit den rang der volken van deze aard.

Zoo ging 't in Kaïns stam.—Om have en lijf te dekken,
Sethiet, bestondt ge ook u met wal en rest te omtrekken,
Of mengde uw afkomst met des broedermoorders tak,
En koost hun veiligheid voor 't zwervend herderdak,
Naamt in hun spelen deel, hunn' roof, hun dartelheden

En, werdt gelijk aan hen in inborst, hart en zeden;
Haalde op uw broedren buit, vergat u-zelv' en God,
En huwde aan Kaïns zaad uw smeltend overschot.

Het aardrijk walgde toen van 't menschenbloed te slorpen,
En torschte 't zwaar gevaart' van steden, sterkten, dorpen,
Met weêrzin: 't riep tot God.—Ook de Almacht hield altaar
Noch offer meer. Men zag verdwaasde schaar by schaar
Zich Goden zoeken in Gods dienaars, in de lichten
Des hemels, en voor hen de rookende outers stichten,
Die, afgevallen, God bestormden tot hun straf,
En wien de ontzinde mensch zich roekloos overgaf.

Doch hooger liep het kwaad. Een volksstam, breed van schouderen,
En meer dan menschlijk sterk, onkundig van zijne ouden,
En als de distel, of de rups van 't dorrend blad,
Verschenen, onbewust uit wie het oorsprong had,
Stond op. De tederheid van vaderlijke zorgen,
De moederlijke zucht was dit Geslacht verborgen;
En, opgegroeid in 't woud, by berg- en boschgedrocht,
Was menschlijkheid hun vreemd en menschelijke tocht:
Verworpen bastaartkroost, met de intreê van het leven
Uit schaamte of wederwil 't verderf ten prooi gegeven,
Maar dat van wolf en beer, bewogen door 't gehuil,
De speen gezoogd had met de welpen in hun kuil,
Tot dat ze in rijper kracht, by wie zy deernis vonden,
Vermoordden, en verwoed hun voedsters zelfs verslonden;
En, vijand even zeer aan alles wat bestaat,
Niet leefden dan van roof, en moord, en gruweldaad.
Een volk, zoo gruwzaam, hief sinds twee paar deinzende eeuwen,
Den stuggen nek omhoog, onbandig fier als leeuwen.
Des aardrijks bodem dreunt op 't bonzen van zijn' voet.
't Rukt eik en ceder om, en lescht met tijgrenbloed
De dorst van 't brandend hart; en, van één drift aan 't zieden,
Wil heerschen over de aard, wil al wat is, gebieden,
Verdelgen naar zijn lust, vertrapplen, nederslaan:
En wee, die voor hun bukt, maar meer, die durft weêrstaan!

Dit schrikbaar Reuzenvolk, uit Kaïns zaad gesproten,

Was over 's warelds vlak als veldkruid opgeschoten.
't Had lang in 't eenzaam Noord, aan 't steigren van 't gebergt',
Den boschstier in zijn hol, de tijgers uitgetergd,
De berggeit op de kruin des standmuurs nageklommen,
En onder zich den storm in d' afgrond hooren grommen:
Maar eindlijk tot één hoop, één legermacht vergaârd,
Verspreidde 't schrik en dood door heel de zuchtende aard
't Naburig Arbal zag hun benden nederzakken
Als stroommen, van 't gebergt' in onderscheiden takken
Afvlietend, maar omlaag hereenigd tot één vloed,
Die, door den wind gezweept, al buldrend zeewaart spoedt,
En herder, hut, en hond, en lamm'renkooi, en wolven,
Op 't hoofd stort, sloopt, en moordt en omkeert in zijn golven.
Het bloeiend Nod bezweek voor de overmacht en vlood;
't Omwalde Hanoch zwichtte, en niets, dat weêrstand bood!
Niets, dat het dol geweld in d' eersten schok betoomde!
Toen gold het Hemaths dal, waar 't bloed by beken stroomde.
De weerloosheid van Seth, de roof, op hem behaald,
Stond Kaïns trotschheid duur, en werd te wel betaald.

Nu was de dolle Krijg ontketend.—Kaïns Neven,
Eerst zenuwloos van schrik, en Westwaart heengedreven,
Vergaderden ter wraak, en vormden zich een heir.
Men strijdt; grijpt, strijdend, moed; en eischt zijn haardsteên weêr.
Van toen was 't staag gevecht. Men sneed ahornen bogen,
Gewiekte pijlen, die van 't drillend peeskoord vlogen,
En de arm trof verder dan hij reikte, met een vlucht
Van steenen, uit een snoer geslingerd door de lucht:
Men wapende de knots met ijzren spits of axten:
De list vervulde in 't kort de minderheid der zwaksten;
En 't grove Reuzenrot met moed en kunst bestreên,
Week naar den hooger grond, als in zijn schansen, heen.

Die zege was behaald; het vaderland herwonnen!
De grond herbouwde zich! Een reeks van vijftig zonnen
Zag Kaïn bloeiender dan eertijds, als het dal
Op nieuw weêrgalmde van vijandlijk moordgeschal.
Vertalrijkt, rukt de Reus zijn bergkruin af naar onderen,
Om 't oud en vruchtbaar Nod te teistren en te plonderen,

Rooft vrouwen, kinders, vee, en moordt den Hanochiet,

En vestigt zich van de Esch tot daar de Nilho vliet.

Nu scheen een andre stand voor 't Wareldvlak geboren,
De zetel van het Rijk van Kaïn was verloren:
Een deel der landstreek lag in ijzren slaverny;
Het oovrig, leeg gevluht, ten doel der roovery;
En Hemath stond omringd, van 't heuvlig land der beken,
Tot daar m' in 't neevlig West de dagtoorts zag verbleeken.

Thands stond het Reuzenvolk naar 's aardrijks Oppermacht,
Als afkomst van een grootsch, een hemelsch Voorgeslacht;
't Was thands dat volk niet meer, dat onbesuisde tanden
In wolvenspiere sloeg en runderingewanden,
Het zwangere ooi verzwolg met 't onvoldragen lam,
Of eikels zamelde op den omgeworpen' stam.
Het kende 't voedzaam graan, de vrucht van 't land beteelen,
Met Kaïns weelde, en lust, en feestvermaak, en spelen,
En wat de schrandre kunst, in dartlen bloeistand, schiep,
Of tot verderf van 't hart in samenzweering riep.
't Verslingerde op 't genot dier zoetheên van het leven,
Maar machtloos om zich-zelv' dat streelend lot te geven:
't Bood vrede; of eer, 't gebod, op naam van vreêverdrag,
Geschenken, cijnsbaarheid, en Opperstaatsgezag.

Wat, Dichtkunst, was die eisch? Vermeld hem op mijn smeeken.
Gy weet het. U geheugt, wat 's menschen geest ontweken,
In golven wegdreef, die geen oog vervolgen mag,
Geen kracht te rug brengt met den weggevloten' dag.
Men eischte 't meerderdeel van vee en akkergaven,
Ten jaarlijksch schattingrecht, en duizenden van slaven,
En maagden, hemelschoon, met trippelenden voet,
En wulpsch van zangstem, ter ontsteking van het bloed,
Op luitspel afgerecht, en dartle schouwgebaren;
En bergen smijdig goud, gezuiverd uit zijne aâren;
Robijn uit Pizons kil; en hellen diamant;
En d' eêlsten roofschat van het parelvoedend strand.
Zoo klonk de wreede wet, der Wareld voorgeschreven!

Geen andre keus dan dit: te buigen of te sneven!

Tien stammen hadden reeds, onmachtig af te slaan,
Den nood gehuldigd, en hun vordring toegestaan.
Eén deel, besluitloos, rekte in radeloos beraden
De dagen, onbeslist, terwijl zy uitkomst baden
Aan Goden, doof voor hun. Argostan stond alleen
Onschokbaar, bracht een heir van strijders op de been,
En ging dien vijand op zijn' eigen grond bestoken.
Van Hiddekel en Frath naar Hemath opgebroken,
Zwoer al wat moed bezat en op zijn krachten fier,
Het juk versmaden dorst, Argostans krijgsbanier.
Het gloeide in dezen hoop van ijvergloed, van woede,
Van wraakzucht die in 't hart op stoute ontwerpen broedde;
En, zucht voor 't vaderland, voor Huwlijkskoets en kroost,
Maakt al wat wapen droeg den wissen dood getroost.

Verblindend Bygeloof, voor afgoôn neêrgebogen,
Dat monster, helsch van stam en bastaartvrucht van Logen,
Uit zinlooze Angst geteeld, stak middlerwijl den kop
In 't trekkend leger, met verschrikte blikken op.
Heur fluisterende stem, die muren door kan boren,
Die elken weêrgalm vangt en harder weêr doet hooren,
Verhief zich: mommelde eerst als zuizend bij'gebrom,
Maar zong weldra 't geluid der oorlogstrompen stom.
Zy eischte een plechtig feest ter eer der Hemellichten,
Als waarborg in 't gevaar. Flux gaat men de outers richten,
En stapelt zoden, of omhangt die met gebloemt'
En kruideryen, naar der starren naam genoemd,
En slacht by honderden, in 't ruischen der schalmeien,
De varren, 't juk nog vreemd, de vaars der klaverweien,
Het argelooze lam, van d' uier afgerukt,
En 't borstlig ondier, met den snuit in 't slijk gebukt;
Den dartlen geitenbok; en 't hoofd der runderstallen,
Den stier, na jaren dienst, voor 't kouter neêrgevallen:
Ontweidt ze, en wroet om strijd in 't lillende ingewand,
En smijt ze, druipende, in den sissende-outerbrand.
Men plengt er olie by, en melk, en kroont het offer
Met specery van Chus uit gouden wierookoffer,

Of lauwerbezie, en welriekend styraxblad,
En heft de handen op, van 't sprenklend bloed bespat.
Nu prevelt men gebeên terwijl de vlammen steigeren,
Roept vloek en neêr laag uit op vijand en bedreigere,
En smeekt het Engendom, dat ieder Licht beheert,

Bevestiging des eeds, dien Hemaths krijgshoop zweert.—
"Gy, Geesten (roept men), die uit de ongenaakbre sfeeren
Op stervelingen ziet wier invloên ons beheeren;
Wier glans ons toelicht! Gy, het zij ge in ruimer baan
Om 't wentlen van onze aard een trager kring moogt slaan,
Of nader aan de bron des vuurs, met meer bezieling
Van gloed, in sneller vaart herombruischt, in uw wieling!
En Gy vooral, die, met uw zilvren aangezicht,
Uw hoornen afkeert van uws broeders schitterlicht,
De tijden regelt, en de ontembre waterplassen
Waarheen gy de oogen wendt, heur boorden uit doet wassen:
Nachtfakkel, wie 't geheim der diepste duisternis,
Ja, 't hart des afgronds tot zijn binnenst, zichtbaar is:
Wier koude stralen de aard het gift der akonieten,
Bezwangerd van de dood, in nachtschade uit doen schieten,
En 't worgend Geestendom met aaklig nachtgerucht
Op vleêrmuisvlederen doen reien door de lucht!—
En Gy, wiens bloedig licht, met blaauwen damp omtogen,
Den bliksem van het zwaard doet schittren in onze oogen;
Verdelger!—En ook Gy, der starren middelpunt,
Die elk rondom uw' thron zijn eigen loopperk gunt,
Als wachters, nimmer moê op uwen wenk te zwieren,
ô Goddelijke Zon!—Aanschouwt onze offervieren!
Wy slachten u den keur van kudde, en kooi, en stal.
De vlam stijg' t' uwaart op! 't vereerend feestgeschal
Boor' door de wolken heen! de walm der wierookgeuren
Doorwaassem' en doervloei' de onoverstijgbre scheuren
Des afstands, die ons van uw zetels scheidt! Verhoort!
Wy âmen rust by wraak; de vijand, bloed en moord.
U wijden we onzen arm, wanneer wy monsters slachten,
Die zelfs uw Godheên in haar hemelloop verachten.—
Verzwaart de slagen van ons wapen! Trekt ons voor,
Gelijk ge, ô Morgenstar, op 't effen hemelspoor

Den blonden Dageraad, of 't heir der vaste starren
Ter heirbaan voorstapt om den slagboom los te sparren:
En velt aan onze spits die Reuzen, wier geweld,
Uw grootheid zelfs te trotsch, aan alle boord ontzwelt!"—

Nu slingert men door een, en schaart, en scheidt zich weder,
Met staatlijk Kerkgebaar. Men werpt zich beurtlings neder,
En rijst, en zingt op nieuw: Geduchte Hemelgoôn,
Redt Kaïn en 't Heelal des aardrijks!—op een' toon
Van weemoed, of triomf, vertrouwen, hooploos smeeken;
Naar de outersmook zich heft, der Goden gunst ten teeken,
Of neêrduikt, in zich-zelv' gewenteld; of zijn bocht
Wordt afgedreven door der winden ademtocht.

Een rei van Maagden volgt, in linnen statiekleeden,
En zwiert door de outers heen met afgepaste treden,
Of huppelt, in een' kring, met zon- en maanlicht om,
En schudt de sisterroede of doffen rinkelbom,
En slaat, terwijl in 't rond de krijgers DOODSLAG galmen,
De uit angst gezonken borst met blanke handenpalmen.
De Veldheer ziet het aan, en jammert in 't gemoed
Om 't kwisten van een' dag, door 't morgen nooit vergoed.
Zijn ongeduld ontvlamt; hy steunt op heldenkrachten,
Geen hulp, geen' onderstand van ongeziene machten.
Zijn spijt verkropt zich; maar het zwellen van 't gelaat
Verkondt een hartsgeheim dat zich te wel verraad.

Het offer is verricht.—Gy ook, Sethietsche schoonen,
Omgingt het in den rei, met bruine myrthenkronen
Gehuld? Gy ook, ô gy, tot beter dienst bestemd!
Uw zuivrer hand heeft meê den bedetak [3] geklemd,
Met bloed besprenkeld, God ten gruweltoon vergoten!
Waar gaat gy thands?—Gy volgt uw feest—, uw speelgenooten,
Daar, waar de disch u toeft met dartle tafelvreugd
En kozeryen van een bandelooze jeugd.
Genoegens, waardig dat Afgodisch offerplegen!
Uw deel is met haar: gaat! wellustig aangelegen!
Haast zal de onkuische dans.... Uw oog reeds vangt haar aan,
En 't hart in 't hupplend oog verbiedt mij voort te gaan.

Ach, Seth werd Kaïn in zijne afkomst: uw vriendinnen
Gewenden u voorlang aan haar ontuchtig minnen,

En, zwoert ge uw' God niet af, voor 't minst, gy sloot Hem 't hart,
En blindling stort ge 't hoofd in 't net dat u verwacht.

Maar wie ontbreekt hier by uw avondfeestvermaken?—
Elpine—Elpine-alleen, onvatbaar vreugd te smaken.
Elpine, uit Kaïns stam, maar opgevoed by Seth
En met geen godendienst, geen wulpsche lust besmet.
Zy, schoonste uit heel uw' kring; zy, wees; uit 's vijands banden
Verlost, wanneer hy week uit de ingenomen landen;
En, door Methuzalah tot tucht en deugd gekneed.
Haar lust was 't eenzaam woud. Maar 't algemeene leed
Deed thands haar kaken niet van tranen overstroomen.
Zy klaagt, dit oogenblik, aan 't lommer van de boomen
Den naam van oudren niet, haar veel te vroeg ontscheurd,
En daaglijks, maar haar hart nog nooit genoeg betreurd.
Helaas! de onnoozle zucht om andren kommer, wreeder
Dan kinderlijke smart om oudren dood, hoe teder!
Zy zucht om de onschuld van haar kindschheid: om 't gemis
Van 't geen haar dierbaarst bleef, maar onherroeplijk is:
Zucht, om 't noodlottig vuur, 't betoovrend van een weelde,
Die eerst in zoeten droom 't onwillig harte streelde,
Daar na, door wonderkracht, der menschheid veel te hoog,
Haar overstelpte en dwong, en aan zich-zelve onttoog.
Zy zucht om 't geen ze in 't hart, en onder 't hart, voelt woelen;
Om, die dat hart de vlam der liefde deed gevoelen,
En nergens vindbaar is. Met doodschrik ziet zy uit
Naar 't vreeselijk uur dat haar den gordelriem ontsluit,
En moeder maken moet, om met een kroost te sneven,
Aan wie geen vader ooit den vaderkus zal geven,
En dat ze aan 't daglicht moet verbergen met zich-zelv'.
Zy heft de handen naar 't vergraauwend blaauw gewelf,
Waar reeds de morgenkim 't gestarnt' schijnt op te jagen,
En gilt haar wanhoop uit, en heeft geen' moed tot klagen!
Nu zinkt ze in felle smart verbleekende op de kniën,
En wringt de handen, en vertwijfelt, waar te vliên:
Dan verft een nieuwe storm van woede haar de kaken,

Vliegt op, en wil een eind aan 't foltrend leven maken
Of rent, als razende en met zweepen aangespoord,
Onwetend werwaart heen, in éénen adem voort,
Kwetst d' al te teedren voet aan struiken en struweelen,
En houdt op eenmaal stand, als siddrend voor het kwelen
Des nachtegaals in 't woud, of 't knappend uilgesteen,
Dat uit een' hollen tronk haar toeroept in 't geweën.
Zoo ijlt ze en streeft in 't wild door duizend slingerpaden,
En wenscht de dood, en schrikt op 't ritslen van de bladen:
Tot ze op een' heuvelgrond, door heldere Ur omstroomd,
Zich raadloos nederwerpt in 't hangen van 't geboomt'.

Hier, spraakloos, rolt een traan uit de opgezwollen oogen
Heur' matten boezem langs. Het boomloof wordt bewogen,
Een adem, als een wind, met leliegeur bevracht,
Omfladdert ze en hergeeft haar de uitgeputte kracht.
Een zachte en teedre stem, gevoeliger voor 't harte
Dan merkbaar voor het oor, sprak: "Smoor uw boezemsmarte,
Wees kalm, Elpine: uw lot verandert. Wees gedwee,
Ik waak, ik zweve om u: ik, oorzaak van uw wee."
Ze ontzet. "Gerechte God!" dus roept ze, en kan weêr snikken,
Weêr woorden uiten, en weêr tranen die verkwikken.
"Wat hoorde ik? welk een stem! bedriegt mijn hart zich, of
Ontwaarde ik inderdaad de troosttaal die my trof?
Wat Geest, wat Engel huist of waart in deze bladeren,
En stort de onheilige dien hemeldaauw door de aderen?
Is dan 't onstofflijke ook gevoelig voor ons lot!
Vindt menschenbroosheid nog, verpletterd, heul by God!
Of, Hemel, zou ook hier een Paradijsslang wemelen,
En logen sissen op den waarheidtoon der hemelen,
Door 't schom'lend groen bedekt, verhuld in duisternis?
Aartsgoedheid, red me, ô red, zoo redding mogelijk is!
Is aan 't gevallen kroost, in nieuwen val verloren,
Is d' afval van het hart verdelging toegezworen,
Verplet me! of stort my in dien afgrond, dien mijn voet,
Met overweldigend zand omtogen, overspoedt
Zoo lang hy de aard betreedt. Ik kus uwe ongenade!
Maar wreek ook de onschuld van de uit slijk gekropen made!
Een nieuwe Satan.... Ach, wat zegge ik! Neen, ô neen,

Ik smeeek geen wraak, ô God! ik smeekbarmhartigheên.
Vergeef, vergeef hem, kan uw Heiligheid vergeven,
Wat liefde en zwakheid (maar geen wrevelzucht) misdreven!
ô Breng hem weder voor mijne oogen! Toon my hem!
Wien ik, mijns ondanks, nog in 't bevend hart omklem!
Naar wien ik in den slaap nog de armen uitstrek, gloeiend
Van schaamte, en van een vlam....! Ja, door mijne aadren loeiend
En klaatrend overheert ze en volgt my waar ik 't pand
Van zijne omhelzing draag, met onuitdoofbren brand.
Mijn God! 'k ontsluit u heel mijn' boezem—zie my lijden,
My-zelf, mijn eigen ziel, mijn zelfgevoel bestrijden.
Geef, geef verademing, geef uitkomst! 'k kan niet meer."

Dus zegt ze, en zijgt op nieuw in matte ontroering neêr.

TWEEDE ZANG.

't Was nacht. De heldre maan bescheen de breede vlakke
Waar langs de kronklende Ur al kabblend nederzakte,
En strooide 't rimplend nat met zilvren loverglans,
Het koeltjen ging door 't woud op 't huppelend groen ten dans,
Of joeg met luchte vlerk de golfjens voor zich henen,
En kuste Elpines wang en boezem onder 't weenen.
Vergeefs! Die boezem voelt der wroeging felsten prang,
En 't traantjen droogt niet op langs de uitgebleekte wang.

Daar zat zy, troosteloos, in diepen rouw verzonken,
En scheen een zielloos beeld, uit marmarsteen geklonken.
De dagtoorts zonk ter kim, door de avond afgelost,
En 't heldre nachtgestarnt' betrok zijn hemelpost;
Haar oog bemerkte 't niet, en troosteloos neêrgeslagen,
Had de engbenepen keel geen' adem meer tot klagen,
Het hart geen krachten meer tot doorstaan van zijn wee,
En 't was haar, of de ziel haar matte borst ontgleê.

Een oogenblik vervloog. Zy vond zich weer in de armen
Des Jonglings, voor wiens drift geen deugd haar kon beschermen.

Hy wien haar hart aanbad, en 't aan zich-zelf beleed,
Terwijl het hem 't verwijt van al haar jammer deed.

Zy voelt het drukken van die armen, voelt het kloppen
Van d' eigen' boezem aan haar hart, en vangt de droppen
Van 't rozenriekend hair dat om zijn' schedel speelt,
En hemelbalsems daauwt, in hooger lucht geteeld.
Maar 't schemert voor haar oog, met nevels overtogen.
Een druk der lippen sterkt de halfgeopende oogen,
En ach! zy ziet, ze erkent den zelfden hemeling,
Die eenmaal aan heur borst in dartle omarming hing,
Van wien zy 't liefdepand zich onder 't hart voelt leven!
Ze erkent hem, en gelooft van enkle vreugd te sneven.

De Jongling spreekt haar toe, terwijl een morgenlicht
Hem afstraalde uit den bos van 't vlekloos aangezicht.
"Elpine, ô teergeliefde! ô bloem, het zalig Eden,
(Der vaadren erfgrond) waard, ja waardig aanbeden!
Heradem! zie mij weêr, die voor uw schoonheid kniel,
En d' Engelenrei ontzeg, waar uit ik nederviel,
Om u, om u-alleen mijn' boezem op te dragen.
Herken hem, die in d' arm, om uwe heup geslagen,
Het hoogste heil omvat dat aard en hemel heeft,
En zelfs de onsterfelijkheid voor uwe liefde geeft!
Maar neen! Hy geeft haar niet, dan om haar weêr te winnen,
En eeuwig in uw' arm te leven en te minnen."

Dus sprak hy en de roos van 't uitgebleekt gelaat
Heropende om haar kaak een' nieuwen dageraad.
Een parel blonk in 't oog, en rolde langs de wangen,
En, stollend op den mond, bleef aan heur lippen hangen.
Haar oog ontvonkte, en schoot door 't wolkjen van de smart
Het waatrig licht der hoop die weer ontglimt in 't hart.
Dan, spraakloos bleef haar tong; haar boezem stikte in 't wellen
Van zuchten, zonder tal, die naar den gorgel zwellen,
Wier worstling onderling den doorgang zich verbiedt.
Zy drukt des Jonglings hand, en meer vermag zy niet.

"Elpine (vangt hy aan)! ontfang my als uw' Gade!

Vergoed my, 't staat aan u, des Hemels ongenade.
Mijn noodlot is beslist. Ik deel met uw geslacht
De ballingschap der aard, vrijwillig, zonder klacht.
Of—gy, gy zult met my den heilstand uwer vaderen
Hernemen. Hemellucht zal stroomen door uwe aderen,
En, door mijn' arm hersteld in 't leven zonder dood,
Zal Godlijk Englenkroost ontspruiten uit uw' schoot.
Doch hoor my! 'k zal u meer, en wonderen, verhalen.

"Elpine! 't Is één stam, waar uit wy beide dalen.
Ja, de eerste stervling gaf ons 't aanzijn uit zijn bloed:
Maar my, in Edens hof, van fijner geest doorvoed
Dier Heemlen, welker lucht dien blijden Hof doorwemelt;
En hun, wier spruit gy zijt, reeds balling en onthemeld.
Gy weet: dat eerste paar, der Englen zorg en vreugd,
Leefde opgehoopt met heil, in onvergangbre jeugd,
Onvatbaar voor 't besef der eensbezuurbre kommer:
En sleet zijn eeuwigheid in Edens zuivre lommer,
In volle zaligheid en onbeperkt genot.
De hooger Geesten zelfs benijdden 't heerlijk lot.
Het viel, het overtrad en werd naar de aard verdreven,
Om aan d' ondankbren grond zijn drupplend zweet te geven.
Het vlammend zwaard der wraak, en meer, 't besef der schuld,
Sloot allen rugkeer af, en 't vonnis werd vervuld,
Dat, van dat uur af aan: zijn ongeboren loten
Uit Godenheerlijkheid in jammer neêr moest stoten.
ô Kroost, rampzalig kroost, dat voor uwe Oudren boet!
ô Oudren, die dat kroost uw' wangreep nooit vergoedt!

"'t Gedoemde paar vlood heen, van wanhoop ingenomen. Nog had de troost geen
plaats van nokkend tranenstroomen; Nog wist de zucht geen' weg te vinden naar
om hoog. 't Vlood siddrend, hand in hand, met zwartbeneveld oog, Vergat zich-
zelf en 't kroost dat in hun bruiloftsweelde Een nog onwraakbre min in
Godenreinheid teelde, En wachtte, elkaâr aan 't hart, in één', één' zelfden nood, 't
Nog onbegrijpbre leed der hun bedreigde dood.

"Wy, vruchten van hun koets, wy, spruiten uit hun lenden,
Wat zagen we op die stond, daar zy zich dalwaart wendden!
Onzalig Oudrenpaar, hoe bleef uw kroost verstomd!

Nog hoor ik 't bliksemvuur dat door de wolken gromt,

Waar nooit dan Englenzang den weêrklank had doen hooren
Der Hemelmelody van de onbevleete Choren.

't Was of ons Paradijs, al schuddende op zijn' grond,
Verbrijzelde op de puin van 't lager wareldrond.

't Was vuur, verterend vuur, met buldren, kraken, donderen,
Met rook en zwavelvlam, dat Eden af moest zonderen;

't Was stikdamp, dien de hel van ondren opjoeg, om
Ten muur te strekken van der zaalgen heiligdom.

't Ontzag, de vrees, de schrik, hield tong en oog gebonden.

Wy strekten de armen uit, of wy ze omhelzen konden.

Ons harte vloog hen na.—Vergeefs! een zwarte nacht
Verzwolg het dierbaar paar dat ons had voortgebracht.

Hoe schetse ik u den staat van ons, ontzette telgen!

Gods Almacht daalde omlaag met alverwoestend belgen

Wij sidderden, van liefde en deernis aangedaan,

Maar offren ons gevoel, en bidden zwijgend aan.

Ja, heel de schepping zweeg, en cederstam en heester

Hing loverkruin en tak om 't jammer van zijn' meester;

Het Paradijssooft bleekte, en 't vooglenzangchoor zweeg,

Dat dwars door 't bladgewelf ten hoogsten hemel steeg.

"Ik maal u 't ijslijk niet van Adams aardrijkploegen;

Zijn leven niet, verteerd in 't rustontbeerend zwoegen;

Nog 't scheuren van den schoot dier Moeder, die haar leed

Met dubblen weêrzin torschte om 't geen zy zich verweet.

Gy kent hun echt, en wee-, en rouw-, en moordgeschiedten,

Hun uitzicht en hun troost in wrange levensplichten.

Hun jamm'ren, met één woord; en waarom die herhaald!

ô Oogenblik van lust, wat werdt gy duur betaald!

"Maar, dierbre Elpine, ik heb nog andre ramp te melden. 't Waar weinig, zoo de
ploeg moest snijden door de velden, En 't voedsel door de spa' gedolven uit het
zand, De prijs des arbeids was van de onvermoeide hand. 't Waar weinig, van
een' grond, met bloetzwet overdropen, Den mondvol smaakloos brood voor pijn
en angst te koopen:

Maar 't lichaam zelf ontaardde, uit groven klei gevoed,
Verdierlijkt, en hersteld uit rund- en lamm'renbloed.
't Verloor den hemelgeest, die 't eenmaal door mocht stralen,
't Oorspronkelijk weefsel zelfs, in 's aardrijks woeste dalen,
Die veêrkracht, die 't verhief en uitbreidde in de lucht,
En 't nam die logheid aan, waar onder 't velddier zucht.
Wy mogen, met een lijf, uit fijner stof geweven,
Op d' adem onzer borst door lucht en ruimte zweven,
En zwieren naar 't ons lust, verheven op den stroom
Des Ethers, heemlen door, tot 's warelds buitenzoom
En waar 't oneindig Niet de nooit beklimbre bogen
Van 't levensvol Heelal met nevels houdt omtogen.
Wy spannen 't lichaam uit, en schenken lucht en licht
Een' doorgang, die 't verbergt voor aangreep en gezicht:
Of doen het, meer verdikt door stoflijk samentrekken,
En, weer biên aan 't gevoel, en, 't oog ten voorwerp strekken,
Gelijk ik thands aan U my aanbiê, schoone Maagd.

"Zoo zag, zoo minde ik u, daar gy te rusten laagt,
Voor u onzichtbaar, tot, van heete drift aan 't blaken,
Mijn ziel zich uitstortte op uw boezem, op uw kaken,
In kussen, daar uw hart onwillig deel in nam.
Maar ach! wat schetse ik u den oorsprong van mijn vlam!
Hoor eerst de strenge wet des Hemels.—Afgesneden
Van 't Godlijk menschenkroost, bewoners van zijn Eden,
Bleef Adam nog de schuts der Englen toegezegd,
En, by die Englen, ook der spruiten van zijne echt.
Wy zweefden om zijn koets, die van de lamm'renvachten
Gespreid was, die zijn hand op 't veldaltaar moest slachten
Als 't eerste zuiglam blaatte aan moederlijke speen,
En smolten onze beê met zijn gebed in één.
Wy waakten by zijn' slaap, en telden, by 't ontwaken,
De zuchten, die zijn borst aan Evaas borst mocht slaken.
En samenklotsen met de snikken van haar hart.
Wy hoorden 't noodgeroep by Evaas barenssmart,
En hielden, onbemerkt, haar kniën onder 't kermen,
Of steunden 't wringend lijf, en vingen 't kroost in de armen,
Dat eens de onzalige aard die 't in zijn kommer voedt,

In weêrvergelding, met zijn lijken spijzen moet.

't Gejammer bij den dood diens Abels, dien Gods liefde
Ter dood voerde, als hem 't staal zijns woesten broeders griede,
Klonk ons in de ooren en doorsneed ons 't ingewand:
Maar 't was ons niet vergund, de kinderlijke hand
Den vader of zijn kroost ooit zichtbaar toe te strekken.
Hy stierf. Ik zag het zand zijn zielloos rif bedekken.
'k Zag zes geslachten na hem opstaan, en vergaan.
Maar de aard nam middlerwijl een ander aanschijn aan:
De velden tooiden zich, dank 's stervlings rustloos wroeten:
De dalwind scheen allengs zijn' adem te verzoeten;
De zon, met minder gloed te drukken op het hoofd,
Terwijl zij eetbaar kruid en volle halmen stooft.
De lucht, van bloem en plant met nieuwe geur doortogen,
Werd zachter; en 't gedierte, in 't menschelijk juk gebogen,
Verloor zijn' schuwen aart, werd minzaam en gedwee,
En gaf, in 's menschen dienst, verlichting aan zijn wee:
't Gevogelt'-zelf, gelokt door de uitgeworpen koornen
Des akkers, zocht zijn hut, en hupte door de doornen;
Gaf voor zijn slaapsteê dons, en zong zijn zorg van 't hart;
Of zalfde door 't muzyk de reeds verdraagbre smart.
Ja 't scheen, of Adams val door heuvels en valleien
Het Eden, hem bestemd, op 't aardrijk uit moest breien.

"Doch, Adam was geweest; zijn weêrhelft daalde in 't graf,
En brak den band der aard met Edens burgren af.
Ons, meer verheven tak der zwakker menschlijke orden,
Was 't broederlijk geslacht allengskens vreemd geworden.
De stervling werd steeds meer vertrouwlijk met zijn lot,
En wischte 't denkbeeld uit van Engendom en God.
Wij vonden 't grover hart van onze stamgenooten
Voor d' invloed onzer zorg vereeld en toegesloten:
Wy gaven 't de Almacht op, en, aan Heur eer verknocht,
Niet een, die Adams kroost op 't aardrijk meer bezocht.

"Nu rezen moord, geweld, en bloeddorst!—'s Afgronds Koning
Sloeg de ijzren valdeur op der Helsche gruwelwoning,
En aâmde een' pestdamp uit die alles overtoog!

Ja, de aarde werd een poel, afzichtlijk in ons oog.

Men zag 't verdwaasd geslacht, zijn' Schepper afgevallen
Dat Goden zocht om laag, gehuisd in aarden wallen:
Hun kniën gebogen voor 't gewelfde firmament;
En, die hun 't aanzijn gaf, in blinde drift, ontkend.

"Een enkle tak hield stand in de algemeene boosheid.
God zag 't, en stelde een perk aan 't woën dier zinneloosheid.
Zijn Engel daalde en riep! en 't waardig kroost van Seth
Bekeerde, of hield zijn ziel dier gruwlen onbesmet,
En zocht zijn' Schepper weêr, geloovend, brandend, hopen.
Nu scheen ons de aaklige aard weêr dierbaar en geopend:
Nu dwaalden we op een nieuw zijn ruime vlakte door;
En 't menschedom kwam in eens ons weêr beminlijk voor.

"'t Was, ja, de tijd niet meer, dat Adam, frisch van spieren,
Den nek bedwingen kon der ongetemde stieren,
Den leeuw zijn kaken brak, den groven elephant
Voor 't dreigen siddren deed van de op geheven hand:
Dat Eva, als vorstin, den tijger aan haar voeten
Zag knielen, 't pantherdier haar siddrend kwam begroeten;
Dat de arend uit de lucht zich neêrvleide aan heur schoot:
En de aanblik van haar oog, wat adem had, gebod.
Doch 's menschen heerschappy, in enger kring omschreven,
Leed door verzwakking niets, maar werd door geest gesteven,
En 't schouwspel van zijn rijk was Englen toezicht waard:
Ja, 't scheen dat God in hem zich zetelde over de aard.

"Beklaaglijk was 't gezicht, ja, Goden-zelv' beweenbaar,
Dier schoonheid, die 't volmaakte, aan 't stertlijke onvereenbaar,
Aan dier- en plantaard huwde, en Godlijk samensmolt,
Als watervloeibaarheid tot diamant gestold.
ô Eva, kunstgewrocht der Godheid, voor wier oogen
Gods Englen, als voor God, vernietigd nederbogen,
En sluiers zochten om dien gloed te wederstaan
Die uitstroomde uit uw schoon! hoe greep u 't jammer aan!
Geen roos verwelkt zoo snel, gebroken van haar stengel
Hier schreide en Cherubijn en afgevallen Engel!

Ja, Satan-zelf werd week, en voelde om u, berouw.

Der schepping heerlijkheid, wat is zy, dan de vrouw?
Ach, bloemen van den grond! ach paauw- en fenixvederen!
Wat zoude uw vroeg verval de vaste ziel vertederen!
Wat zijt gy, siersels, maar geen deel-zelf, waar het hart
Aan wortelt! Eva, ja, gy wierdt der Englen smart!
Hoe zagen we uw albast verrimplen en verschroeien!
Hoe 't morgenrood der kaak, zoo schittrend eens in 't gloeien
Verduisterd, weggewischt! het oog van glans beroofd,
En 't stralend zonnegoud verzilverd op uw hoofd!
Hoe 's levens welbron aan uw' boezem, uit wier togen
Wy eens de Onsterfelijkheid en Englenfierheid zogen,
Verdroogd, verflenst! Ai my, wat wierd die volle borst?
Een stroobosch, door den staf des jammers uitgedorscht!
Een nevel overtoog, een wreede worm verknaagde
Het Godlijkst in 't Heelal, waarop ooit zonlicht daagde.
Ja, Evaas ouderdom was aller Englen straf,
En trok ons oog en hart van aard en menschdom af!

"Dan, zachter, teêrder lucht met balsemende geuren
Doortrokken, sinds 't gebloemt' den schedel op mocht beuren,
Bedekking van het kleed, van 't hagelkeerend dak,
Voor Zomers roostend vuur en winter ongemak,
Een stiller levenswijs, aan haard en huis gebonden,
Genoegens, die het hart in 't lijden, sterken konden,
Ja, 't slijten van dien rouw, die 's lichaams bloei verslindt,
En, 't geen gewoonte aan 't leed, in 't leed behaaglijk vindt;
Dit al, was vruchtbaar, en vereenigd in vermogen,
Herriep de roos der wang, de morgenstar der oogen,
't Aanlokkend lipkoraal, 't yvoor van arm en hals,
En 't donzend wolken sneeuw van 't golvend boezemmalsch.

"Een deel van Edens teelt, gewoon zich te onderscheien
Als 't Godlijk menschenkroost, zag Kaïns dochters reien,
En 't sloot zijn boezem niet voor hare aantreklijkeên:
Het Eden, 't Engendom, de Hemel, God, verdween!
Elpine was nog niet; en echter, zy bezweken.
Zij vielen op die prooi, als in dees lager streken

De havik op de duif. Vergeefbrer lust voor 't minst,
Dan blozende appels, of gevaarlijke overwinst
Van kennis, ons te hoog, vervoerde ons. Ach, Elpine!
Hy weet het, die ons kent, de vleklooze Ongeziene;

't Was alles weggesleept, betooverd, zich ontvoerd;
En de Engel zweeg in 't hart, door 't maagdlijk schoon geroerd.
Nu was hun Paradijs op 't aardrijk, en ze omvingen
Wat de aarde hemelscht had, en teelden stervelingen!
't Ontzachlijk Reuzenvolk ontsproot uit deze min,
En nam in luttel tijds den hooger berggrond in.
Zy, mengling uit het zaad van tweederlei geslachten,
In 't sterflijk lijf voorzien van meer dan stervlingskrachten,
En blakende in het hart van dien ontembren moed,
Die Englen, Goden toont, als d' oorsprong van hun bloed!

"Elpine! melde ik u den overmoed der rooveren?
Gy zaagt de helft der aard door hun geweld veroveren;
Wat weêrstond, neêrgeveld, verdreven, of vergaan.
Gy-zelf naamt in uw wieg hun wreede kluisters aan,
Als woeste Ramanoth van Nob- en Gezerstroomen
Zijn Leeuwenspiters dreef naar Bethurs balsemboomen,
En de Ur, met bloed gemengd, de lijken zeewaart joeg,
Van daar 't verwoestend heir zijn' groenen zoom besloeg.
Ja 't aardrijk is te klein, om onder hen te deelen;
Hun zucht is, meester zijn, en heerschen en bevelen,
En ach! dit-zelf is niets voor de eens ontruste ziel.

"Van toen de vrome Seth zijn schreiend kroost ontviel,
Vergat ik de aarde, en zocht in 't altijd bloeiend Eden
't Genieten mijns bestaan in d' uitvloed der gebeden,
En 't streelende onderhoud van 't hooger Geestendom.
Doch eindlijk trof 't geruisch van Arbals reuzendrom
Den Hemel, en ook ons in 't stoorloost onzer dreven.—
De ontzachtbre Michaël had d' arm reeds opgeheven;
Reeds blonk de bliksem ter verplettring in de vuist
Eens Engels, en heel de aard ware op die stond vergruisd,
Had niet de Serafijn die vóór het Hemeldonderen
Der vromen zuchten in zijn reukschaal gaârt van onderen,

En de uitverkoornen op zijn vingren telt, den slag
Verboden, en God-zelv' bewogen tot verdrag.
Wy hoorden in den Hof den voorknal van 't ontbranden;
Den kreet der Geesten, die, met opgeheven handen,
Ontzett'en van den schrik, reeds daavrend door 't Heelal,
En afgebroken door hun dankend juichgeschal.

Wij deelden in dien dank; ons hart versmolt en weende:
't Gevoelde, welk een band, en ons en de aard vereende,
En nooit beproefde ik zoo de teêrheid van dien band.
Een dorst, haar weêr te zien, beving my 't ingewand.
Wat zag ik—? Moedwil, moord, verdrukking, dartelheden.
Hier, de onschuld, zwak van teelt, door overmacht vertreden:
Daar wulpsche geilheid, die en ziel en lijf verslond;
En arglist, met geweld en onrecht in 't verbond.
Ginds gruwbaar ongeloof met bygeloof gesteven,
En God verloochend om voor 't ijdel niets te beven;
Of de inspraak van het hart vermoord door razerny
Van driften; ja, de deugd gedoemd als huichlary.
Ik ging!—Maar ach! Elpine, ik, voelde my gekluisterd
Door wondre tooverkracht. Mijn oog was als verduisterd;
Mijn hemelsch lichaam werd getrokken naar deze aard:—
'k Had (Hemel!) 'k had Elpine, en menschlijk aangestaard.
Haar oog, haar houding, ja de lucht-zelfs die ze omzweefde,
Waar in zy adem voud, door wie haar boezem leefde,
Was Godlijk in mijn oog, en bond my als den steen.
Volschoone, ik minde, en ach! mijn laatste heilzon scheen!

"Elpine, u heugt de dag, dat eenzaam, droef, aan 't dwalen,
En zichtbaar voor uw oog, mijn oor de nachtegale
Beluisterde in dit woud. Het maanlicht scheen, als thands,
In statelijke pracht aan de onbewolkte trans,
Maar half bezwemen naar het Oosten. 'k Zag u weder.
Gy knielde op 't graauwe mosch, en zeegt in weemoed neder,
En stortte tranen, die geen Engel ooit moest zien
Of, meer dan Engel zijn, ja meer dan God misschien!
Ik nader, en—ô God, Gij zaagt het, ben ik schuldig,
Wanneer ik in uw werk uw blijkbare Godheid huldig;
Aanbidde, en neêrstort, en in de onmacht van mijn' gloed

Mij-zelv' en u vergeet, en aardsche lusten voed'?
Elpine! 't was geen kus, in sluimring opgedrongen!
't Was, van uw maagdelijk hart de grendels afgewrongen!
't Was 't onbegrijpelijk, dat geen Engel smaken mocht;
En, voor den hemel zelfs niet duur genoeg gekocht.
Geliefde, sinds dat uur, en wat dat uur u kostte,
Wat leed ik, eer mijn hart zich 't wondre raadsel loste,

Om eeuwig de uwe—ja, voor eeuwig u te zijn;
U (sterflijke), in mijn' arm, en zonder einde, mijn!"—

"Ik de uwe, en eeuwig! Gy, ô Engel uit den hoogen,
My sterflijke....? ach, laat af! (Dus roept zij, teêr bewogen.)
Neen, tot dien oogwenk slechts zij 't leven my verlengd,
Dat dees mijn zwangre schoot den moederplicht gehengt.
ô Drukk' de onnoozle vrucht, my spartlend tegen 't harte,
Mijn borst, mijn lippen eens, en sterve ik dan van smarte!
En gy, verlaat my; gy, ô voorwerp al te waard!
Laat me over, 't is mijn lot, aan de op my wachtende aard.
Haar moet ik met mijn bloed, als met mijn tranen baden.
'k Behoor haar: 'k ben, als zy, met 's Hemels vloek beladen.
Die drukt my. Vlied me, ô vlied, of, neem my 't levenslicht
Dit uur zelfs, en met een' aan 't ongeboren wicht!
Wat zoude 't door zijn lach my 't moederwee verzoeten,
Om, nog, by Adams val, ook ons vergrijp te boeten?
'k Verwijt u niets, maar—vlied me, en laat my ademtocht;
En dan, dan danke ik 't lot; het heeft mijn ramp volwrocht."—

Zoo spreekt ze, en scheurt zich los, en rukt met woeste vingers
De vlechten uit het hoofd, terwijl haar leden slingeren
En schudden. Ach! zy vliedt, maar stort op d'eersten tred
Den Jongling weêr in d' arm, als van een schrik verplet.
"Onnoozle (roept zy uit), ik ging u dan verlaten!
Ik wilde u—minn'lijkste, ach! vermocht ik u te haten!
U, die my liefde zwoert, my weêrvindt in mijn' rouw,
En zelfs uw Eden liet, voor my onzaalge vrouw!
Neen, spreek, ik hoor u. Spreek! Hoe God en vloek verbeden?
Hoe, my, aan 't graf verwant, vereenigd met dat Eden?
ô Zoo mijn bloed ... de dood ... Ja, 'k wensch haar te ondergaan,

Indien ik aan uw zijde eens juichend op mocht staan!
Ach, had des Hoogsten gunst u daar toe uitgelezen,
Om Heiland van Elpine, en—haar Gemaal te wezen!"—

"Ja (zegt hy) 't is beslist, Elpine! 'k Zweet by Hem
(En dees ontzachlijke eed geev' aan mijn opzet klem!)
Bij Hem, wiens raadsbesluit, nooit wanklend of verwrikbaar,
Ook Geesten siddren doet, aan heel de schepping schrikbaar.
Ik zweere 't by uw schoon, by mijne onbluschbre vlam:
ik voere u 't Eden in, dat Hij uw' oudren nam.
Het kroost der Englen zal met dat der stervelingen
Niet wriemlen over de aard met eeuwig handenwringen.
Zij Adam om 't vergrijp eens oogenblik gedoemd,
Met wat zich naar den naam van doemling Adam noemt;
Zij, wat zijne aardsche koets aan 's aardrijks vloek mocht geven,
Tot banneling geteeld, en om als hy te sneven!
Ons, afkomst van den Vorst, gesteld in Edens rijk,
Van Adam, nog oprecht, zijn Schepper nog gelijk,
Ons treft die vloekspraak niet van 't schendig overtreden;
Ons kroost behield zijn recht op 't eeuwigbloeiend Eden,
Dat graf noch jammer kent; (aanminnige!) en die schoot
Die Englen telgen geeft, behoort niet aan de dood.

"Gy siddert! hoor my uit. Die forsche Reuzenkrachten,
Die armen, afgericht op dier- en menschenlachten,
Die boezems, van een bloed als 't Engendom doorstraald,
Maar minder week dan wy, en voor 't gevoel verstaald;
In 't kort dat fier geslacht, dat alles kan bedwingen,
Is voor deze aard te groot, te groot voor stervelingen.
Het lot der dierbre vrucht, die my uw schoot belooft,
Verbindt me aan hun belang. Ik stel my aan hun hoofd:
Hun zal ik, en die Gâ, die 'k eeuwig zal beminnen,
Het erfgoed van hunn' stam, het Paradijs herwinnen."

Hy zweeg. De schoone beefde, en zag zijn aangezicht
Betrokken, en de glans van 't hem omvloeiend licht
Op 't heldre voorhoofd als een avondstond verbleeken.
Zijn stem verloor allengs haar melody in 't spreken,
En nam een schorheid aan, als in de keel beklemd.

Zijn open oog vertrok, en wemelde onbestemd,
In blikken, die, of 't waar, het daglicht níet verdroegen;
En 't hart verried eene angst, die heel zijn borst deed zwoegen.
't Zij dat de Godswraak door die stoute taal verstoord,
Hem aangreep op de stond, of 't uitgesproken woord
Den boezem siddren deed die 't voortbracht, en vertsaagde,

Of 't innig plichtgevoel aan 's levens ader knaagde;
't Zij dat de Godheid-zelv dien invloed wederhield
Die 't hemelzalig mensch- en engendom bezielt;
Iets schriklijks scheen in eens zich op 't gelaat te spreien.
Elpine schokte, en wilde, en ach! zy kon niet schreien.
Haar tong verstijfde. In 't eind "O (riep zy), mijn gemaal,
Wat doet ge, en welk bestaan! Wat schrikbre bliksemstraal,
Wat donder op dit hart! ô laat my, laat my sterven!
God leeft, Hy, eindloos goed, ook hun die Eden derven!
Hy weegt ons noodlot met zijn vaderlijke hand:
Hem drage ik me op, en hoop, hoe streng Hy vierschaar spant.
Hoe wilt gy 't droef vergrijp verdubblen van onze Ouderen?
Hoe Satans eeuwgen vloek u laden op uw schouderen;
En moet de Hemel hier een' tweeden opstand zien,
Die de Almacht naar de kroon ... Wat zegge ik, die, misschien
Geheel het menschmod, in dien gruwelbond begrepen,
In 't eindeloos verderf onredbaar meê zal sleepen!
Te rug, mijn innigste! Keer weder tot u zelv'!
Ja, Lucifer bezweek aan 't Hemelsche gewelf;
En gy, des menschen kroost, omstuwd van sterflijke armen,
Bestrijdt Gods vonnis?—Neen, toon deernis, toon erbarmen,
Toon liefde aan uwe Elpine, aan haar, die om u lijdt,
Wie ge alles, wie ge meer dan zelfs Gods almacht zijt!
Ja, 'k veins niet, heel mijn hart, mijn ziel, mijn gantsche wezen,
Hangt thands aan u, aan u. Wat heeft dit hart te vreezen,
Daar 't graf nog open staat en God ontferming biedt?
Maar neem, ô neem mijn ziel die dierbre toevlucht niet.
Neen, de Almacht heeft voor ons, in Adams doem verstoten,
Voor 't kroost van onzen schoot, uw Eden toegesloten;
Wij erfden vloek van hem, ellende, en ramp, en graf,
Niets hoogers: maar—één hoop, één uitzicht bij die straf.
Die hoop is Gods genâ, verlossing, en herstelling!

Verbeiden wy, getroost, in de engste zielsbeknelling!
Verbeiden wij het uur, dat Gods geheimenis
Onthuld, en in de rij der toekomst zeker is.
Dít erfdeel van mijn vrucht zij nimmer opgegeven!

Dít zal zijn Eden zijn, dít is zijn eeuwig leven!
Voor u, keer weder, val Gods grimmigheid te voet!
Boet voor uw opzet, keer Zijn wraakvuur eer 't ontgloed'!
Vergeet voor eeuwig die u minde, die gy 't harte
Verscheurde, en in 't heelal geen' balsem voor haar smarte,
Geen troost meer, overliet. Ja, dat ik 't u bezweer'!
Verplet Gods wraak me, en u, ziet gy my immer weêr !"

Zoo spreekt ze en ijlt vol drift den Jongling uit zijne oogen.
Hy stond, een rots gelijk, ontbloot van denkvermogen,
Beweging, en gevoel; en, had de hooger kracht
Der Geesten, onbekend aan 't stervend Aardsch gesiacht,
Hem 't hoofd niet opgebeurd, zijn lenden niet gesteven,
En spier en zenuwdraân een' nieuwen steun gegeven,
Hy waar bezwemen, en het aardrijk had voor 't eerst
Onsterfelijkheid gezien, van 't kil der dood beheerscht.

Nu zag de morgen uit. 't Gevederd choor ontwaakte;
Het West verzwolg de nacht: het schittrend Oosten blaakte.
De Wachter van het licht, heraut der uchtendstond,
Had reeds door Bethurs dal den nieuwen dag verkond,
Om 't vadzig menschdom tot den arbeid aan te manen,
En 't veldkruid beurde 't hoofd uit de uitgestorte tranen
Des nachtdaauws, dien het licht in nevelen verhief.
Elpine voerde in 't hart haar nimmer heebren grief
Door 't bloeiend palmwoud rond, dat Arbals zandvalleien
Omarmde, en schaduw gaf aan Nivals rundrenweien,
Tot daar het eikenbosch zijn kruin boorde in de lucht,
En 't koelend windtjen zocht dat uit het Westen zucht.

Hier had, ter rechter zij' van Rigons zoute vlieten,
Argostan, opperhoofd der strijdbre Kaïnieten,
Zijn legermacht vergaârd, gewapend met de knots
En peesboog: 't lichaam met gevlekten tijgerdosch

Omhangen, en gegord met tijgren ingewanden,
Tot taai en stevig koord gewrongen met de handen.
Het aardrijk had tot nog de zwaavlige ijzerschacht
Niet opgedolven noch ontledigd van heur dracht,
Niet uit de onzuivere erts een rein metaal zien smeden,
Het staal was zeldzaam, en geen harnas sloot de leden
In banden, noch gaf snede en puntvlijm aan de speer.

De dierenhuid-alleen was deksel; 't hout, geweer.
Hy-zelf hy droeg op 't hoofd om hooger uit te steken,
Een blaauwe reigerbosch tot kroon en veldheerteeken;
En zwaaide, op de eiken kolf, eens evers blanken tand,
Aan 't grimmig dier ontruikt met wapenlooze hand.
De moed, de woede, en spijt, glom in zijn oog, en vonkte
Den ruigen wenkbrauw door, die langs het voorhoofd pronkte
En 't licht verduisterde van 't schittrend oogbolgrauw.

Een drom van Geesten zag, van uit het weemlend blaauw,
Den Krijgsman, en zijn heir.—Den sterren afgestegen,
Hun ingenomen plaats na 't aardsche minneplegen,
(Want Eden was ook hun door 's Hoogsten doem ontzegd,
En 't zwerven door de lucht tot boetstraf opgelegd,
Tot veertig eeuwen, voor één heuchlijk licht verbleekend,
Een tijdstip baarden, ter vergifnis afgeteekend.)
Ontvlamden ze op 't gezicht. Hun afkomst bleef hun dier,
En, schoon men hen om laag met smokend offervier
Onthaalde en aanriep als beheerschers der getijden
En regelaars van 't lot, wier giften de aard verblijden,
't Belang der Reuzen ging het vaderhart te na.
"Mijn Broeders," riep terstond de grimmige Ahila,
Die, buiten 's aardrijks baan, en 't aardrijk naast, gezeten:
In 't midden van den rei der drijvende planeten,
Zich-zelv' gevestigd had op 't rood en vonklend licht,
Door de Oudheid naderhand haar Krijgsgod toegedicht:
Mijn Broeders, welk bestaan! Gedooft gy 't?—Wreevle slaven
Verheffen tegen ons hun trotsche Legerstaven!
Pinéhel, Fuäl, en gy-allen, ziet gy 't aan,
En wachten we, uit de lucht hen ijlings neêr te slaan?
Mijn vrienden! zal een hoop van nietige Aardelingen

Ons dierbaarst, ja ons-zelv' in ons geslacht, bespringen?—
Hoe gloeit de vader niet op 't dreigen van zijn' zoon!
Of zien we ons slechts ten spot vereerd als Hemelgoôn?
Koomt, wreken we ons gezag, ons bloed; of eer, verweeren
We ons recht! Het is aan hen, om de aarde te overheeren:
Hun, Koning Adams stam, en van geen sterflijk zaad!
Wat is zijn wierook my, die naar mijn glorie staat?"—

Hem andwoordt Fuäl; hy, die kwijnende en verslagen,
Gods vonnis wettigde, en zijn borst weêrhield van klagen,
Maar de oogen neêrsloeg met een ziel vol naberouw;
Gevallen, maar in 't hart aan God en plicht getrouw.
Hem kon in ballingschap geene eerezucht troost verschaffen.
Hy voelde de Almacht slaan, en, in die slagen, straffen.
Vaak wandelde hy 's nachts in stille mijmering
Van dwaal- tot dwaalstar, of door uitgestrekter kring
Waar hooger zonnen, van hun warelden omvangen,
Uitschittren, en met die in 't perkloos ijdel hangen:
Doch nimmer koos hy zich verblijf of zetel uit.

"Neen (zegt hy), 't waar te veel op's Hoogsten raadsbesluit
Voor uit geloopen. Neen, wat zouden we ons vermeten?
Hangt 's warelds noodlot niet geschakeld aan één keten,
Die de Almacht in heur hand, en elk omneveld, houdt?
Wie 't heerschen werd ontzegd, is vruchtloos sterk en stout.
My bloedt het hart als u: wy voelen vaderzorgen—
Maar ... God-alleen regeert—Zijn wil is ons verborgen!
En—wat Hy ooit bestemm', die ons door 't harte ziet,
Na de eens begane schuld, verlokt me een tweede niet."

"Lafhartige," roept straks Pinéhel, verontwaardigd,
Die d' andren 't voorbeeld gaf (zoo 't voorbeeld ooit rechtvaardigt!)
Van wetteloozen gloed, en nog met wuften zin
Door vrouwlijke armen vloog, van de eene in de andere min:
"Verrader van uw bloed, duik neder! red u-zelfen,
En zie uw telgen dan in 't bloedig stof bedelven
Indien 't u lust! Zie hen vertreden door den worm
Des dals, van kracht ontaart, verbasterd van zijn vorm;
En graaf hun zelf het graf, onteerd, gesmaad, mishandeld;

Nu sluimerlaauw, welhaast in d' eersten klei verwandeld
Waar uit ge wierdt! Voor my,—wat is my aarde of hel
Of (zelfs) vergruizing! 'k Zei mijn vaderland vaarwel;
Mijne afkomst is my 't al. Zy kost my God en Eden,
En, zou ik ze ongestraft door d' Aardling zien vertreden?
Dat hoede Hy, om hoog, die—my verplettren kan,
Maar ook dat hart mij schiep het geen ik nooit verban!"

De zachte Fuäl zweeg, en deinsde, en week ter zijde.

Nu juichte 't woest dooreen! "Ten oorlog! ja, ten strijde
Ons kroost verdedigd!"—Ja 't geliet zich; aan 't gedruisch,
Als wierd de lucht vervuld met worstlend golfgebruisch.
Reeds stond men op het punt om de onderaardsche stormen
Te ontbreidlen in hun hol; om bliksemen te vormen
Uit dampen zwavels, in de wolken opgegaârd,
En neêr te storten op het leger, over de aard.

Maar een der Duivlen, uit den jammerpoel geschoten,
Vloog op, en riep hun toe: "Wat wilt gy, Stamgenooten
Der aarde! Laat aan my, ervvijand van den mensch,
't Verdelgen over, mijn' en 's Afgronds heetsten wensch!—
Wat zoudt gy, Adams kroost, en niet voor 't kwaad geboren;
Wien 't misdrijf poging kost, en poging, steeds verloren
In wroeging?—Lafaarts, ons, ons voegt het, ons alleen!"

Hij spreekt en snort op 't woord voorby en door hen heen.
Hy zweeft, en blaast de Hel uit neus en muil. Nu rooken
De dalen als een oogst, op d' akkers aangestoken,
Eer 't vuur nog veld wint, en het smeulen van den gloed
In vlammen om zich grijpt en zonder teugel woedt.
Het was het vuur der twist, verdelgendste aller rampen,
Dat rondsloop onder 't Heir, verborgen in die dampen,
En 's vijands zegepraal beloofde zonder slag.

Reeds stond het Heir geschaard van de aanbraak van den dag,
En 't Priesterdom had nu zijn rijmen en gebeden
Voleindigd, als de Vorst, aan 't voorhoofd opgetreden,
Dees taal een' doorgang gaf door 't blikkerend gebit:

"Spitsbroeders (roept hy uit), voor 't ouderlijk bezit,
Voor haard- en legersteê gewapend opgetogen!
U danke ik heirvoogdy en schittrend Rijksvermogen.
Gy weet het, of mijn arm verslapte, waar men streed:
En u, u verge ik niets dan 't geen ge u schuldig weet.
Een gruwzaam Reuzenrot, verwant aan hemelgeesten,
Verstoort ons eigendom, en jacht- en offerfeesten,
En dreigt verdelging aan heel Adams nageslacht,
Vermetel op hunn' stam en ongelijkbre kracht.
Gij kent hen, en 't gewicht van hun ontzachbre slagen!
Wat wilt ge? 't harde juk der onderwerping dragen?

Van jonger broeder slaaf, uws vaders schande zijn,
En blozen voor u-zelv', voor's hemels zonneshijn?
Wy, eerstelingen in des aardrijks eenzame oorden;
Wy, zwervers over de aard, bevolkers harer boorden,
Door wie haar dorren schoot, met oudren zweet gedrenkt,
Het voedsel wierd ontperst, dat zy den stervling schenkt:
Wy zuiverden 't gewest van Leeuw- en tijgerklaauwen;
Wy veiligden dat erf, waarop zy ons benaauwen;
En, felle bastaartteelt uit Kaïns eigen zaad,
Verwoesten ze onzen grond, en moorden wie weêrstaat.
Dit lijdt uw recht, uw moed, dit kan uw hart niet lijden:
Vergaan wy, zoo 't moet zijn; maar sneuvlen we in het strijden!
Nog weegt ons aantal aan hun sterkte dubbeld op,
Wat toeft men, tot hun list der bergen engten stopp',
En zy, van hooger grond, uit ontoegangbre wallen,
Ons, ingesloten wild (dan redloos) overvallen?
Ja, Kaïns overschot, heel 't menschlijk kroost, heeft uit,
Ten zij één stoute daad hun woesten moedwil stuit.
'k Vergaderde u daar toe, en durf die van u wachten.
Beleid en dapperheid zijn meer dan reuzenkrachten.
Die leeuwen temmen kan en tijgers sluit in band,
Is vrijheer van zijn arm, en duldt geen Dwingeland."

Hy sprak, en wierp zijn' staf verachtlijk in den hoogen.
"Gy Geesten (ging hy voort), die in de wolkenbogen
De nevels samenperst, en op den wind gebiedt!
Gaaf, staat uw afkomst by; Argostan vreest u niet."—

Nu zweeg hy. 't Voorhoofd rookte, en 't schuim der breede lippen
Stoof ziedende om den mond! Men hoort geen' adem glippen:
't Stond alles, als ontzet. Een zacht en flauw gebrom
Verhief zich, groeide, en liep den kring des legers om.
Nu steeg een holle kreet ten wolken: "Ja te wapen,
Maar 't Geestendom ontzag!"—Met palmblad om de slapen,
Trad een der Grijaarts voor, der zonnediens gewijd:

"Vermeetle (riep hy uit) die tegen Geesten strijdt!
Wat wilt ge? 't wis verderf op onzen schedel storten?

De Goden van de lucht in 't aardbestier verkorten?
Herroep die gruweltaal, en ken, gy Legervoogd,
De palen van uw recht, en wat het mijn gedoogt!"—

De gramme Vorst, van spijt aan 't blaken, gaf een teeken
Tot zwijgen.—"Heldenschaar (dus ving hy aan te spreken)!
Hoe! daar wy 't Reuzenvolk manmoedig tegentreên,
Zal 't muitende verraad ons kankren door de leên!
Men durft uw Legerhoofd hier aan uw heirspits honen!
Gij lijdt dit?—Krijgers, neen! gy zult my trouw betoonen.
Ik terg den Zongod niet, maar wie mijn vijand staav',
Dien zeg ik oorlog aan. Beproof het, Outerslaaf!"

Zoo sprak hy, en de knots vloog ijlings uit zijn vingers
Den Priester op de borst. De Legerrijen slingeren
En woelen door elkaâr. Één woeste schreeuw van "moord"
En "heiligschennis" wordt door heel het heir gehoord.
De Grijaart smoort in 't bloed, zijn' gorgel uitgevloten.
Een deel der Offraars raapt, wanhopig toegeschoten,
De palmkroon van zijn hoofd, met bloed en slijk bemorst,
En toont haar aan het volk, en wijst het op den Vorst.

Nu vliegt het al in roer. De woeste pijlen gieren
En snorren door de lucht; de legerkolven zwieren.
Men eischt des priesters wraak, des heiligschenners bloed,
Omsingelt, en bevecht zijn Krijgsvoogd dol te moed!
Hy strijdt, verweert zich 't lijf; en honderd slagen breken
Op 't wapen dat hy grijpt.—Reeds honderd zijn bezweken,

En, door zijn dappre vuist op 't aardrijk uitgestrekt,
Ten wal geworden die hem 't halve lichaam dekt:
Nog twintig om hem heen, van de eersten in 't bespringen,
Zijn thands die leeuwen niet, die hem naar 't leven dingen,
Maar aangevallenen, wiet arm zich 't lijf verweert
In slagen op zijn knots al splintrend afgekeerd,
En deinzen; als een schicht ten peesboge afgedreven,
Hem treft, en onverhoeds een eind maakt aan zijn leven.
Hy zinkt gevoelloos, en zijn voorhoofd toont, verbleekt,
De Heldenfierheid nog, in 't bruischend hart gekweekt.

Thands schijnt een sombre schrik het vorstlijk lijk te omzweven.

't Zwijgt al. Men hoort geluid noch 't minst geritsel geven. Het leger blijft
versteend en starende op den grond, Of rolt een aaklig oog door al de benden
rond.

Één flauwe stem alleen in 't midden van de troepen
Waagt, uit een enge borst den Offraars heil te roepen:
"Heil, priestren!"—Alles brult en knarstandt op dit woord,
En 't wordt, zelfs in den mond, op 't oogenblik gesmoord.
Tien knotsen heffen zich, één schedel spat in gruijzen,
En 't gonzen van dien slag doet alle hoofden suizelen.

Die slag scheen tot de leus van grooter moord bestemd.
Reeds ziet men lijk by lijk dat in een bloedstroom zwemt.
De Krijgsliên vallen hier de kermende Outerpappen,
En daar, elkandren aan. Het opgevatte wapen
Den Reuzen toegedacht, slaat eigen spitsbroêrs neêr,
In wraak, in wederwraak, in weer, in tegenweer.
De woede en razerny stijgt immer onder 't woeden;
Geen doodslag dien de dood niet tienwerf moet vergoeden!
Geen onderscheid, geen keur van vijand of van vrind;
Met wien, voor wien men strijdt! 't is offer wat men vindt.
Geen rij of legerspits, geen teeken, geen banieren!
Men valt verwoed door een als aangehitste stieren,
En moordt en wordt gemoord, vertrappeld, en vertreên,
En nergens veiligheid dan in den moord-alleen.

Zoo weidt dat wapentuig dat sabel, speer, en degen
Vervangt. De vloek van 't staal is thands in 't hout gelegen.
De pijl rust werkingloos. Het wapen heeft geen doel;
't Treft wat naastby is, en 't treft blindlings, by gevoel.
De naaste is vijand, is gevaarlijkst, moet voorkomen:
De laatste-alleen bestaat; al 't oovrig bloed moet stroomen:
Men vecht voor zelfbehoud, geen Vorst- noch outerhoon.

Dus woedt, dus raast men in bedwelming. Stapels doôn
Staan, als in 't barre duin de heuvels, opgeheven.
't Gestalde en lillend bloed, waarin de voeten kleven,
Verbreidt zich als een meir by zwellend springgetij',
En kent noch peil noch boord, maar streeft zich steeds voorby.

Doch, even als de vlam, door d'adem van de winden
In 't dichte woud gejaagd, niet ophoudt van verslinden,
En, strevende in het rond, de stammen nederslaat;
Maar echter hier en ginds een boomtronk overlaat,
Die by de walmende asch de ontblaârde kruin en takken
Of, stout verheffen blijft, of moedloos neêr laat zakken;
Zoo stond het in het dal van Nival met het heir.
Daar was geen legermacht, daar was geen bende meer.
Driehonderd strijders slechts, door lijken afgezonderd.
Braveerden 't sterflot nog, uit dertigmaal driehonderd
En hieven, afgemat, op heuvelen van doôn
Een uitgeputten arm en knikkend hoofd ten toon.

DERDE ZANG.

Een' dichten zwerm gelijk, van vliegend roofgediert'
Dat, als de pestsmet woedt, om 't rijzend kerkhof zwiert
En rondgiert onder 't zwerk, en, waar zy lijken rieken,
Al schaatrend nederstort en klappert met de wieken;
Hief half de Hel zich op by 't klaatrend moordgerucht,
En juichte 't bloedbad toe, al hangende in de lucht.
Tavoach middlerwijl, die de eerstgezaaide sprenkels
Der twist steeds aanblies, en op plat gekneusde schenkels

En bekkeneelen trad, als zoo veel krijgstrofeên,
Verliet het slagveld, daar een hooger Macht verscheen.
Gods Engel toonde zich: Zijn hand droeg purpren koornen
Van Hemelsche granaat, de spijs van de eerstgeboornen
Der schepping, vredevrucht, en tegengift der twist,
Dat wrokken uitroeit en verwoede veeten slist.
Thands opent hy de vuist. De gloênde korrels dalen
Als regen, en den wind verbiedt hij aâm te halen,
Op dat ze in 't vallen niet verstrooien door het ruim.
Dus, wen Orions knots het bruischend pekelschuim
In golven opklutst, die, van ongeduld aan 't koken,
Het hobblend zeekasteel beklautren en bestoken,
Dat, van den vloed geperst, naar roer noch teugel hoort;
Als dan de Zeeman van zijn aangegrepen boord
De rug der baren, tot zijn ondergang vereenigd,
Met gulle stroomen van een lichter vloeistof lenigt,
En Pallas olie of het bolsterkaf van 't graan
By kuipen uitgiet, die heur gramschap nederslaan,
De golving breken en met effen pad bevloeren,
Om de afgebeukte kiel ten haven in te voeren;
Zoo lag op 't oogenblik by 't zich verdelgend heir
Verbittring, grimmigheid, en hartstochtbarning neêr.
Men reikt zich, zelf verbaasd om de uitgebrande woede,
De handen, rookend klam van uitgegoten bloede,
Omhelst zich, en vernieuwt in 't aanzien van 't heelal,
Dien eed, die niets voortaan op 't aardrijk schenden zal.
De tranen vloeien van ontroering, en de harten
Hereenden.—De Afgrond zag met onuitspreekbre smarten
Den vreê herrezen; maar, 't vooruitgezicht getroost,
Voorspelt zy uit dien vreê 't verderf van Adams kroost.

Het Edensch Geestendom, nog zwevende in de wolken,
Zag thands de burgerschap der onderaardsche kolken
Zich naadren in de lucht, en deinsde naar omhoog
Met d'afkeer in 't gemoed, en de afschriksblik in 't oog.
De Duivlen volgen hen, met wieken uitgeslagen
(Als reigers van omlaag de sperwers voor zich jagen),
En roepen: "Menschenkroost, meê balling thands, als wy!
Wat schuwt ge ons, Englen van geen minder stam dan gy?

Legt, legt die fierheid af, die burgers voegt van Eden,
Maar geen verlaagd geslacht, als wy in 't stof getreden!
Die hooggewelfde borst, die blik ontzet ons niet;
De Hoofdstof waar ge in zweeft, behoort tot ons gebied.
Geen geur van heiligheid, die waassemde uit uw vlechten,
Verwijdert d'afgrond meer, indien ze u wou bevechten.
Maar neen, we ontmoeten u als lot en lotgenoot,
Wie één belang verbindt in hun gemeenen nood.
Reeds zaagt ge ons nog dit uur ter uwer hulp volvaardig.
Kent, kent ons als getrouw, en, uw vertrouwen waardig!
Wy eischen 't.—Op den top van 't gindsche berggevaart'
Vergaadren we, om het lot te reeglen van heel de aard;
Vereenigt u met ons. Wy gaan om raad te plegen:
't Geldt wat gy dierbaarst houdt!"—Zy trokken voort, en zwegen.

Afgrijslijk klonk die taal 't gebannen Geestendom
In de ooren en door 't hart.—'t Bleef van ontzetting stom,
En voelde in d'eersten schok den adem zich ontbreken,
Die 't ophield in de lucht. Het had geen kracht tot spreken,
En zonk alreeds van uit de hoogte daar 't in dreef,
Als druppelen die de wind tot kooglen ijs versteef,
En thands, onvatbaar om hun vocht meer uit te zetten,
Ter neder storten en den groenen halm verpletten.
Een zucht herstelt hen, en een uitroep: "Groote God!
Verhoed Gy, dat uw volk met d'afgrond samenrott'
Gebannen zijn wy, en uw doemspraak onderworpen;
Maar, de aarde moge ons bloed, indien het zijn moet, slorpen;
Wy sterven de uwen steeds."—'t Was Fuäl, die dus sprak,
Hy, minder schuldig in zijn schuldvergrijp dan zwak,
En, waar' de zwakheid-zelv' geen misdaad in Uwe oogen,
ô Gy, die kracht verleent, wellicht het mededogen
Des Hartenkenners waard.—Doch! Uw rechtvaardigheid
Behoort het oordeel, nooit door valschen schijn misleid.—

Hy sprak.—Pinéhal bromt' "My lust geen samenzweeren
Met d' afgrond: Maar 't is plicht, indien we ons kroost verweeren.
Men hoor 't ontwerp der Hel, verstoore of wijke 't uit,
Of—zie het zwijgend aan! Ziedaar mijn raadsbesluit!"

Nu heft zich Sadon op. "Wat lafheid, hier te beven!
(Dus zegt hy). Toeft men nog die helpers na te zweven,
Wier bondgenootschap ons verzekert in ons recht?
Wat zorg ik, aan wiens zij' of wien mijn arm bevecht?—
Wy, doemelingen, wy, den doemling afkeer dragen!
Zijn hulp versmaden; wy, als viel ons iets te wagen!
Gods hand onttrekt zich ons, verstoot ons, werpt ons neêr.
Welaan, men steun' zich-zelv', niet anders rest hier meer.
Ja, roemrijk is 't en groot, met Duivlen-zelv' te deelen,
Wanneer ge of slaaf moet zijn, of met hun, kunt bevelen.
Men volg' my, heeft men moed. Ik meng my in hun Raad:
Ik ken noch afgrond meer, noch plicht noch euveldaad.
't Is Afgrond, waar de spijt een Hel in 't hart doet branden.
Hier woont ze, in dees mijn borst. Ik draag ze in de ingewanden.
't Is Hemel, waar ik heul, vertroosting, lichtnis vind,
Verdelgen mag, vertreên, en niets my meer verbindt:

Waar ik den sterveling, zijn wellust, zijn genoeg,
Zijn' aardboôm, nieuwen vloek by d'ouden toe mag voegen,
Den mijnen van mijn hoofd ontlasten door de wraak,
En 't sterflijk broederkroost affoltren tot vermaak.
Dit wil, dit zal ik, dit! en in deze aardsche dalen
Gods straffend banbevel met woekerwinst betalen.
Nog eens: ik vlieg."—Hy sprak, en knarstandde, en verdween.

Nu stormde 't in den drom vervaarlijk onder een.
Een aantal week te rug van 't Almachtlastrend brullen
Des monsters. Andren weêr, als uitgelaten dullen
Aan 't schaatren, juichen op die gruweltaal, (gereed
Hem na te volgen), met een ijsselijken kreet.
De felle Meschomod roept eindelijk: "Geen beraden!
Verga hy, die den arm des bystands durft versmaden!
En gy die twyfelt, leert, by 't sterflijk aardsch geslacht
Ook heel de Hel weêrstaan, wanneer gy haar veracht!
Wy strijden voor ons kroost, met Kaïn en Sethieten;
Maar wie, wie onzer, deed die bloedrivieren vlieten,
Waarvan de laauwe walm nog opgaat door het dal?
Wie bracht die dappren met één ademtocht ten val?
Wat vrage ik? Toon men my één proef van ons vermogen;

Van schrikbaarheid voor hun die ons beoorelogten!
Het oorlogswapen dreigt onze afkomst onverhoeds,
En wy, van gramschap warm en van de zucht des bloeds,
Wy zoeken stormen; wy, wy gaadren donderstoffen
Met onbedreven vuist, om krachtloos neêr te ploffen;
En, had Tavoach niet ter redding toegesneld,
Geen vijand lag dit uur, maar half ons kroost, geveld.
Neen, weerloos Krijgrental, begeeft, vergeet uw telgen!
Geeft hen aan 't mierennest des aardrijks uit te delgen!
Of—treedt met d'afgrond in dat bondschap dat ze u biedt.
Voor 't minst, verwekt haar macht ook tegen de Uwen niet."

Hy zwijgt. Een menigte schoolt samen, op die woorden,
En zweeft, op zijn gelei' naar 't hoogomtopte Noorden.
Het oovrig deel, verbaasd, zweert, met een duren eed,
Dat ze in geen Helschen band met Gods verworpenen treedt.
Zy volgen echter, op den voorgang van hun broederen;
Maar de angst, de knagende angst doorknabbelt hun gemoederen.

Tot driewerf keeren zy, by 't naadren van 't gebergt!
Tot driewerf, als door 't hart tot stoutheid aangetergd,
Hernemen zy hun vaart, en dalen onverschrokken
Op 't vlak der hoogste kruin, bedekt met wintervlokken,
Waar hen die Raad verwacht, die Helsche gruwelraad,
Die, zwanger van geweld, van moord in arbeid gaat.

Gy, Fuäl, gy-alleen bleeft eenzaam, mijmrend achter.
Gy zaagt naar Edens Hof en d' onverbiddren wachter
Die 't vlamme rapier aan d' ingang opheft, om,
Terwijl uw glansloos oog in zuivre tranen zwom.
Gy vielt op 't aardrijk, op uw voorhoofd neêr en weende.
Neen, 't was uw boezem niet die door de straf versteende:
U was zy*[typo?] heiliging. Volhard, ô Adams zoon,
Uw beden zijn uit God; zy klimmen voor Zijn thron!
Ga, lijdende! in berouw is balsem;—mooglijk, heeling;
En—de eeuwigheid verklaart der schepslen lotbedeeling.

In 't middelpunt der aard, in onverstoorbren nacht
Van tastbre dampen, die, uit gisting voortgebracht,

Met stinkend luchtmoeras haar holle buik doordringen,
De borst benaauwen; en den gorgel samenwringen,
En vlammen scheppen, maar verschroeiend, zonder schijn,
Doch blaakrend voor 't gevoel met onverdraagbre pijn,
Daar 't oog by eigen licht, in 't duister uitgeschoten,
De jamm'ren scheemrend raamt, hier stroomende uitgegoten.
Daar, in dat ijslijk hol, heeft 's aardrijks dwingeland,
Hier neêrgebliksemd, zijn afgrijsbren thronen geplant.
Hier is zijn Hofgezin, zijn tuig en wapensmisse.
Hier wordt de pijl gesmeed voor 't dolende Gewisse,
Hier, de angel van de lust, die in de boezems haakt,
Die meêsleepst, en verscheurt, en oprijt, wat zy raakt,
En wonden achterlaat, die door geen hand te heelen,
De ziel verpesten, en de dood in de aderen telen.
Hier wringt men koorden voor de geessels van 't gemoed;
En 't scherp vlijmsnoer, dat, vertaaid in menschenbloed,
En in de onzichtbre vuist der Wroeging opgeheven,
De beenders brijzelt, en om 't lichaam vast blijft kleven.
Hier eindlijk schept men gift en zwadder voor den beet
Der slangen, en verscherpt de doornen van het leed
Voor 't zuchtend menschedom, van zijn God en plicht vervallen.

De dienaars van zijn macht, bij honderd duizendtallen,
Omzwerven rusteloos zijn waggelenden stoel,
Die zonder steunpunt hangt in 't midden van den poel.
Hy zendt ze als bliksems uit. Zy rijzen uit de kolken,
En kruipen over de aard, of zwieren door de wolken;
Besluipen listig, of doorbreken met geweld
De zwakke boezems. Hun wanschappen klaauw omknelt
Een pesttoorts, rookende van Helsche folterdampen,
Die in de lucht ontvlamt, en gruwlen spat en rampen;
Of, draagt het lokaas bloot dat aantergt tot de schuld,
Maar de ijsselijke roê met zacht gebloemt' omhuld.

De Vorst der duisternis had op des aardrijks boorden
Een veldwacht uitgezet. Dit was die Raad van 't Noorden.
Zy, tot verdelging, tot verwoesting toegerust,
Had Kaïn in den stroom van Godvergeten lust,
Van gruwlen, broederslacht, en afgodsdienst gedompeld;

Zij, Kaïn door den arm der Reuzen overrompeld,
En dreef nu d' Arbaliet naar 's warelds rijk te staan,
Maar, om hem op zijn beurt in 't bloed te doen vergaan.

Men zat; of eer, men was op't sneeuwdons neêrgelegen,
Het lijf verheven; 't hoofd was op den arm gezegen,
Met d'elboog rustende op de halfgevouwen kniën.
Tavoach was aan 't hoofd. Geschapen tot gebiën:
Doorvonkelde zijn oog de dubbele rij van Geesten,
Hier ordenloos geschaard, de minsten naast de meesten,
En hield hen door 't ontzag beteugeld.—Kringsgewijs
Stond, schuddende en bedeesd, het kroost van 't Paradijs
Op afstand, als, of 't waar, door 't hart te rug gestoten;
Gelijk een boschkat, aan de schildpad vastgesloten,
Uit ingeschapen schrik zijn keten rekt en spant,
En siddrend om haar kruipt aan 't uiterst van zijnband;
Of 't staal der zeenaald, van des zeilsteens kracht doortogen,
Door tegenstrijdigheid van 't eigenst trekvermogen
Wordt afgestoten, wen een andre pool haar naakt;—
En 't hart verraadt door 't oog hoe verr' het zich verzaakt.
Slechts enklen naadren, of verheffen schaamtlooze oogen:
Zy, wier verhard gemoed zijn aart heeft uitgetogen,
De wrekende Almacht niet als Rechter vreest van 't kwaad,
Maar met een Duivlenhart en als een vijand haat.

"Gy (riep de Raadsvoogd) die, getrouw en onbezweken,
Het Rijk des duisters sticht, en roemrijk uit doet breken!
Gy kent den toestand van dees wareld. 'k Melde u niet,
Het geen gy, met een meer dan arendsoog, doorziet.
Hier strijden om 't Heelal twee sterfelijke machten;
Dees moedig op getal, die op heur meerder krachten.
Wien eischt het hoog belang des afgronds (By dit woord
Weêrhield hy zich, en 't bleef ten halve nog gesmoord).
"Wien, vraag ik, voegt het ons te staven, te onderschragen,
Te sterken? wien den staf des aardrijks op te dragen?
Zal Kaïn ...? Maar gy kent de wuftheid van dit volk:
'k Doorlees uw hart alreeds, en vraag geen andren tolk.
Of maakt dat stout geslacht, dat uit onsterfelijken
Geteeld, in Heldenkracht zich onzer waard doet blijken,

Rechtmatige aanspraak op een bystand die beslist?
En, wapnen we ons voor hun met krijgsgeweld of list?
'k Heb reeds hun vijand in zijn optocht voorgekomen:
Gy allen zaagt zijn bloed door eigen handen stroomen;
Maar sterker poging wordt gevorderd.—Biedt u aan,
Gy, Hoofden, die verlangt den Reuzen voor te staan!"

Hy zweeg. Arioeh rees: "Ik ben gereed te strijden
Voor de eer van Lucifer, aan die, aan beide zijden.
Ik ken geen vijand, dan als vijand van 't heelal:
Gebied, en wijs my aan: wien ik verworgen zal."

Dus sprak hy. IJlings stond Alastor op, en trilde
Van bruischend ongeduld, terwijl hy "Doodslag" gilte,
En klauwen toonde, met geronnen bloed omkorst,
En 't bliksemteeken des Aartsengels op zijn borst,
In d'ijsselijken strijd des hemels weggedragen,
Toen Lucifer, vol schriks gedonderd uit zijn wagen,
De onthelmde kruin verborg, en leenkroon, en gebied,
En morgenstar, verzaakte, en God de zege liet.

Nu klonk het alles "Moord", en weder "Moord", in 't ronde;
Dan "List", dan weder "Moord".—Met uitgezworen wonde,
Steeds gapende, in den hals, en 't voorhoofd half geplet,
Sprak Zardach: 't Is de list die Leeuwen voert in 't net;

Haar stemme ik. Kaïns kroost weet kunst met moed te paren;
Het triomfeert gewis op woestaarts en barbaren
Ten zij men 't keer! 't Geweld mislukte ons eens. Wie weet...!
Zoo hier een Sterker arm zijn rechten gelden deed!—
Bezadigdheid en list zijn veiligst. 'k Ken dat wapen.
Bekruip in vriendschijn den vijand onder 't slapen;
Mislei; bedrieg; vervoer! Ik openbaar niets meer,
Maar leg wat ik vermag voor 's konings voeten neêr."

Tavoach grijnslacht. "'k Weet uw grootsche dienstbewijzen
(Herneemt hy). 's Afgronds Rijk herdenkt ze met afgrijzen
En wellust. Satan-zelf, uw koning ging dus voor,
En gy wrocht wondren uit op zijn doorluchtig spoor.

Wien dankt hy, dan zijn list, geheel zijn rijksvermogen?
Wien 't opstaan van de Dood? hy, schepper van den logen!
En wy, wat danken we u, wat zijn we u niet verplicht,
Misleider, na uw Vorst de schranderste onder 't licht!
't Belang der Hel alleen verbindt me, uw grootsche daden
Te smoren. Ja, de kracht des Afgronds is—verraden.
Ga, dien by Kaïns zaad uw koning door 't bedrog!
Ook de arm die machtigst is, behoeft de valscheid nog.
En gy, Arioch! gy, Alastor! Gy verdelgers!
Gy, die in 't moorden leeft, gy, bloed en tranenzwelgers!
Wier drift geen prikkel eischt, geen voedsel voor uw gloed;
Gaat! 'k laat u over aan u-zelfen; moordt en woedt!
Gy, aartsvijandigen van leven en bezieling,
Spreidt, spreidt verwoesting uit, vergruizing, en vernieling!
Voert, voert het Reuzendom dien bystand zichtbaar aan;
En doet de ontvolkerde aard in vlam en rook vergaan!
Dat Lucifer voortaan op 't licht moog zegepralen,
Zijn stoel op 't aardrijk stichte, en God' in 't oog durv' stralen!
Gaat, vliegt, Getrouwen, ik beziele u met den geest
Des konings, die ook nog geen dreigende Almacht vreest!"

Hy sprak. Als 't dof gebrom van verre donderslagen,
Op vleugels van den storm de dalen rondgedragen,
En met den hollen galm van kluft en rotsspelonk
Al romm'lend voortgerold in dreunend berggeronk,
Verhief zich 't woest gejuich der Duivlen naar den hoogen;
Klonk door, tot voor den thron van 't Eeuwig Alvermogen,
En bonsde op 't wolkgordijn dat voor den zetel strekt,
En 't vlekloos Wezen voor der Englen oog bedekt;
Ja 't stoort één oogenblik de Choren onder 't zingen.
Tavoach wendt het woord tot Edens bannelingen:
"Gy hoort het (roept hy uit,) wy treên in uw belang.
Vereent u thands met ons tot Kaïns ondergang!
Uw afkomst zegepraalt; haar vijand gaat bezwijken.
Uw Eden zij voortaan een Ararat van lijken!
Wie wraak in 't leed bemint, onze Afgrond lacht hem aan:
Zy is 't die wreken durft, al zou zy selv' vergaan."—

De Helsche gruwelraad herrees en was ontbonden;

Misleiding en verraad door 't menschdom uitgezonden,
In nevelen omwolkt van ondoorzichtbre mist,
Tot luchtkales gevormd voor 't gruwzaam kroost der List.
Zy planen over 't dal der vette stroomolijven,
Als duiven die in 't zwerk op vlakke vlerken drijven,
Geen slagpen roeren, maar onmerkbaar in heur vaart,
Zich hangende op de lucht ter neder zien op de aard.
Hier strijken ze eindlijk neêr. Maar Sadrach neemt de leden
Van Grootvaâr Hanoch aan, om legerwaart te treden.
De zilvren lok hangt langs zijn slapen, hol en blaauw:
De baard bedekt de borst met achtbaar nevelgrauw:
Zijn schedel nokt en schudt als 't schuddend popellover:
Het rimpelvol gelaat buigt op zijn boezem over:
Zijn oogen weemlen, als van d' ouderdom verdoofd;
En 't lichaam gaat gebukt van de overwicht van 't hoofd;
Een blanke lamm'renvacht hangt van zijn heup te zwieren;
Een staf is in zijn hand om 't wagg'lend lijf te stieren;
En, met den zachten tred eens grijzaarts, na aan 't graf,
Daalt hy in 't holst der nacht voor Segols rustkoets af.

't Was fiere Segol, stoutste uit Kaïns Legergrooten!
Argostan was met hem uit éénen schoot gesproten,
Aan de eigen borst gezoogd, maar dappren Zimdrachs zoon;
Hy, telg van Omra, die in Beth-ur had geboôn.
De dood zijns broeders bracht zijn jeugdig bloed aan 't koken.
Geen slaap had sints dat uur zijn heldenoog geloken.
Zijn brein, aan 't woelen, smeedt ontwerpen, keer aan keer,
Van staatsverheffing, wraak, en schittrende oorlogseer;
En, afgefolterd door het mijmren, slaat aan 't walen,
Gelijk een wervelwind in 't vluchtig zand der dalen,
Of draaikolk, die in 't meir de schepen zwelgt aan 't strand,
En dan weêr opgeeft uit het brakende ingewand.
In dees gesteltenis treedt hem het Nachtspook nader:
"Ken Hanoch (zegt hy), Zoon! der Kaïnitén vader.
'k Verliet het dompig graf om u, om ons geslacht.
Hun nood drong tot my door in de onverstoorbre nacht.—
Argostan viel—en gy, gy zult zijn plaats vervullen!—
Maar 's Warelds diadeem moet haast uw kruin omhullen.—
Rijs!—roep het Leger saam—het noodlot legt ze u toe!

Vaarwel—en vrees geen dood, daar ik u 't lijf behoê."

De ontroerde Segol rijst. Het schijnsel is vervlogen.
Hy geeft een woesten schreeuw, en wrijft de scheemrende oogen,
Als Zilfa op 't geluid de veldtent binnen treedt;
Zy, door den boei der min aan Segols hart gesmeed!
"Mijn weêrhelft (roept zy,) wat ontrust u? Welke droomen
Beroeren u? Wat geest, wat spooksel doet u schromen?
'k Werd meê van Geesten op mijn nachtsponde aangerand,
En sidderde voor u."—Zy vat zijn koude hand,
Van 't kille zweet nog klam, en hangt hem aan de leden;
Maar vruchtloos: hy is koel voor al haar tederheden.
In 't eind, hy rukt zich uit hare armen. "Wees getroost
(Dus zegt hy,) 't is geen schrik, waarvan my 't voorhoofd bloost!
Aanschouw my! 't is de moed, 't is de eerezucht!—Mijn Geliefde,
Ga heen, verban de vrees, die u den boezem griefde!
Haast.... (of mijn hart bedriegt me, en 't voerspook dat ik zag,)
Breng ik u 's aardrijks kroon; en—mooglijk, nog dees dag."

Hy roept. Men vliegt door een. Hy doet het heir vergaderen.
Nu rijst de morgenwind en ritselt door de bladeren,
En 's hemels graauw verbleekt, verheldert, en ontgloeit
Tot goud en purper, dat heel de uchtendkim omvloeit.—
Men schaart zich.—Heel het volk had Geesten hooren wandelen;
Gezuis van booggeschut, geruisch van wapenhandelen,
En 't gonzen van den steen des slingers door de lucht
Vernomen; nu, doormengd van akelig gezucht,
Dan, van een woest gehuil als onderaardsche winden;
't Aandoenlijk noodgekerm van afgejaagde hinden;
Of 't brullen der hyene, in aanval op haar prooi.
Een oilam wierp, die nacht, in de aangelegen kooi
Een ruigen leeuwenwelp, die door de kudde woedde.
Een slang ontsprong aan 't ei waarop de stroomzwaan broedde!
Een bloedwel had gevloeid uit beuk en eikenkloof.
Dit alles was gezien; voor 't minst, het vond geloof.

De somberheid in 't oog, van heimlijke angst bekropen,
Stond daar 't verminderd heir, in vier verscheiden hoopen
Slagordenwijs gevormd: helaas! geen leger meer,

Maar overblijfsel van 't nog gistren schrikbaar heir.
Men schokt op 't aanzien van de ruimgeworden vlakke
Die eerst hun kring benaauwde, en siddert van zijn zwakte.
Men breidt zich uit, verdunt zijn rijen, en verbreedt
De Heirspits, en verbergt zich d' aanblik van zijn leed.

Nu biedt zich Segol aan. Hy draagt op bei zijn handen
Argostans veldheerknots, gepunt met evertanden,
En legt haar aan de spits des legers staatlijk neêr.
"Dit eenmaal zoo geducht, thands uitgediend geweer
(Dus zegt hy), voegt de hand die aan uw hoofd zal strijden.
Hy voere 't, die uw hals van 't dwangjuk mag bevrijden!
Aan my behoort het niet. Ik, neêrgebukt van rouw,
Blijf aan mijn broeder, aan mijn broederplicht, getrouw.
'k Verwijt u niets, ô neen: gy hebt zijn dood gewroken:
Ik zie geen handen hier van 't bloed diens broeders rooken.
Doch duldt, dat ik me onttrekke aan zulk een legermacht,
Waar 't oproer op één sprong zijn eigen Krijgshoofd slacht....
(Een murmelend geluid ontstaat op deze woorden)
En 't hoofdloos heir versmelt in onderling vermoorden
(Dus gaat hy moedig en onafgebroken voort).—
Waar zijn die benden thands, van 's warelds versten boord
Verzameld door zijn zorg? waar zijn die Reusbekrijgers,
Die—op 't vijandlijk bloed uit wraak verhitte tijgers?

Hun lijken liggen ginds op 't bloedveld uitgestrekt,
Door d'adem van den wind met luttel zands bedekt,
En 't blank gebeente zal na honderden van eeuwen
By onbekend geslacht nog wraak en gruwel schreeuwen,
Wen spade of ploegstaart hier door 't vetgemeste dal
Op hoofdscheelsplinters, ribbe, en heupbeen stuiten zal.
Gaaf, gaaf, mijn broeders,—gaaf met sleepende banieren,
Uw uitvaart, geen triomf op uw bestrijders, viere!
Ik voer geen wapen meer; maar 't hart der woesteny
Zal me eenzaam sterven zien, gelijk de Woudos, vrij."

Hy keert zich weenende om. Het Leger, diep verslagen,
Schudt als een korenoogst, waardoor de stormen jagen;
Breekt ordning en gelid, omvangt hem in een ring,

En roept: "Blijf dappre Held! gebied aan onzen kring!
Aanvaard dit wapen, dat Argostans handen zwaaiden,
Wanneer zy 't oorlogsveld met lijken overzaaiden!
't Behoort u. Kaïns heil hangt aan uw dappren arm:
Wy allen, wy vergaan, ten zij hy ons bescherm'.
Gebied!"—Hy andwoordt: "Hoe! ik u ter dood geleiden!
Den arend van 't gebergt' uw spieren af doen weiden
En drenken met uw bloed? Geloof gy 't, dappre schaar?
Dat bloed is my te dier, dit viel mijn hart te zwaar!
Hoe! 't menschedom, wijd verstrooid en door geen band verbonden
Dan, naauwlijks aangegaan of, ijlings weêr geschonden,
Verdeelt, en levert zich, by hoopen, zonder kracht
Een' vijand in de hand die trotscht op overmacht!
Wat zou uw veldheer hier, wat zoude uw moedbetooning?
Neen, schenkt aan 't wareldrond één heerscher, schept een koning!
Hy schikk' van 's aardrijks macht, vereen' haar in zijn kroon!
En ik, ik strij met u, en buig my voor zijn thron."—

"Wees gy die Koning, gy! Wien zou de scepter passen
Dan u, roemruchte held, ten oorlog opgewassen!
U groeten we als Monarch des aardrijks. Heersch! gebied
Heel de aarde ontfange uw wet, zoo verr' haar 't meir omvliet!
Wy stellen 't wareldrijk, ons leven, in uw handen.

Omstrenglen wy uw kruin met die gewijde banden
Waar 't Goddelijk ontzag van afstraalt! Neem hen aan!
U zweeren we onze trouw, en—vloek die u weêrstaan!"
Zoo roept men.—Segol zwijgt.—Nu knielt men aan zijn voeten:
"Heil, Koning! Laat uw volk zijn meester thands begroeten!"—
Men rijst, en heft hem op de schouders in 't geruisch
Der stemmen, juichend met een stormend stroomgebruisch,
Dat sluizen openbreekt en dammen doet bezwijken.
Daar staat hy,forsch van leest, gelijk een God te prijken,
En schijnt geboren tot die grootheid. Hoog van borst,
En rijzig van gestalt', verkondigt hy den Vorst,
En slaat het oog om laag, als van een hooger orde.—
Hy bindt den lijfriem om, die Hanochs heupen gordde,
By 't Nakroost heilig, en door niemand sinds geraakt.
Waar in de chrysoliet met gouden vlammen blaakt,

En strikt een heilig snoer, ontvlochten van de altaren,
Voor blaauwe diadeem om de ongebonden haren;
Terwijl de lucht op nieuw van 't golvend juichen dreunt.—
Nu stijgt hy, door den arm eens legerhoofds gesteund,
(Als ware 't van een thron of hoogen staatsiewagen,)
Den schouder staatlijk af, met d' arm om de axt geslagen,
Die Hanoch had gevoerd. "Gy, wapen (roept hy uit),
't Geen thands een mindre vuist, maar Hanoch waard, omsluit!
By u, en by die zon, die meineed weet te straffen,
Zweere ik mijn' broeder wraak, en 't aardrijk rust te schaffen.
Het bloed des Arbaliets zal boeten voor ons bloed;
De wareld, veilig zijn van Reuzenovermoed.
Ik zal des warelds juk op hun gebeent' verbreken;
Of—faal ik in 't bestaan, haar op my-zelfen wreken!
Maar gy, mijn broeders! thands mijn kinders, mijn gezin!
Gy, eenig voorwerp van mijn zorg en vadermin,
Voor wie het my een plicht, een wellust is, te leven!
Gy eischt het! 'k Ben door u ten wareldthron verheven!
Welaan! Gehoorzaamt thands den Koning dien ge u gaaft.
Zijn wil is de uwe thands, gy hebt dien reeds gestaafd."

Hy spreekt en geeft bevel!—Gezwinde boden zweven
Naar 's Aardrijks uitersten, als door den wind gedreven,

En dagen wijd en zijd, op 's Konings ongenâ,
Wat arm kan roeren, met houweel of akkerspa',
Naar d' oever van den Frath om Hemaths heir te schragen.
De zwervers van het West, die lynx en vossen jagen,
De koordpees spannen, en in 't afgaan van den boog
Den pijl bestieren met het halfgenepen oog;
De herders, die den wolf op d' esschen staf verwachten;
De bouwliên, die door 't staal haars moeders schoot verkrachten;
En zy, wie, naast aan 't Zuid, van 't golvend meir besproeid,
De zeewind blakert en het lichaam samenschroeit;
Met die den Hiddekel, waar hy in dorre heiden
Zijn stroomen rugwaart perst, door 't aaklig vlak geleiden;
Die allen dagvaart thands zijn dwingend Rijksbevel.—
Nu stelt hy wachten, die van Rigons pekelwel
Tot aan des Gezers bron, en na aan Hanochs wallen,

Het heir bewaken voor vijandlijk overvallen,
En, wierd men onverhoeds uit Arbal aangerand,
Gebiedt, hier wijken, daar, verwoeden tegenstand.

Maar teedre Zilfa zag, in mijmering verzonken,
Met angstig voorgevoel den ochtend doorgeblonken,
En peinsde op 't geen zy-zelv' 't geen Segol, in de nacht
Gezien had, zoo vol schriks en siddrings doorgebracht.
Nu schijnt haar woede en moord als voor 't gezicht te spelen!
Dan ziet ze, als in een droom, zich-zelv' voor 't outer kelen!
Dan weêr den donder, die haar Egâ 't hoofd verplet!
"Ach!" roept ze, en werpt zich neêr voor 't dierbaar huwlijksbed,
Dat Segol in haar schoot zag smelten, eer de woede
Des vijands tot den wal van 't lieflijk Bethur spoedde,
Maar weduwlijk bewaakt sints de algemeene nood
Den krijgsheld in den band der oorlogszorgen sloot.
Hier knielt ze, en strekt zich uit, in weemoed, om haar zuchten
Een loop te geven, die geen tuigen heeft te duchten,
En zwemt in tranen, als een sluimring haar bevangt.
Haar docht, zy stond in 't woud, van dicht geboomt' omprangd,
Van monsters aangegrind: daar was noch weg noch open.
Haar kleed, haar sluier, was met Segols bloed bedropen,
't Geboomte schudde van zijn wortel, wijd in 't rond.

Een golvende oceaen rees borrhende uit den grond,
Hief lijken in de lucht, die onder de aarde sliepen,
En spoelde in d' afgrond weg, wie dobb'rend bystand riepen:
En, daar ze in 't doodsgevaar in Segols armen vlood,
Verzwolg haar, aan zijn hart, de zichtbre muil der dood.

Nu hoort ze 't blij gejuich, ontwaakt in duizend vreezen,
En vliegt, nog half onthuld, en siddrend opgerezen,
Haar Egâ te gemoet! die intreedt met den trots
Eens meer dan aardschen, meer dan sterfelijken Gods,
De diadeem om 't hoofd.—"Ach (roept ze), 't is dan waarheid!
Dees morgen ging dan op uit zulk een nacht van naarheid!
Dank! heilrijk licht! heb dank! En gy, ô nijdig Lot!
Barst uit! ik tart u thands met heel het Reuzenrot!"—

Zoo spreekt ze, en kust zijn hand. Hy strookt haar natte wangen
En voorhoofd, nog van schrik zoo wel als vreugd bevangen,
Omarmt haar, en geleidt ze in 't binnenst van zijn tent.

"Mijn Zilfa (zegt hy), 't is aan 't Godendom bekend—
Maar ach, wat Godendom! ik ben uw God, geliefde,
Gy mijne. Ja, gy weet wat ooit mijn boezem griede,
Sints 't eerst bewustzijn ons in 's levens morgenstond
Door wederzijdsch gevoel voor de eeuwigheid verbond.
Geen schuchtre maagdenblos ontgloorde uw frissche konen,
En reeds waart ge in mijn oog de minlijkste aller schoonen:
Geen jonglingsbloed bruischte in mijn boezem, als uw hart
Reeds met het mijne deelde in wenschen, vreugde en smart.
En ach! herroepe ik u de tederste aller weelde,
Toen liefde en lust en jeugd door beider aders speelde,
Gy me alles wierdt, ik u! ô Zoete dweepery
Van 't harte, ô droombeeld! Maar die tijden zijn voorby:
Eens mochten wy voor ons en onze liefde leven.
Thands wordt me een andre plicht door 't noodlot voorgeschreven.
Het lot der aard hangt aan mijn wenken. 'k Leef voor haar,
En ken geen laffe min by 't dringend krijgsgevaar.
Ik moet me, ô Zilfa, thands aan uwen arm ontscheuren.
Hier baat geen wederstand, geen hartverslappend treuren:
De nood beveelt. Maar meer! Uw eigen veiligheid
Verbiedt dat ge in dit oord het doodlijk uur verbeidt,
Dat 's vijands overmoed, den landpaal ingebroken,
Heel Hemath andermaal van 't golvend bloed doe rooken.
'k Zet vruchtloos wachten uit, breng volk by volk te veld,
Terwijl hy als een vloed van 't hoog gebergte snelt,
Het overschot verdelgt van wat hem weer moest bieden,
En zelfs de wegen sluit om aan zijn knots te ontvlieden.
Voor my, geen wijken duldt mijn glorie, noch mijn plicht.
Mijn kroon verlies ik niet dan met het levenslicht.
De dapperheid alleen bevestigt ze op mijn schedel:
't Zij verr' dat ik haar ooit door schijn van vlucht ontedel!
Doch gy, mijn dierbre, zoek uw schuilplaats in een oord,
Wiens rust geen wapenkreet, geen krijgsallarm verstoort.
Aan de overzij' des Fraths, daar 't bochtig strand de heide
Bepaalt, waar 't kroost van Seth zijn lammers jaagt ter weide,

Rijst in abeelenschaâuw een overoud gesticht,
Door Kenach, Enos zoon, ter woning opgericht:
Dit zij uw vrijburg! Ga, beveel gy in die streken
In Koning Segols naam."—Hy had voleind te spreken;
De schoone staat verstijfd, de frissche rozengloed
Besterft haar om den mond. De welbron van het bloed
Staat stil in 't vloeien, met den levensslag der aâren.—
Nu staat zy, sprakeloos, den krijgsheld aan te staren.—
In 't eind: "Het is dan waar (dus zegt ze), en deze uw kroon
Ontruikt me uw hart!"—Zy snikt, bedauwt de bleeke koon
Met tranen, en barst los: "Onzaligste op deze aarde!
Dit dan, dit was het, ja, hetgeen mijn ziel bezwaarde!
Waarom ik slapeloos, en mijmrende, en verplet,
Mijn bleeke lippen drukte in 't eenzaam huwlijksbed!
Ja 't was mijn afscheidskus. 'k Verlaat u, dierbre sponde,
Den boezem opgescheurd met de allerwreedste wonde:
'k Word uitgeschud, verjaagd. Ik heb geen Egâ meer,
'k Omarmde u voor het laatst zoo onuitspreeklijk teêr!—
Vaar voort! voltooi uw werk, doorstoot my 't hart volkomen!
Toon, toon my, die mijn plaats alreê heeft ingenomen!
Verzend my niet; neen, trap mijn gorgel toe, barbaar!
Wees Zilfaas beul niet; wees meêdoogend moordenaar!
'k Zie in uw boezem, ja, geen vuur is 't, dat verkoelde;
Nooit voelde uw ziel voor haar, wat zy voor u gevoelde.

Gy minde niet, maar 't was slechts veinzen van een vlam;
Uit deernis licht, die deel in mijne zwakheid nam;
En mogelijk is mijn hart u dankbaar voor 't misleiden,
Dat zulk een bloemrijk kleed op zulk een afgrond spreiden
Maar me éénmaal domplen moest in 't schrikbaarste aller weên.
Dit immers wete ik dank voor 't geen my waarheid scheen!
Dit, die verrukking, dit, die zaligheid van 't minnen!
Dien hemel, uitgestort door ziel en hart en zinnen!
Die zaligheid van weelde, een' stervling licht te groot!
En wee! den vloekbren dag, die my het oog ontsloot!
Maar, hebt ge uw boezem ooit tot deernis kunnen dwingen,
ô Segol!—om dit vocht, dat ge aan mijn oog ontspringen,
Mijn boezem baden ziet,—dat druppelt op uw hand;
Ja, om de weelde-zelv' van 't huwlijksledikant,

Ook u eens dierbaar, laat me uw ziel geheel doorlezen,
Verberg my niets!—Uw wil...! hy zal my heilig wezen.
'k Gun anderen met my deel in de Echtkoets, in uw hart:
'k Zwicht voor uw voorkeur, ja, en overwin mijn smart.
Maar zend me, ô dierbre, niet onmenselijk uit uw oogen!
'k Zal sterven aan uw zij' en met u oorelogē.
'k Zal, weerloos, onbevreesd, met dees ontblote borst
Uw boezem dekken, en, van eigen bloed bemorst,
De pijlen, u bestemd, in 't brandend harte vangen.
Of wilt gij 't, 'k zal de knots in deze vuisten prangen,
En liefde zal my kracht verleenē. Segol, ach!
Maar, eer ik u verlaat, zie hier mijn jongsten dag!"—

Zoo spreekt ze, en klemmert zich met saamgestrengelde armen
D' ontroerden Segol om de kniën, stokt in 't kermen,
En, nederziggend, bukt het voorhoofd op den grond.
Hy grijpt haar in den arm en kust haar rozenmond:
"Geliefde (zegt hy), neen! geen andre minnevonken
Ontglommen in dit hart. Aan u is 't weggeschonken,
En 't blijft u heilig. Neen, gy wierdt mijne echtgenoot,
Mijn weêrhelft: mijn geluk, en eenig, tot de dood.
Maar 't hoogst belang...! Ontzie het ijslijkst lot te tergen!
Laat Segol van uw hart dit blijc van liefde vergen!

Geen klacht, geene achterdocht, en u en my te laag,
Wanneer ik voor uw heil, voor 't aardrijk, alles waag!
Mijn oogmerk is, den Reus op eigen grond te trotsen,
Hem af te wenden, hem te ontrusten in zijn rotsen,
Geen macht is hier by een, om, tast hy-zelf ons aan,
Zijn dubbel overwicht krachtdadig af te slaan.
'k Voorkom hem. Mijn getal, te zwak ons erf te dekken,
Is machtig, wel geleid, zijn heuvels om te trekken,
En aan te vallen, waar geen vijand wordt verwacht.
'k Verdeele, op deze wijs, en wederhou zijn macht.
Maar, 't stout ontwerp gelukk', het kan mijn' arm mislukken!
Een enkle Reuzentroep doet Hemaths landstreek bukken!
En, wie beschermt u dan, wanneer ik, verr' van hier,
Op Arbal schrik versprei', hier Beth-ur wage aan 't vier?
Genoeg! het moet zoo zijn. Mijn wil is u gebleken:

Ik eisch gehoorzaamheid, en kan als Koning spreken."—

Hy zwijgt, en vaagt haar wang van 't overstelpend vocht.

Zy kropt haar zuchten op en hijgt naar ademtocht:
"Welaan (dit hikt zy uit, door 't snikken afgesneden)!
Verzekert my dat hart...! Maar neen, ik verg geen eeden.
Zweer echter by die kroon die thands uw schedel drukt,
En u den teedren arm der teêrste Gâ ontruikt,
En by die heilige axt, die aan uw heup mag blinken:
Zweer, eer de derde zon in 't Westen neêr zal zinken,
Te storten aan dit hart, waarvan gy de adem zijt:
En hoede—'t lot—de Goôn—uw arm—u in den strijd!"

Hy zweert haar. "Ja, ô ja, ik zal verwinnaar keeren,
(Dees arm verstrekt my borg), en d' Arbaliet verneêren.
Ik zie u weder eer de vierde morgen daagt,
En kroone u Koningin, als hy mijn ketens draagt!"

Dus sprak hy,—Jonadab, de vlugste zijner knapen,
Ontfing zijn last en roept het oorlogsvolk te wapen.
Maar Iram, van zijn jeugd aan Segols huis verknocht,
Bereidt zich tot gelei' van Zilfa by heur tocht.
De nacht rolt middlerwijl haar sluier over de aarde,
Sluit d' afgeronnen dag, die zoo veel wondren baarde,

En levert aan den slaap wat bloed of adem heeft.
Het schrikgedierte—alleen dat in het duister zweeft
Gaet om, en snort door 't woud met piepen, krassen, knappen,
En schijnt het naadrend licht met angst te moet' te stappen,
Of rouw te spellen aan het menschedom. Maar het lot
Vervolgt zijn loop en kent geen meester dan in God.—

VIERDE ZANG.

Geen morgenzon had nog het hoofd weêr opgebeurd:
De nevel van de nacht was naauwlijks nog gescheurd:
Reeds zweeg het nachtgespuis: nog zwegen de orgelkelen
Der bosschen. Nacht en dag scheen door elkaâr te spelen;
Niet, als de roos der wang, met donzig lelieblank,
Of 't git der oogen, met des levens flonkersprank
Versmolten, maar als 't groen der gladgeschubde slangen
In 't zilver zich verliest, met weemlend beurtvervangen:
Als Segol, brandend van ontembren oorlogsgloed,
Des uchtends traagheid door zijn voorspoên blozen doet.
Hy schaart zijn benden; deelt haar wapens. Boog en pijlen,
Geschouderd, en gepaard met knots en akkerbijlen,
In riemen vastgehecht, en aan de heup gegord,
Bewaapnen elk soldaat in ieder krijgskohort:
Een zesmaal twintigtal, de bloem der Hanochieten,
Vervult de stoute vuist met zware pijnboomsprieten,
In Arbal-zelf gehakt, ontbloot van tak en schors,
Onwrikbaar in hun arm, en als die armen,forsch.
Dees zijn des Legers kracht, op wie zijn hoogst vertrouwen
Zich vest. Zy treffen 't oog by 't staatlijk wapenschouwen,
Als stieren, breed van hoofd, met kromme hoornenpracht
En breedgewelfde borst, de roem van hun geslacht,
In 't midden van een drift van rundren, in de weiden
Zich door hun fiere schoft en houding onderscheiden,
De wolf verwachten op een voorhoofd van metaal,
En trots biên aan de knots als aan de vlijm van 't staal;
Zoo pralen ze in de rij. De standaart van hun koning
Maakt in hun middelpunt een schrikbre prachtvertooning,
Door 't afgehouden hoofd eens luipaarts, op een spits,
En strekt heel 't leger op hun wapentocht ten gids.
Hy splitst zijn oorlogshoop in drie verscheiden drommen,
In rijen opgestuwd tot buigende kolommen.
Een aandeel, met den bijl in d' elboog, streeft vooruit,
Waaraan zich 's legers kracht op kleinen afstand sluit,

Met Segol-zelv' aan 't hoofd, verzeld van legergrooten.
Van achtren wordt de stoet door schuttren opgesloten,
Wier pijlen ramm'len in hun kokers, of den moord
Reeds aâmen, drillende op het half gespannen koord.

Dus trekt men Noordwaart aan langs Gihons kronkelstroomen;
Doorwaadt ze, en naakt het woud van olm- en beukenboomen,
Dat boven d' oorsprong van de kruipende Esch zijn kruin
Verdicht, en 't veld bekleedt met schaduwachtig bruin
En lommer, waar geen straal van zonlicht door kan breken.
Hier gaârt men kondschap uit de bygelegen streken,
En wint berichten, dat de vijand wijd uit één,
In kleene hoopen zwerft, door boschjens afgesneên,
Op aanval onbedacht, en min, op zelfverweeren:
Hier, sluimrend uitgestrekt; daar, wolf en winterbeeren
Vervolgend door 't gebergt'; of, zwelgensmoê van 't bloed
Der lamm'ren, versch geslacht aan 't wed van Gezers vloed.

De Vorst beveelt een deel den Gezer om te trekken,
En langs den heuvelgrond zich Noordwaart uit te strekken,
Terwijl de legerkracht den Pizon oversteekt,
En, van den lager grond, in Arbals landpaal breekt,
Den Reuzen opdaagt, als een donder, uit het Zuiden
Gebliksemslinder eet de wolken samenkruiden:
Daar de achterhoede haar aan d' uitgang van het woud
De rug moet dekken en den hertocht veilig houdt.

Nu toont zich de Arbalië, die, achteloos by zijn feesten,
Het bloed en merg verslond van slacht- en offerbeesten,
Uit Hemath weggevoerd. De wapenschreeuw gaat op;
De schichten vliegen: daar, van elken heuveltop;
Hier, midden uit den drom der naderende troepen,
Die Hanoch, Segol, Wraak, en Bloed, en Doodslag roepen.

De reuzen ploffen straks door 't vliegende geweer
By menigte, in de vlucht, of eer zy opstaan, neêr;
Doormengen met hun bloed het bloed der runderdieren,
En sterven, met den tand in 't vet der lamm'renspieren;
Vertreên elkander in verwarring, schrik en vrees,

Onwetend van wat kant dit baldrend onweêr rees.
De slachting hoopt de vlucht. Reeds storten lijk by lijken,
En stervende, op elkaâr, die in hun bloed bezwijken;
Hier, door een felle schicht genageld aan den grond;
Daar, maetloos uitgestroomd in 't vloeien van hun wond;
Met knie of heup verlamd, en kruipende op de handen,
Of worstlend met de dood, gehaakt in de ingewanden;
En brakende in den gulp die keel en gorgel stikt,
De long en 't purpren bloed, tot éénen klomp verdikt.
Een deel ontvlood alreeds, maar vliegt, in nieuwe pijlen
De dood weêr in 't gemoet, terwijl zy haar ontijlen.
Nu breidt het heir zich uit: en vaart op 't doodlijk veld
Afgrijslijk rond, terwijl de bloedstroom telkens zwelt.
Men trappelt met den voet, men kneust, en splijt, en plettert,
Wat nog de leden krimpt of met de tanden knettert.
En knots en polaxt zwaait meêdoogenloos, en treft,
Wat uit dien poel van moord nog hoofd of arm verheft.
Reeds vleit zich 't grimmig hart met lichtbehaalde zege.
Het overvallen rot verstroot zich allerwege,
En wijkt te bergwaart heen, in 't brullen van "verraad",
Terwijl 't verwinnend heir wat stand houdt, nederslaat.

Zoo deed Beäldar: hy, in d' opgang van zijn leven,
De schoonste jongling uit den Reuzenstam; gesteven
Door vijftien knapen, op zijn oorlogsroof vergast,
En, met hem, wapenloos door 't pijlgegons verrast.
Dees vat een boomtrunk; die, wat de afgeknaagde schenkels
Hem leevren tot geweer. Het bloed omspat hun enkels,
En alles dreunt in 't rond van 't snorren van den boog,
En nog geen vijand, die zich aanbiedt aan hun oog!
In dolheid vliegen zy d' onzichtbren aanval tegen.
Vijf hunner waren reeds doorboord en neêrgezegen,
Eer 't opwaart rukkend heir van Segols oorlogsvolk
Zich toonde, en uitbrak uit een stof- en nevelwolk.
't Verschijnt. Zy vliegen toe met de ijsselijkste slagen,
Om, elk, met zich in 't graf een vijand meê te dragen,
En alles davert. Een van Segols krijgshoop sneeft;
En heel zijn legerspits bewondert hen en beeft.
Hun wapen echter zwicht. Omringd van alle zijden,

Zijn 't leeuwen, die met tand en bloote klauwen strijden,
En, in een breeden kring van jagers dicht omzet,
Met vijftig knotsen in een oogenblik verplet.

Slechts enklen vallen nog, in 't vlieden rondgedreven,
Den Kaïniet in d' arm; verdedigen hun leven,
Of zoeken, stervend, wraak: Maar welk een wederstand,
Van strijdren, reeds vooraf door doodschrik overmand!

't Gerucht stijgt middlerwijl, en weêrkaatst door de bergen,
Dat Kaïn d' Arbaliet op eigen grond kooft tergen,
In 't bloed zijn stappen zet, en moord, en schrik verspreidt;
En 't Reuzenhart zwelt op met dubbele grimmigheid.
Een aantal jaagren vliegt, verzameld in de bosschen,
En laat den ever daar, en hertebok, en losschen,
Vereenigt zich, en trekt geregeld op en stout,
Maar stort door 't booggeschut in d' uitgang van zijn woud.
Een sterker krijgshoop schiet van d' Oostkant uit spelonken
En holen op, gevoed met rauwe menschenschonken,
En niet dan menschlijk in gedaante: tijgerfel,
Verscheurende of verscheurd, en helscher dan de hel.
Dees stuiven woedend aan, van stuiwend stof omgeven.
De Koning zag een wolk ten hemel opgeheven:
Hy ziet haar naadren, en een uitgebreide rij
Zich opdoen, brullende van schrikbre razerny.
Hy schaart zijn bende op nieuw, beveelt haar toe te treden,
En voert zijn speerhoop aan, verdubbeld in geleden,
Die met gevelde spriet in welgesloten drom
Den schok ontfangen moet van 't grimmig reuzendom.
Vijf rijen voor elkaâr, van aangelegde speeren
Verdedigen hun spits om d' aanval af te keeren,
Waarachter 't boogvolk met den uitgerekten pees
Den pijl reeds tolegt, voor hun vijand vrij van vrees.
De Reus veracht dien hoop, zoo dicht in één gedrongen,
En waant haar even snel verpletterd als besprongen;
Vliegt toe. Een pijlzwerm snort; stijgt uit dien krijgsdrom op;
Valt als een hagel neêr; bestelpt hun hals en kop;
En treft in ribbe en borst: en twintig hunner bijten
In 't zand, en spuwen 't bloed met d' adem onder 't krijten

Van "wraak"; en 't woord van wraak wordt duizendwerf herhaald,
Terwijl op 't oogenblik een tweede hagel daalt.
Nog vijftien tuimlen by hun broeders. Nieuwe woede
Bezielt die tijgers thands. Zy storten dol te moede
Op 't leger, met een vaart, door niets te wederstaan,
De knotsen in de lucht, gereed om toe te slaan.
Zy vallen schaatrende in. De fiere Hemathieten
Ontfangen ze op de punt van hun gevelde sprieten,
Dat borst en borstbeen knorst, en knarst, en barst, en kraakt,
En de opgereten buik zijn ingewanden braakt,
Terwijl de slagen flauw op 't taaie pijnhout breken.
Zy zijgen spartlend neêr, en grijnz'len en verbleeken.
Men werpt zich andermaal op de ondoordringbre spits,
In nieuwen aanval en met dubbel volkgemis;
Herhaalt het zevenwerf met steeds verdubbeld pogen,
Terwijl de lijken vast tot stapels doên verhoogen,
't Gedarmt' zich kronklend aan de legerspeeren hecht,
Of, over de aard gesleurd, zich om de voeten vlecht
Des strijders, die, verward, en in hun plooi benepen,
Zich, struiklend, in den dood zijns makkers meê voelt sleepen.
't Gekerm verdooft het oor, en 't woedende misbaar
Loeit dwarlend door 't gegil. Men worstelt door elkaâr,
Vertrappelt, wat er viel, en glibbert in de plassen
Van 't uitgestroomde bloed, die steeds onmerkbaar wassen.
Men breidt zich uit en valt den krijgstroep in de zij'.—
Vergeefs! dezelfde punt verdedigt ieder rij;
En, als een egel, die, met uitgestoken pennen,
Den dashond bassen hoort en op zich af ziet rennen,
Zich als een hairbol in zijn stakklen samentrekt,
En 't lijf den tanden biedt, van alle kant gedekt,
Hoedt Segols schrandre vond zijn bende voor 't bespringen.
't Is heirspits, wat men ziet, onvatbaar voor 't doordringen.
Het rot der Reuzen grimt in 't rond, gelijk een leeuw
Die, brullende uit den buik met hongers scherpen schreeuw,
Den schaapsstal omvliegt en geen open weet te vinden.
Zijn brandend oog en muil aâmt moorden en verslinden;
Hy zweept zijn lenden met den geessel van zijn staart,
En bonst op deur en muur, en tuimelt over de aard,
En mat zich woedende af, met opgesparde tanden

En nagelkrommen klaauw, op de onbeweegbre wanden.
Zoo brult en briescht men om de speerbende; ijlt uit één;
Vliegt nogmaals toe; en deinst in wanorde; en stuift heen
By hoopen, smal gedund; en proeft op nieuw in 't wijken
De schichten, die op nieuw een menigt' doen bezwijken.
Vierhonderd laten zy op 't slagveld in hun vlucht;
En Kaïns zegekreet klinkt daavrend door de lucht.

De Vorst beveelt het heir zijn vleugels uit te breiden,
En treedt aan 't voorhoofd op. "Gy ziet dees woeste heiden
(Dus zegt hy) met het bloed des vijands overstroomd,
En d' onbedwingbren leeuw van Arbal ingetoomd.
Men steek' den feestklaroen, dien schrandre Jubal smeedde,
Ten teeken van triomf, en schenk' het Noorden vrede!
Den krijgsplicht is voldaan. Geen vijand was bestand;
Thands voeren we onzen roem in 't juichend vaderland.
Versterkt uw harten thands." Hy wenkt zijn Legergrooten.
"Gaaf, (zegt hy), 't is genoeg, de veldtocht zij besloten!
Een vlugge bode streef naar Gezers bron en roep'
't Bevel van aftocht aan den uitgezonden troep!"

Hy zwijgt, de bode vliegt.—'t Vermoeide heir hukt neder,
En spijs met luttel broods. Een flesch van runderleder
Verfrischt, uit Gihons stroom, hun uitgedroogde borst;
En 't heir herneemt zijn weg op 't teeken van den Vorst.

Intusschen was een drom van Reuzen uit het Noorden
Den bergreep afgevlloed tot aan de Gezerboorden,
En had de schutters door zijn menigte afgesneên.
Daar streed men. De overmacht der forsche reuzenleên
Bestelpde 't siddrend rot, reeds uitgeput van pijlen,
En tot zijn knots bepaald en aangegorde bijlen.
Het streed, maar, zonder hoofd, in luttel tijds verplet.
Slechts enklen, door de vlucht in 't kreupelbosch gered,
Ontduiken daar de dood. De krijgsbô ziet hen vlieden,
Herkent gestalte en dosch van Segols oorlogslieden,
En keert, den schrik in 't hart, naar 't reeds verdwenen heir.
Een stofwolk ziet hy nog, maar nergens leger meer.
Hy dwaalt, en mist het spoor door 't rijzen van de heuvelen;

Ontmoet een vijand, strijdt wanhopig, doet hem sneuvelen;
Maar zinkt op 't bloedig lijk en blaast den adem uit.

Het heir, te middlerwyl, was, nergens nog gestuit,
Thands op den lager grond den Pizon weêr genaderd,
Die honderd banken vormt, met dieper kil dooraderd.
De Koning voert het heir van d' oever af in 't nat,
By smalle hoopen, en geleidt het over 't wad,
Hier plasschend tot de kniën, en elders (naar het glooien
Van d' ongelijken grond) tot de opgeschorte plooiën
Des mantels, in den riem om 't middellijf geklemd;
Terwijl een kleene hoop door 't dieper water zwemt,
Met de armen om zich roeit, en door de golving spartelt,
Of, op zijn vlugheid stout, al duiklend speelt en dartelt,
Het vocht met handen schept, en argloos zich vermeidt.
De Koning treedt hen voor met fiere staatlijkheid,
Wanneer hy, nu gereed op d' overboord te steigeren,
Een Reuzenhoop verneemt, die toe- en doorgang weigeren.
De schrik verspreidt zich in zijn krijgren op 't gezicht.
Hy-zelf, hy grijpt een boog, en drijft den eersten schicht
Een' vijand door de borst, die neêrstort voor zijne oogen.
Nu vliegen, op zijn stem, tweehonderd legerbogen
In éénen adem los, terwijl men opwaart klimt,
Zich rugsteunt, opstuwt, en den woestaarts tegengrimt,
Die saamgeraapt en steen en zware beukentakken
Op 't wadend leger uit hun hoogte nedersmakken,
En, waar men d' oever zoekt, met knotsen, rood van bloed,
De hoofden brijz'len en doen wentlen in den vloed.
Vergeefs een klein getal door borst en hart getroffen,
Een menigte ijlt weêr toe voor hun die nederploffen,
En groeit op elken stap. Het wagg'lend heir staat stil,
En wacht de onfeilbre dood in 't midden van den kil.

De koning staat versuft.—Hij voelt zich 't voorhoofd bleeken.
De schaamte ontvlamt zijn borst en doet zijn oog ontsteken.
"Op! helden (roept hy), die van's vijands bloed nog druipt!
't Gevaar ligt in de vrees, wanneer zy 't hart bekruipt.
Uw Koning streeft u voor; hebt moed hem na te streven,
En, sterv' wie strijden kan, en vatbaar is voor beven!"

Hy spreekt. Hy rukt den spriet een' krijgsman uit de hand,
En stoot den sterksten reus, van ondren op, in 't zand:

Een tweeden, dwars door 't hart, een derden in 't verheffen
Der knots, door d' oxel heen, eer nog zijn arm kan treffen.
Zy vallen; en de Vorst, door nieuwe drift ontgloord,
Wint, in één oogenblik, de steilte van den boord.

Hy staat. Zijn gloeiend oog ontzet den moed der reuzen;
Zy deinzen. Maar een steen, die 't hoofd hem dacht te kneuzen,
Vliegt uit eens vijands hand, en slingert langs zijn borst,
En, 't Leger geeft een gil en siddert voor zijn Vorst.
Hy duizelt, zinkt te rug, het bloed schuimt door zijn lippen
By golven, en zijn hand laat knots en wapen glippen.
Men ondervangt hem daar hy neêrziget, dringt verwoed
Het Reuzendom op 't hart, en steigert uit den vloed;
Omringt den Koning, die, met de oogen halfgebroken,
"Voort, Hanochs nakroost!" roept, "uws Konings bloed gewroken!
Voor u is 't dat het vloeit." Hy eischt een watertoog,
Heropent, met een lach, het ingezonken oog,
En spoelt den mond van 't bloed, dat borrelde uit de longen:
"Neen (zegt hy), zege en kracht zijn Segol niet ontwongen.
Hy leeft nog, tot de straf van 't gruwbre Reuzendom!
En gy, mijn dierbaar volk, gy hebt uw Vorst weêrom."—

Hy spreekt, en doet hen flux de pijnboomspietsen vellen,
En in driedubbele rij den vijand tegen snellen.
Zy horten hem op 't lijf, en breken door zijn drom,
En werpen met één bots geheel zijn heirspits om.
Nu vliedt hy, met den schrik, den doodschrik, op de hielen.—
De boogpijl vliegt hem na, met moorden en ontzielen,
En Segol leidt zijn hoop aan 't lommerspreidend woud,
Dat de achterhoede by den ingang veilig houdt.

Zoo dacht hy. Maar vergeefs de krijgstromp hier doen hooren!
Geen andwoord!—Hy genaakt: wat koomt zijn oog te voren!
Geen legerbende meer?—Een aantal lijken dekt
Den grond, waar heen hy ziet, zoo verr' het oog zich strekt:
Hier, strijdende gedood, met borst en voorhoofdschedel

Gespleten; daar den rug, als vluchtende en onedel,
Gekneusd: hier, hoopsgewijs, en 't wapen in de hand;

Daar wijd en zijd verstrooid, als weerloos aangerand.
Het bloed, op de aard gestald, maar rood, als versch vergoten.—
Het leger zucht, en rilt, en kent zijn tochtgenooten,
En, enkle reuzen, meê in wederstand geveld.

Nu voelt zich 's Konings hart van killen schrik bekneeld.
De haren rijzen hem te berge van de ontroering;
Hy stampet, en slaat de hand in schrikbre driftvervoering
Op d' open boezem; rukt de sluierkroon van 't hoofd
En geeft een heeschen schreeuw, die lucht en wolken klooft.
Men vliegt al siddrend toe: Hy ziet zijn bende beven,
Bedwingt zich; tracht zijn borst den adem weêr te geven;
En breekt in klachten uit, maar op den sombren toon,
Die aan een Koning voegt, het evenbeeld der Goôn.
"Goôn (zegt hy)! Kan het zijn? Terwijl we in 's vijands streken
't Gebergte van zijn bloed, zijn stroomend bloed, doen leken,
Weidt hier zijn woedende arm door onze broeders rond,
En verft, van zijnen kant, den volgezwolgen grond!
Wat doen wy?—Keeren we om de moorders na te sporen?—
Maar welk een lot misschien werd Hemaths dal beschoren!
Licht heeft zijn moedwil daar....! Verhoed het, gunstig lot!
En, sterk mijn arm ter wraak, vermoogt gy 't, Oorlogsgod!
Mijn vrienden, spoeden wy ter redding onzer panden!
Licht, dat dit oogenblik heel Hemaths daken branden!
Licht, dat de ontmenschte Reus en maagd en kinders moordt,
En in ons dierbaarst bloed ... (Mijn tong verstijft op 't woord.)
Zijn wreede klauwen wast!—En wy, in ijdele woede,
Wy laten huis en have en telgen zonder hoede?
Koomt! vliegen we, of de spoed dat jammer nog voorkwam!"

Zoo spreekt hy, leunt zich aan een halfontblaârd stam,
En zegt: "Gy offers van uw plicht! Ik zal u wreken:
Ja, schoon mijn woedende arm den afgrond op zou breken,
Haar, wapens vordren, meer verdelgend dan het zwaard
Des Engels, dat om hoog ond Edens poort bewaart!

Rijs, vader Hanoeh: rijst ter grafsteê uit! Omwemel
Uw afkomst met uw schim! Omnevel' zy den hemel!
Neem uw bescherming weêr, maar, schaf my 't zoet dier wraak,
Dat de allerlaatste Reus van mij den doodslag smaak!"

Hy zwijgt; treedt peinzend voort. Het leger volgt zijn schreden
in sombre mijmering en nare angstvalligheden.
't Draagt thands den schedel, 't draagt de borst niet meer zoo hoog;
Geen vonkling meer dier vreugd, die tintelde in hun oog:
Hun schrede klinkt niet meer, als wilden ze onder 't stappen
Het aardrijk door 't gewicht van 't fiere lijf vertrappen,
Daar de opgeheven blik zich uitbreidde in het rond,
En tuige voor zijn roem in ieder voorwerp vond.
Neen, sleepende van tred, met neêrgeslagen blikken,
Schijnt de adem in de borst van heimlijke angst te stikken.
En moedloos hangt het hoofd, als wilde 't aan den dag
Ontduiken. 't Hart beklemmt een halfversmoorend ach
Voor 't vrolijke gejuich, waar 't straks van overvloeide,
En 't schijnt een ander heir dan eerst uit Hemath spoeide,
Den dood in Arbal spreidde en uit des Pizons vloed
Verwinnaar wederkeert. De spijt doorwoelt het bloed,
Doch bruischt en kookt in 't hart, en doet de kaken bleeken
Van radeloze drift by onmacht zich te wreken.
De nacht daalt middlerwijl, en valt, als plotsling neêr;
En 't dichtbewassen woud heeft zelfs geen schemer meer.
Hoe fel ook 't harte dringt, hoe heet de boezems blaken,
De duisternis verplicht den legertocht te staken.
De Koning geeft bevel. Men kiest een rijzend vlak,
En sticht een avondvuur van kruid en heestertak,
En houwt een beuk om verr' tot voedsel voor de vlammen.
Nu velt men wijd in 't rond een aantal oude stammen
Met breedgetakten top, en werpt ze met hun kruin
Naar buitenwaart, en vlecht hun armen als een tuin
Te samen, om het heir voor overval te dekken,
Of (licht) de ontstoken gloed een vijand aan deê trekken
Of woedend roofgediert' dat omdwaalt by de nacht.
Een deel der krijgren houdt aan alle hoeken wacht:
Het oovrig strekt zich uit. De Koning, warsch van slapen,
Zit op een boomtronk neêr, en houdt zijn bloedig wapen

In d' arm. Zijn schouder drukt met zijlings hangend hoofd
Een jeugdig appelhout, dat nog geen vrucht belooft.
Dus mijmrend, roept hy een der dappre Legergrooten
('t Was Régol, met hem uit Mechujaël gesproten):
"Mijn Régol (zegt hy)! deel, in dit zoo aaklig uur
Mijn nachtwaak, by den glans van 't koestringaâmend vuur.
De rust is voor 't gemeen, dat niet dan d' arm kan roeren;
Geen Vorsten, die 't bevel van rijk of leger voeren.
Ons lost van onze wacht geen nacht, geen duister af;
Voor ons geen andre slaap dan in den schoot van 't graf!
Zit neder.—Grijzaart, aan wiens witbesneeuwde hairen
De winters zichtbaar zijn, u over 't hoofd gevaren,
't Zwijgt alles om ons heen. Alleen de zorg in 't hart
Waakt met ons in 't gevoel des angels van de smart.
Meld, meld my (want gy dronkt de wijsheid onzer vaderen
Met gretige ooren in, en zwelgt haar in uw aderen),
Wat lot, wat gruwbre macht, die lust in tranen schept,
Dees schrikbare aard regeert, zoo gy 't vernomen hebt.
Waar, waarom treedt de Reus, uit bastaartzaad geboren,
De wareld op den nek? Wat Godheid in haar toren
Bracht ons, ons menschen, voort, en doemde ons weêr tot stof?
Wat dicht men van de lust van d' ongeziene hof,
Dien vader Hanoeh nooit, dien Kaïn nooit aanschouwde,
Maar dien (gelijk men wil) de hand van Adam bouwde?
Wat zwoegen we op deze aard, en moorden, en vergaan
Door eigen handen, wy? en bidden Goden aan
Die niet verhooren? Spreek."—De Grijzaart schudt zijn lokken
Die glinstren by het vier, als verschgesneeuwde vlokken,
Terwijl zijn voorhoofd bloost. "Mijn Koning (roept hy uit),
Neen, waan niet dat ik die verborgenheid ontsluit!
Ik zag Mechujaël, mijn Grootvaâr, in zijn grijsheid;
Maar lijden: maar geduld, niets anders, was zijn Wijsheid.
Hy drong niet verder in 't ontzachlijk Albewind;
Maar boog het needrig hoofd, in lot en hemel blind.
Dit echter leerden my der vaadren Dichtverhalen:
Één Wezen, 'tgeen geene aard, geen hemel kan bepalen,
Wrocht alles, en regeert het geen Hy oorsprong gaf.
Dit aardrijk werd vervloekt, der menschlijkheid tot straf.
Onze Oudren vielen af, van uit een hooger orden.

Dat Eden, Adams Hof, is hun ontzegd geworden.

God trok zijn invloed van het aardrijk, en een stoet
Van mindre Goden heerscht op 't lichaam en 't gemoed.
Zy storten, naar 't hun lust, verdelging uit en woede,
En nemen hier de deugd, daar boosheid, in hun hoede.
Wy offren hun.—Maar in mijn kindschheid nog bestond
De stam van Kenos, die, met de Almacht in verbond,
Haar eenig rookte, aanbad en offerde op de altaren.
Wat zoude ik u hun leer van 's menschen val verklaren?
Van Hemelgeesten? van gedoemden? van den staat
Der zielen, als heur walm het stervend lijf verlaat?—
Ik volg het voorbeeld na, en 't voorschrift van mijne Ouderen,
En nimmer nam ik 't juk dier dweepers op mijne schouderen,
Dat boete, onthouding, eischt, en afstand aller vreugd.
Ik zag hun aanhang ook verdwijnen sinds mijn jeugd.
Één huisgezin alleen bestaat nog, naar 't vermelden
Van 't loopende gerucht, niet verr' van Arbals velden,
En schuilt in nevelen by 't steeds omwolkt gebergt'.—
Zie daar het gene ik weet van 't geen uw weetlust vergt!
Doch, wilt gy, 'k zinge u een van Enos offerzangen,
Uit de oudheid, eeuwen door, van hand tot hand ontfangen?"

De Vorst bestemt het; en de Grijzaart ving dus aan:
"Gy, ongeschapen bron van leven en bestaan!
Gy, onbegrijpbre, die uw ontoegangbre glansen
Omnevelt met de zon: wiens lof de morgentransen
Verbreiden met het licht! Gy, Almacht, Gy gebiedt
En 't is er; roept, en 't wierd, entsprongen uit het niet.
Gy breidt uw handpalm uit; 't is weldaad en bezieling!
Gy sluit ze, en al wat is, stort ijlings in vernieling!
De Duivlen siddren, en het Engendom ontzet,
Waar heen Ge uw opslag wendt, die bliksemend verplet.
De Cherubijn bedekt het aanzicht voor den luister
Des zetels dien Gy drukt, omvloeid met vlamvend duister.
De starren wandlen op uw wenken. Dag en nacht
Eerbiedigen uw wet. Maar 't zondige geslacht
Der aarde onteert uw naam door schuldige euveldaden.
Genadige! Zie neêr: zie ons in tranen baden!

Ons! afgevalen—ons! van U verwijderd kroost,
Maar in uw heilbelofte, in al uw wil, getroost.

Aanbiddend buigen wy, en kussen alle slagen
Der hand, wier roede ons treft; want Gy geeft ze ons te dragen.
Ja, tref ons, Vader! tref, doorgrief 't verdorven hart!
Doorlouter 't uit genade, en reinig 't door de smart!
Maar neem, Algoede, ô neem onze onderworpen beden,
Neem deze onze offers aan! ach, enkle nietigheden,
Maar die Gy heiligt door den boezem waar Ge in straalt!
Wy, wormen uit het slijk, beneden 't slijk gedaald,
Wij weten 't: eens zal de aard met de aardsche lust verdwijnen,
De heemlen opgaan als gescheurde tentgordijnen,
En Uwe ontzachtbre wraak zal dondren door 't Heelal,
Wen Uw geheiligd Recht de vierschaar spannen zal.
Dan sterft de boosheid, de verworpene in uw toorne!
Dan werpt Ge in eeuwig vuur den distel met de doorne,
En sticht het Godlijk Rijk, vol waarheid, deugd en plicht!
ô Heilige! beveel; en daag dat heuchlijk licht!"—

De Koning blijft een wijl als van een droom bevangen.
"Neen, Régol (roept hy)! neen, dit zijn geene Aardsche zangen!
Die Godheid, die gy meldt, gaf ze in. Die Godheid leeft!
Die is het dat ik eer; die, voel ik, dat me omzweeft!
Ik wil die vromen zien, uit Enos voortgesproten:
Ontbied hen. 'k Heb voorlang die valsche Goôn verstoten
Die gruwlen dulden, ja bevelen. 'k Bid geen Maan,
Geen Starren. 'k roep geen Zon tot mijn bescherming aan:
Mijn arm was my genoeg. Maar in deze oogenblikken
Gevoel ik me aangetast door onverwinbre schrikken.
Neen, de arm eens stervlings is te nietig: en ons lot
Drijft zeker op den wenk van één beschermend God,
Die wreken, straffen zal, en weldaân voor, te jammeren
Des levens spreiden wil. Hem kooft het bloed der lammeren,
Hem 't smokend rundervet op 't heilig outer toe!
Hy zij des aardrijks God, wanneer ik 't bukken doe!"—

In yver rijst hy op. "Ja (zegt hy), ijdlе spoken,
Vergaan zy, die voortaan op uw altaren rooken!"—

"Mijn Vorst (zegt Régol)! 'k Heb Argostans val gezien.

Gy met my. Welk een macht deze aarde moog gebiën,
Geen stervling is in staat met hooger kracht te strijden.
De Goden in de lucht verdelgen en bevrijden.
Vier eeuwen voert mijn arm de legerknots met roem
Vergun my, dat ik u de waarheid niet verbloem'!
'k Zag duizendmaal de kracht bezwijken: duizendmalen
Den moed bedrogen, en de zwakheid zegepralen!
Ja, 's menschen arm is stof. Hy trotsch' de Geesten niet,
Wier ongeziene hand de kans des strijds gebiedt!"

Dus sprak hy, week ter zijde, en Segol bleef verzonken
In mijmring.—'t Vuur verging in gloeiende asch en vonken.
Zijn hoofd boog neder op zijn boezem, en de rust
Besloop zijn leden met een zachte sluimerlust.
Nu stond hem 't achtbaar beeld van Hanoeh weêr voor oogen,
Maar, 't lichaam niet verzwakt noch op den staf gebogen.
En helder licht straalde uit zijn boezem op hem af,
Alsof de omwolkte maan haar zilvren schijnsel gaf;
En de uitgebreide palm der opgeheven armen
Scheen zeegnende uitgestrekt met vaderlijk erbarmen.
De Vorst knielt neder, vol van eerbied en ontzag;
Maar 't ratelt om hem heen van bliksemslag op slag;
Zijns vaders oog ontroert. Hy ziet zijn handen vallen,
Zijn aanzicht afgekeerd; en, nieuwe donders knallen,
Wanneer een nachtzwerm van gevogelt' door de lucht
Zich opheft en die glans omnevelt met zijn vlucht.
Thands hoort hy 't scherp gesis van schuifelende slangen,
Die slingrende om zijn lijf, zich aan zijn leden hangen,
Zijn horst benaauwen, en met ijsselijken beet
Hem 't hart verknagen dat steeds aangroeit onder 't leed.—
Hy siddert, hy ontwaakt, met doodzweet overdropen.—
Maar de akelige nacht is midd'lerwijl verlopen.
Hy ziet den schemer van den morgen; wekt het heir;
Breekt op; en daalt, door 't woud, naar Hemaths laagte neêr.

Men spoedt.—De dagvorst steekt het voorhoofd uit de kimmen.
Men zag den Gihon thands van zilversprenkels glimmen;

Het Leger' won den stroom; doorwaadde 't; en terstond
Vertoont zich 't groen tapeet van Hemaths vruchtbren grond.

Nu ging de blijmaar op van 't zegevierend Leger
In Hemath weêrgekeerd. Geen stem, geen adem zweeg er:
't Juicht alles. Alles streeft den Koning in 't gemoet,
En strooit hem rozen, strooit narcissen voor zijn voet.
"Wees welkom (roept men), Vorst, in 's Hemels gunst gegeven!
Verwinnaar! Heldenhoofd, voor wien de Reuzen beven!
Verheug uw volken met uw aanblik weêr, en straal
Ons gunstig toe. Keer weêr, in Godenzegepraal!"
Men biedt hem versche room, geschept in zilvren nappen;
Verkwikkend boomgaardooft met balsemige sappen;
Met geurige citroen, in schalen uitgeperst,
En wat het brandend hart des dorstenden ververscht.

Hy neemt een gullen dronk; aanvaardt die dankbre gaven
Met minn'lijkheden, die der volken hart verslaven;
En spreekt: "Mijn volk, ô ja, ik keer, ik zegevier:
Maar ach, die zege staat het hart uws Konings dier.
Ook wy, wy stortten bloed. Een deel van onze Helden
Bedekken met hun lijk de vijandlijke velden.
Wat vreugde geeft den arm die 't oorlogswapen zwaait,
Een tas van dooden, in verwoedheid afgemaaid,
Voor broedren bloed gekocht! Dat bloed zij felgewroken,
Dit hart blijft onvoldaan, blijft van verwoedheid koken,
En vliedt den dag te moet (waar toeft; waar blijft hy, ach!)
Die d' allerlaatsten Reus mijn woede leevren mag.
Gaat echter, viert dees dag met jubel, met gezangen!
'k Bestemme 't. Laat de doôn uw dank, hun recht, ontfangen!
De huppelende tred der maagden streele 't hart!
Voor my, mijn boezem voelt niet anders dan zijn smart.
Doch hoort me, en offert thands geen mindren Hemelmachten!
Geen stargevonkel, doof voor menschelijke klachten;
Maar 't Wezen dat omhoog op al wat is gebiedt:
Hem eere onze outerdienst! De Luchtgoôn achte ik niet!"

Men gaat. Het leger wordt ontbonden; 't Veldheerteeken
Voor Segols tent geplant.—Hy, voelt zijne oogen leken,

Herdenkt het nachtgezicht, nog warend voor zijn geest,
En walgt van 't vreugdgejuich en dartlend zegefeest,
In 't diepste van zijn tent, van alles afgesloten,

Ontbiedt hy voor zijn sponde een trits van Hemaths Grooten:
"Gy, die in 't olmenbosch het bloedig schouwspel zaagt
Der slachting, die ons hart met dieper smart beklaaft
Dan 't immer vreugde smaakt om zege of welkomzangen!
Gy weet het, welk een schok mijn boezem moest ontfangen.
Gy zaagt mijn siddren toen voor dit ons Vaderland,
En de onrust woelt my nog door 't kloppende ingewand.
Ik zie dit Hemath weêr; niets anders vliegt my tegen,
Dan blijdschaps welkomkreet, ten hemel opgestegen;
Maar Beth-ur trekt my 't hart. Daar ga, daar vliege ik heen.
Mijn afzijn blijf' bedekt! Gy zult mijn plaats bekleên!"—

Hy zweeg.—Men hoort op eens de tentgordijn verschoven,
En Iram toont zich daar, met stof en asch bestoven.
Zijn hol gezicht verradt verschrikking, en 't gelaat
Staat bleek. 't Geronnen bloed kleeft rondsom op 't gewaad;
Zijn kniën schokken aan elkandren van het beven;
En naauwlijks weet zijn borst een heesch geluid te geven.
Hy valt op 't aanzicht: "Vorst (dus zegt hy), spoed ter hulp!"—
Het vuur der Reuzen weidt door hut en herderstulp.—
Een drieste menigte vervult de Zuiderstreken.
Wy streden,—bogen voor hun overmacht,—en weken.—
De zeekust staat in bloed;—en Bethurs burcht vloog leêg.—
En—Zilfa...."

"Hemel, ach! (riep Segol, daar hy zweeg)
Voleind!"

"Zy is gered," hernam hy; en met eenen
Vertrekt hy 't hoofd, zijgt neêr, en de adem is verdwenen.—
De Koning ziet het, ziet den doodstuip om den mond;
En werpt zich by het lijk wanhopig op den grond.
"Getrouwe!" stamelt hy; meer kon zijn hart niet uiten,
En 't scheen hem in de keel den gorgel toe te sluiten.—
In 't eind, hy rijst—"Die weene en vier den weedom bot,

Wien eedler plicht niet roept, niet opheft boven 't lot!
(Dus roept hy, met dien gloed, die vonkling op de kaken,
Waarvan in holle nacht doorgloeide kolen blaken
En tintlen.) "'k Trek vooruit, en volg' my wien de borst
"Voor Eer, voor Vaderland, voor Vrijheid gloeit en Vorst!"
Zijn Grooten volgen hem, en met hun, vijftig strijderen.

Reeds zien zy uit hun oog de legerplaats verwijderen.
Reeds werd van 't brandend Zuid, in d' Oceaen gekoeld,
Het zoele luchtjen als met golfjens aangespoeld,
En 't ruisschen van den Frath, die met gezwinde stroomen
Zijn weg naar zee verkort, van naderby vernomen;
Wanneer een menigte van uit het deinzend West
Zich opdoet, als een wolk, uit nevels saamgeprest,
Die wandelt voor den wind.—"Mijn Heirmacht (roept de Koning)!
Indien het vijand zij, ik vorder plichtbetooning.
Wy sterven, strijdenden en wrekers onzer dood.
Maar wacht van dezen kant geen reuzenmacht, zoo groot!
Wat zoude een ijdele vrees uw moedig hart vervalsagen?
't is hulp, die op mijn last het leger op kooft dagen.
Men toev' hen !" —'t Was zoo. 't Was de nieuwgeworven macht
Van 't Westen, die, gedoscht in 't wapen van de jacht,
Hun arm kwam aanbieden, met den roof der woestyenen
Omhangen, om den Vorst der wereld toe te wijen.
Dit brachten boden uit hun midden; en de moed
Verhief zich met de vreugde in Segols heldenstoet.
Hy-zelf, hy treedt ter zij, beladen met zijn kommer,
En zoekt een groene olijf, die vruchten biedt en lommer;
En 't luttel manschap van zijn heirkraft houdt hier stand,
En hukt, naar 't Noord gekeerd, in 't reeds ontgloeiend zand.

Niet werkloos bleef de Hel. Zy had van uit het Noorden
Het Reuzenrot gevoerd naar Hemaths zuiderboorden,
Door 't Oosten omgeleid. Hier stichtte zy den stoel
Des oorlogs thands in 't bloed; en sloeg den Jammerpoel
Hier open. 't Bleek haar reeds, hoe woeste kraft der spieren
Moest onderdoen voor kunst en schrander krijgsbestieren;
En 't Reuzendom, hoe stout, hoe schrikbaar ook in 't eerst,
Wierd (zoo 't dus voortging) haast van 't menschenkroost beheerscht.

Zy wanhoopde aan 't geweld, ten zij, met eigen handen,
De krijgsmacht des Verderfs de menschheid aan koom' randen;
En mogelijk had zy reeds dit uiterste bestaan,
Had niet eene andre drift die drift te niet gedaan.
Zy voelt d' onzichtbren boei zich om de lenden prangen
Der keten, die haar bindt, van de Almacht af doet hangen,
En, als ze ontzachlijkst holt, te rug houdt en bedwingt
Zoo dra zy te onbedacht haar perken overspringt.
Zy vreest, zoo ze onvermomd zich vlijt tot menschlachten.
Een weêrstand, die haar fnuikt, van 's Hemels hooger machten:
En Zardach streeft op nieuw, met nieuwe last, naar de aard.

De Zuiderluchtkreits hangt met waterdamp bezwaard,
Die, opgeheveld door den gloed der zonnestralen,
Zich zaamlen in een wolk, en weêr in nevels dalen,
Wanneer de bron van licht en warmte naar het West
Zich aflat, en haar vlam in 't sissend water lescht.
Uit dezen vult de wind zijn opgezette kaken
Wanneer hy 't land verfrist van 't heete middagblaken:
Uit dezen spreidt zijn aâm verkwikking langs de kust,
En strookt dien 't voorhoofd laauw, die in zijn labbring rust.—
Hier toog de Helgeest heen, in 't neevlig zwerk gedrongen,
En stort daar 't vuur der pest in d 'adem van zijn longen,
Van d' afgrond zwanger, en vermengt het met den gloed
Des middags.—'t Windtjen waait, en 't spreidt de dood in 't bloed.

Een deel des Legers was, met de afgematte leden,
Nog door geen rust verkwikt, in zachten slaap gegleden:
Een deel lag werkeloos, en dronk met blijden zin
Het weemlend koeltjen als een zoeten nektar in.
Straks voelt men 't fijn vergift zich om het hart vergaderen,
En 't stort, voor vluchtig bloed, een vloeibaar lood door de aderen:
Gewricht en spier verstijft; en de adem prangt de borst;
Ja, 't hoofd wordt van de hals met wederwil getorscht.
De leden zoeken steun en weigren zich 't bewegen.
De geest-zelf ligt, verkracht, als machtloos neêrgezegen:
En vindt, op 't onverhoedst in 't werktuig aangetast,
Het leven pijngevoel, en heel het lichaam, last.

VIJFDE ZANG.

De krijgshoop nadert vast. Twee Grooten treên hun tegen
En leiden ze op. De steilte eens heuvels opgestegen,
Wacht Segol hen met die ontzachtbre houding af,
Die achtbre lijfsgestalt' by 't hart eens Konings gaf.
Men buigt zich, legt den schat van 't Westen aan zijn voeten,
Roept: "Leven, zege, en heil den Koning dien wy groeten!
Den grooten Aartsmonarch, die voor zijn volken strijdt!
Aan hem behoort onze arm! ons bloed is hem gewijd!"

De Koning wenkt hun toe.—"Treedt nader, wakkre troepen,
Gehoorzaam waar u de eer, de plicht, de glorie roepen!
Ja, dierbaar is me uw hulde, en dierbaar dees uw moed,
Waarmeê ge in 't hoogst des noods 't Heelal ter hulpe spoedt.
Van u wacht de aard haar steun: haar redding uit de banden,
Haar vrijheid hangt aan u. De macht der morgenlanden
Bezwijkt, ten zij uw arm haar schrage, en op haar boôm
't Geweld der Bloeddorst stuite eer ze alles overstroom'.
Welaan, beproeft met my, wat moed en eer vermogen?
Wat, armen, die geen juk, geen laffen boei, gedoogen?
Die pijl, die 't eenzaam West van monsters zuivren mocht,
Vindt hier nog eedler doel in woedender gedrocht.
Ploff', ploffe 't voor u neêr!"—Meer had hy nog gesproken,
Maar 't bruisehend ongeduld, in 't wellend hart aan 't koken,
Beneemt hem d' adem, en de bliksem van 't gezicht
Voleindt de rede met een schittring van zijn licht.

Thands wordt de tocht vervolgd.—De pijlbus omgehangen
Den peesboog in de vuist, en tripplend van verlangen,
Trekt half een duizendtal van Jagers op aan 't hoofd,
En Hemaths bende volgt, maar thands van kracht beroofd.
Ach! 't werkend gift der lucht heeft hart en levensstroomen
Door d' ademtocht verpest, de zenuw ingenomen;
Ontspannen, steunt de spier het waggelend lijf niet meer,
En stelt den wil te loor door 't lammen van zijn veêr.
Het licht bezwaart het oog; het straks nog lieflijk bruizen
Van 't West, het gonzend oor, waarin de golven zuizen.
Het hoofd hangt moedloos op de schouder, en de borst

Klapt angstig onder 't wicht van 't wapen dat men torscht.
De boezem schudt en hijgt, en buik en oogen zwellen.
Een vuurgloed schijnt het hoofd in laaie vlam te stellen
Die tong en mond verdroogt, de dorre keel verschroeit;
En—de aarde ontzinkt den voet of houdt hem vastgeboeid.
De speer ontvalt de hand; het lichaam, zijn gewrichten;
En spraakloos stort men neêr met bleekende aangezichten,
Blijf roerloos, of verkrimpt in pijnen, nooit gevoeld;
En 't is of dood en hel door iedere ader woelt.

Wat zal de Veldheer thands? Hy, die onzichtbre machten
Zijn stout ontwerp weêrstaan, zijn poging ziet verkrachten!
De schaamte, woede, en spijt vermeestert zijn gemoed.
Knarstandend roept hy uit: "Neem, noodlot, neem mijn bloed!
Maar neen, eerst wreken we ons! Ook midden in de flitsen
Is nog, waar toorne en wraak zijn krachten samenhitsen,
De tijger, schoon alleen, schoon doodelijk gewond,
Zijn' vijand schrikbaar in zijn laatste levensstond.
'k Ben tijger, meer dan hy, in 't midden dezer tijgeren,
Verwoesters van 't Heelal. Wat hoeve ik macht van krijgeren?
Dees arm is my genoeg, dees heirbijl in mijn vuist,
En 't vuur dat door mijn borst in stroomen zwavels bruischt!
Mijn vrienden, 't waar vergeefs, hier aan uw zij' te sterven;
U wreken is mijn plicht, en dan, het licht te derven.
Ja u, mijn gade, en kroon, en 't overstelpt Heelal
Dat nooit in kluisters stort, dan met zijns konings' val!
Vaart wel—en hoede een God—is alles saamgespannen
Tot staving van 't geweld der vloekbaarste aartstyrannen,
Daar leeft er één (mijn hart gevoelt het, dat hy leeft)
Die in mijn boezem spreekt, mijn hart den adem geeft—
Ja, hoede een hooger God, die Goden kan doen beven,
En u en 't zuchtend volk! ik ga voor allen sneven!"

Zoo spreekt hy, werpt een oog door 't flikkren van een traan
Vertederd, op zijn bende, en blijft nu roerloos staan.
Slechts enklen, door de kwaal min hevig aangegrepen,
Staan, om hun Vorst geschaard, van stille smart benepen,
En zweeren, zijn gelei' te volgen in den dood.

"Neen (zegt hy), 'k laat mijn volk niet over aan hun nood.
Hun krankte eischt lafenis en bystand. Hen verlaten
Waar Arbaliëten waard, niet, Segols onderzaten!
Neen, scheppe uw blik hun troost by 't aaklig stervensbed.
En luik uw hand hun oog naar de ouderlijke wet!
Of, zoo mijn zuchtend hart een zoeter hoop mag voedsteren....
Maar neen, voldoet Natuur, met lijdenden te koesteren!
Dees plicht moet heilig zijn, ook boven 't Vaderland:
Dit moog verloren gaan, de menschlijkheid houdt stand.
My roept en huwlijksband en koningsplicht te gader,
Vaartwel!"—

Men volgt hem na,— "Uwer volken vader,
(Dus roept men) blijf ons by; wy snellen voor u heen,
Of duld dat onze moed zich met uw vuist vereen'!
Wy kruipen, zoo 't moet zijn, als weereelooze wormen,
Om met ons stervend rif uw borst een wal te vormen,
En smooren, voor uw oog, met wellust, in dat bloed
Dat u geheiligd is, zijn' Koning vlieten moet!
Blijf, Koning, blijf!"—Die stem stijgt vruchtloos naar den hoogen.
Te laat! reeds is hy 't oog en 't hol gegalm ontvlogen!
De helpt der weinigen, tot wapendienst in staat,
Beeft echter dat hun arm den dappren vorst verraadt,
En ijlt hem na op 't spoor. Het hart der min vermetenen
Voelt zich door 't streng bevel aan 't krankenleger ketenen,
En, siddrend voor het lot dat hun' Monarch verbeidt,
Smelt als in tranen weg van angst en tederheid.

De Voortocht, middlerwijl, den Vorst vooruit getogen,
Trok Zuidwaart; doch, welhaast door 't heuvlig zand bedrogen,
Verdooft ze en raakt verward in 't dichte Palmenbosch,
Waar zich de Reus onthoudt, op Beth-urs plondring trotsch.
Hier vindt zy zich, op eens, met overmacht van krachten
Bestookt, eer ze iets vermoedt of vijand kan verwachten.
't Gezicht dier monsters, hoog van lichaam, woest van blik,
Verwekt den jaagrentroep een nooit beproefden schrik.
Hun schorre wapenkreet doorklinkt by 't overvallen
Het woud, en treft hun 't hart als 't hevigst donderknallen.
Zy siddren. Dus bezwijkt de wolfhond, stout van moed,

Wanneer de rosse leeuw op 't daavrend jachtgetoet
Hem opdaagt uit zijn hol met de opgesparde kaken.
Ja, starend zien zy ze aan, als twijflend of zy waken,
En grijpen naauwlijks naar hun wapens; eer geslacht
Dan op verweering van hun eigen lijf bedacht.
Men deinst; men woelt door een; men loopt de dood in de armen,
En vruchtloos kromt de boog, nu machtloos tot beschermen.
De mengling van 't gevecht maakt ijlings 't fel geschut
Hoe vreeslijk in hun vuist, ten wederstand onnut.
Zij vlieden. Velen, door de reuzenknots verslagen,
Bedekken de aarde met hun lichaam. Meer op jagen
Dan oorlog afgericht, heeft hier de zelfde hand
Die op 't gediert' des velds geen boogpees vruchtloos spant,
En weinig pijlen zelfs, die niet heur doelwit misten;
Ja, 't schijnbre van den strijd is hooploos bloedverkwisten.
Maar ook de vlucht kost bloed door 't onbekende woud,
Daar de angst geen weg herkent, en pad noch voetspoor houdt.
Een derde bleef, ontzield, of in der vossen holen
De dood die hen vervolgt voor 't oogenblik ontscholen;
Het oovrig wint de vlakke, en, van den schrik bekneld,
Vliegt ademloos in 't rond door 't onbegrensde veld.

Thands nadert Segol: ziet zijn voorhoede, en aan 't vluchten.
Wat, Hemel, moet hy meer in zoo veel rampen duchten!
Hy roept. Zijn forsche galm klinkt in de lucht weêrom,
En maakt in 's vluchtlings hart de stem der doodangst stom.
Men staat.—Hy nadert, spaart, in weêrwil van zijn smarten,
De schaamte van 't verwijt aan hun getrotfen harten,
Ontveinst zijn ongeduld, en smoort zijn felle spijt.
"Spitsbroedren (zegt hij), hoe! gij trokt alleen ten strijd?
Gij waandet uwen Vorst te dienen met uw wonden?
Neen, met een ander doel waart gy vooruit gezonden.
Men strijdt niet, waar hy-zelf de heirspits niet gebiedt:

Waar bloed vergeten moet, ontziet hy 't zijne niet!
Getrouwen, 't was te veel; uw hart heeft u bedrogen.
Leert onder zijn gelei' de kunst van 't orelogen.
Die moed, die u bezielt, waarvan gy 't blijk doet zien,
Zal, met hem, wondren doen, als hy u zal gebiën.

Hier is hy: voegt u t' saam: herstelt u; schept vertrouwen!
Maar wacht u, 't oorlogspark voor louter jacht te houden.
Gehoorzaamheid aan 't Hoofd is wat onwinbaar maakt;
Maar breidellooze drift heeft ijlings uitgeblaakt."

Hy zwijgt, verdeelt hun bende, en voert zijn tochtgenooten
(Ter wederzijde, van den schuttrendrom omsloten)
Naar 't woud, waar uit hun vlucht hem 's vijands macht beweest.
Nu druischen Reus aan Reus, bemoedigd door hun vrees
Met dubbele stoutheid, uit dien schuilhoek, meer tot moorden
Dan vechten.—Segol spreekt, en de uitgespannen koorden
Der bogen zenden thands, op 't teeken dat hy gaf,
Met vaster hand dan eerst, de pijlen op hen af
De monsters vallen, en verdunnen steeds in 't naderen,
Gelyk by Najaarsstorm de drooggeworden bladeren
Van ijp- of olmenhaag. Hun stoute ziel bezwijkt,
En de overwinnaar, op zijn beurt verwonnen, wijkt.

De zege schijnt beslist.—Dit kan uw borst niet lijden,
Argebar! Reuzentelg, die opgegroeid in 't strijden,
Reeds driewerf Beth-urs burg verbrand hadt en vergruisd.
Gy zwaait een olmentak in de opgestoken vuist,
En stuit den Arbalië, gereed den rug te bieden:
"Lafhartigen, houdt stand! Hoe, gy voor Kaïn vlieden?
Gy, door Natuur gevormd tot meesters van 't heelal!
Ja, vliedt, maar door mijn bloed, als u mijn arm ontvall',
Niet eer!—Wat ducht ge?—Een zwerm van hardgespitste rieten!
Jaagt die den schrik in 't hart van moedige Arbaliëten?
Ontzinden! Is 't de pijl, of is 't de zwakke hand
Die ze afzendt, die uw kracht ter nederploft in 't zand?
Die, waar ge uw knotsen velt in onbedwingbare armen,
Hun tengre leden voor uw aanval kan beschermen?
Neen, de afstand is 't alleen, waarvoor gy duchten moet;
Die stelt uw arm te loor, die kost u wonde en bloed.
Dit is hun wapen, dit.—Te naadren, is verpletten.

Snelt, broeders! ons verderf is aarzlen en verletten!
Slechts weinig stappen, en die pijlzwerm heeft gedaan.
De zwakkre strijdt van verr'; de heldenkracht grijpt aan.

Komt, volgt my."—'t Schuim der woede omspat zijn breede kaken
En ruiggekroesden baard: zijn nijpende oogen blaken:
Hy stampst, ziet driewerf om, en vliegt zijn bende voor;
Zy volgt hem, en men streeft den afstand buldrend door.

De Koning, aan het hoofd der zijnen, ziet dit ijlen.
Zy naken, en de wolk der afgeschoten pijlen
Is reeds min moordend: Maar wat zal hy in dees nood,
Met Jaagren zonder moed, van wapenweer ontbloot?
't Is hier dat leger niet, dat op gevelde sprieten
Den reus verwachten kon, de bloem der Kainieten!
Te klein in aantal tot verdubbling van hun rij,
Belemmert zelfs de speer in 't strijden van naby.
Reeds ziet hy, in zijn geest, hun bende doorgebroken,
Omcingeld, en verstrooid, en Arbals bloed gewroken.
Hy peinst een oogenblik. Nu vat hy nieuwen moed,
Hy breidt zijn slagorde uit, en deelt zijn schuttrenstoet
In hoopen, ordent hun, om 's vijands loop te teugelen,
Van af- tot afstand plaats, aan 's legers beide vleugelen,
Met tusschenwijdten in een dubbele reeks geschaard,
Die 't middelpunt des heirs voor d' overval bewaart.
Dus sluit zijn kleene macht door 't kunstige verbreeden
Een ruimen veldgrond in, die, met een kreek doorsneden,
Den vijand ophoudt en steeds blootstelt aan de schicht,
Thands uit een halven kring op zijnen drom gericht.
Die—vliegt doldriftig toe; maar, onder 't wondengaderen,
Om 't spillen van zijn bloed steeds meer verhit in 't naderen,
Raakt aan den boord der beek in kreupelhout verward,
En gilt van woede en spijt en ongeduld en smart.
Men overspringt, doorkruipt, doorwaadt, de hinderpalen,
Of baant zich weg door 't nat, met boomen uit te halen
En loof en tak en stam te ploffen in 't moeras,
En kloutert langs die brug, of smoort zich in den plasch.
Een aantal wendt ter zijde, en dreigt met woedend rennen
Het laatste schuttrenrot in eens op 't lijf te schennen.
Maar de eersten vinden zich van allen kant verrast,
En tuimlen langs den grond, by hoopen saamgetast.
Argebar nog streeft door, en, wie er om hem sneven,
Hy wekt den moed in 't hart van al wie overbleven,

En, met een vijftigtal waaraan hy 't voorbeeld gaf,
Rukt op het middenvak van Segols heirfront af.
De Koning geeft bevel. Zijn speerbende, aan het schudden,
Dringt samen, biedt hun spits, gelijk de rundrenkudden
Den veewolf stuiten op der hoornen punt. De spriet
Doorboort Argebar-zelv', en heel zijn drommel vliedt,
En ploft, den rug doorpriemd van pijlen, neêr in 't vluchten.

Maar meerder had het heir aan 't uiterst punt te duchten,
Waar derdhalf-honderd reeds in 't bloed der jaagren baadt,
Wier smaldeel, eens bereikt, geen oogenblik weêrstaat.
Vergeefs had Segols last den plicht hun voorgeschreven,
Te wijken, en den Reus hun slagorde op te geven,
Om in de ruimten van der vleuglen tweede rij
Zich weêr te vormen en te sluiten zij' aan zij'.
Zy stonden: vloten straks; maar, woest uit een geschoten,
Verspreiden zy hunne angst door al hun strijdgenooten.
Geheel die vleugel schokt, en trekt zich thands in een,
En 't wordt een zwakke hoop, wat eerst een leger scheen.
Hier voerde Choch de knots aan 't hoofd der reuzen. Dapper,
Als ginds Argebar was, en in den arm niet slapper,
Stijft hy zijn menigte door 't voorbeeld, en vergruist
Wat nek of schedel biedt aan de opgeheven vuist.
De slagen regenen om 't dichtst op een, en spelen
Door 't om zich spattend brein en open bekkeneelen,
En brijzlen arm en boog in 't rekken van de pees,
By 't menglen van 't gejoel van razerny en vrees.

De Koning ziet de vlucht, de wanorde, en 't verwarren,
En knarstandt van de spijt. Als duizend ijsren harren
Of grendels, rood verroest, en in hun ring verwrikt,
Zoo klinkt het door de lucht, en heel het heir verschrikt.
Hy kent der Reuzen kracht en de onmacht van zijn strijderen,
En hoe zijn zege hangt aan d' afstand en 't verwijderen.
"Wie uwer (roept hy uit), gy, spanners van den boog,
Is zeker van zijn hand en onbedrieglijk oog?
Hy spreke, en trede voor!"—Slechts vijftig mannen treden
De slagorde uit.—"Genoeg! (dus zegt hy) 'k ben te vreden;
Gy, volgt my! 't overschot des legers sta hier pal!"—

Flux spoedt hy aan hun hoofd door 't uitgebreide dal
En valt de reuzen met een pijlzwerm in de lenden.

Geen schicht die 't doelwit mist. Zy vallen, worst'len, wenden,
Vertrapplen zich, terwijl een tweede bui reeds treft,
En, van den zelfden kant, de derde zich verheft.
Een derde hunner ligt verslagen. Driewerf dertig
Verzaamlen zich, terwijl de meesten meer flauwhertig
Een vrijburg zoeken in hun bosschen. Maar die hoop
Snelt op den Koning toe, onstuitbaar in zijn loop.
De schutters sidderen. De Koning ziet hen naderen;
Het vuur des ongedulds woelt bruischend door zijne aderen;
En mooglijk dat hy thands, in overmaat van moed,
Zijn bloed gemengeld had aan 't laauwe reuzenbloed,
Zoo niet een sterker macht van uit de hooger kringen
Zijn schedel had bewaakt. De taaie koorden springen
Nog eenmaal los, en wat zich bloot gaf, ligt geveld,
Terwijl de ontzachte troep als voor het oog versmelt.
Nog naakt zy, en de knots in de opgeheven armen
Wankt over Segols hoofd en wie dat hoofd beschermen.
Hy-zelf ontzet niet, maar de heirbijl in zijn hand
Houwt d'arm die hem bedreigt met eenen slag in 't zand,
En klooft de breede borst aan drie paar forsche reuzen,
Wier hand de boom ontvalt waarmee zy hersens kneuzen.
Choch nadert, alles beeft. Een pijl doorboort zijn strot.
Hy rukt hem woedende uit; wanneer een tweede schot
Door de eigen hand bestierd, hem plotsling neêr doet zijgen
In 't lillend hart geraakt. Men hoort zijn adem hijgen
En 't borr'len van zijn bloed dat uit zijn wonden welt.
Doch 's Konings keurtroep wordt van rondom fel bekneld;
De boog wordt werkeloos, en oog noch handgreep baten.
Geen jagers eischt dees nood; geoefende soldaten.
Dan, Segol strijdt, en zy, door 't voorbeeld aangespoord,
Bezwijken niet, maar staan, in 't midden van den moord.
Thands wordt de pijl een dolk, in 's schutters vuist gesloten,
Waarmee zy elk die naakt in buik en boezem stoten.
Men valt, maar wreekt zich-zelv' terwijl men nederstort,
En 't ijsren reuzendom schiet by hun kunst te kort.
De vlugheid (op de jacht geoefend) van hun leden

Wijkt hier de slagen uit, duikt elders naar beneden,
Ontspringt den vijand, of verbijstert hem 't gezicht,
Of lamt hem arm of knie in 't ledend beengewricht.
Men dringt zich driftig voor den Koning, die in 't strijden
Nu her- dan derwaart vliegt, de dood aan alle zijden
Verdeelt, en overal dat wapen schittren laat,
Dat nergens keerbaar is, maar bliksemslagen slaat.

Nu was 't geen strijden meer van krijgren, geen slagorde,
Maar leeuw- en wolvenmoord in de overvallen horde
Van herders, wie de nood, van allen kant omringd,
Tot weêrstand in de dood, tot moed en wanhoop dwingt.
Met nagels, tand, en vuist, weêrstaat men klaauw en kaken
Van 't grimmig roofgediert' en de uitgerukte staken
Der schaapskooi strekken voor de jachtspriet of voor 't zwaard;
En worstlend stort de leeuw by die hem worst ter aard.
De Reuzen, in getal verminderd, eerst bespringers,
Zijn thands besprongen: De knots ontvalt hun vingers,
En treft te langzaam om den stoet die hen bestookt
Te keeren, daar hun 't bloed uit al de poren rookt!
Zy werpen 't wapen weg, en grijpen met de handen
De jagers by de keel, of zetten heete tanden
In 's vijands spieren, dien hun woeste kop rammeit
En neêrploft, dan vertrappt in dolle grimmigheid,
Of woedend opscheurt met gekromde nagelspitsen,
Meer scherp en meer gepunt dan Segols jaagrenflitsen,
Waarvan hun eigen borst de doodkwetsuur ontfangt,
Terwijl 't gedrochtlijk lijf zijn overwonn'ling prangt
En d' adem uitperst of den gorgel breekt.—De Koning-
Alleen, ontzachlijk, staat in schrikbre machtvertooning
Met d' opgeheven bijl in 't midden van een wal
Gesneuvelden, gelijk een hooge ceder, pal.
Iets Godlijks schijnt dit uur als uit zijn oog te stralen!
Zijn fiere boezem wordt verwijd in 't ademhalen:
"Op, Helden (zegt hy)! op! voltooit uw zegepraal!"

Die stem doorklonk het veld, en ('t scheen) een bliksemstraal
Vloog teffens door de lucht. Zy treft den Reus in de ooren
Hy geeft den weêrstand op en acht zich-zelv' verloren,

En, nietig overschot, bedekt met wond en buil,
Ontvliedt hy 't schriktooneel in angstig noodgehuil.

Men volgt, en zet het woud, waarin zy schuilplaats vinden,
In vuur. De vlam stijgt op, by 't bruizen van de winden,
En 't vijandlijk geslacht, verdreven door den brand,
Keert, als vertwijfeld weêr, en zoekt zijn vaderland.

De strijd gaf zege en moed; de moed, vernieuwde krachten.
Men leert den schrikbren stal des Arbaliets verachten,
En 't gantsche leger roept van uit de volle borst:
"Ten vijand! naar den strijd! geleid ons, Wareldvorst!"

De Koning kent den aart van 't bruischend driftvermogen:
Hy vreest den geest des volks, als vlottend zand bewogen,
Dat, naar de wind zich wendt, dan her- dan derwaart drijft,
En weemlende in zijn ko'*k geen zeekren kring beschrijft.
Hy zucht. "Mijn vrienden, neen! (dus spreekt hy) staakt uw schreden;
Uw arm voldeed zijn plicht. Men rust' de moede leden,
En spaar zich voor het heil der wareld, tot de dag
Verkoele, en 't bloed verfrisch', nog kokend van den slag.
Ververscht u in dit oord: het biedt u rijpe olijven,
Met dadel, druif, en vijg. Tot nieuwe kriegsbedrijven
Gesterkt, wat wacht mijn hoop van zulk een heldenstoet,
Die by zijne eerste proef reeds zulk een poging doet!"

Hy zwijgt. Men zet zich neêr in afgeperkte rijen,
Van 't zonlicht afgekeerd. Hy plaatst ter wederzijen
Een drom van schutteren tot wachters. Slechts een deel
Gaârt ooft en lafenis langs 't groenend veldtooneel,
En wisselt telkens af, om op zijn beurt te rusten.

Maar welk een sappig ooft kan Segols hart gelusten,
Zijn smaaktuig streelen? Ach! gespleten van de dorst,
Verhardt gehemelt', tong, by 't gloeien van de borst.
Doch 't is geen boomvrucht, 't zijn geen ruime waterteugen
Die 't koelen, die den brand zijns boezems dempen meugen.
Dat vuur zit dieper. 't Wee om Zilfaas deerlijk lot
Doorvlamt zijn aderen en ronkelt door zijn strot.

Hem walgt van rust en spijs. Hy stapt met wijde schreden
't Verpoozend leger langs. Zijn straffe vuisten kneden
De lucht; zijn adem bruischt; zijn boezem rijst omhoog;
En 't schijnt een stroom van vuur die uitbarst uit zijn oog.
"ô (Roept hy hijgende uit) Gy, eenig hoogst Vermogen!
Gy, zoo Gy beden hoort, ô sla uw heilige oogen
Op Segol—op dit stof dat Segols ziel omkleedt!
Geef kalmte aan 't lijdend hart, dat wegs melt in zijn leed!

Ach! 'k wilde 's aardrijks kroon, 'k hergeef haar, God der Goden.
U zij ze, en U-alleen, geen' stervling aangeboden!
Geen middelbaar gezag op lucht of firmament!
Maar toon u, sterke God, word Segols hart bekend!"

Hy zwijgt. Een zachte koelte omstroomt zijn moede leden.
Een nevelachtig licht omwemelt hem in 't treden,
Als of een wolk van damp zijn stappen onderving.
Zijn statig voorhoofd bloost, omschenen met een kring
Van stralen, die hun glans om 't rijzig lichaam spreiden,
Dat, vonklende als een vuur, zich thands schijnt uit te breiden,
En 't purper bleeken doet, dat om zijn schouders drijft,
En slingrende in de lucht een golvend welf beschrijft.
Zijn voeten raken thands geen grond, maar opgeheven
Van de aarde, schijnt hy als een hemelgeest te zweven.
Zijn leger siddert, valt op 't aanzicht, en verwacht
Stilzwijgend d' uitslag van een aanblik, zoo vol pracht.

Gy, Dichtkunst, reine Geest des Hemels, my by 't leven
Tot zalfster aller weên, geleide, en schuts, gegeven;
Gy, hangende aan de borst op moederlijken schoot,
My zoeter dan de melk die uit heure aders vlood;
En, trouwe gezellin door ballingschap en plagen;
Mijn wellust tot aan 't eind der my bestemde dagen!
Meld, meld my, geef my in, verkondschap door mijn mond,
Het wonder dat ik zing, zoo Gy 't verklaren kondt.
Maar ja, Gy kunt het, die in hooger kring geboren,
Niet naspoort, maar doorziet; geen onbetrouwbare ooren,
Maar 't eigen zelfgevoel tot waarborg hebt: Ai spreek,
En spiegel in mijn zang (gelijk een heldre beek

De drift der wolken in de rimpling van het water
Met golven naspeelt) wat ons ijdel klankgeklater
Der denkkraft voorstelt: Dek het kleed der heemlen op;
En kleure uw zon heur licht in onzen regendrop!

[1810.]

[In de 3e. Uitgave van het Dichtstuk, onder den titel van BILDERDIJKS EPOS, leest men nog de volgende regels, gevonden op een strook papier, met des Dichters hand beschreven en geplaatst in een HS, waarin de zestien laatste regels tusschen teksthaakjes staan:

Nu hief een wervelwind hem hooger dan de wolken.
Hy zag de drijvende aard en waterblauwe kolken
Zich wentlen in de verte, en 't scheemrend licht der maan
Bescheen hem van omlaag. Een sidddring greep hem aan
Wen een onzichtbre hand zich in de zijne kleefde,
Hem opvoerde, en met hem den ethersfeer doorzweefde,
En Segol, Segol, riep!...

[Noot van den Uitgever.

AANTEKENINGEN OP ENKELE PLAATSEN VAN BILDERDIJKS EPOS.

Ie Zang, vs. 27, volgg, bl. 2, rl 9 v. b.

—En 't Heil der diamanten zalen
Den stervling overbrengt in amethysten schalen.

Da Costa aarzelt, hier iets "gedrongens" te vinden. Ik zou nog verder durven gaan en beweren, dat die geheele aanroep aan de dichtkunst, van vs 19 af, te weelderig is, en in dit opzicht ongunstig afsteekt bij den voorbeeldigen, echt epischen aanhef van het gedicht, vs 1—8.

Ie Zang, vs 36, bl. 2. rl 18 v. b.

—En Godlijk laat beklagen.

B. bedoelt voornamelijk de schoone plaatsen van het Parad. L. III, 150 en 232.

Ie Zang, vs 41, bl. 2, rl 15 v. o.

Waar de aadlaar van het zwerk de wieken druipt.

De aanwending van het w. w. druipt schijnt hier zeer ongemeen; als bedrijvend genomen, in de beteekenis van "nederwaarts laten zakken"; verwant met het Engelsch: to drop. Zoo, in den Ilen Zang, vs. 110, "hing" voor "liet hangen".

Ie Zang, vs 55, bl. 3, rl 1 v. b.

Aartsvader Adam had, enz.

Het getal wordt hier bepaald der na Adam reeds uitgestorven geslachten, op het tijdstip waarvan de dichter de gebeurtenissen, vóór de in zijn Epos bezongen

handeling verlopen, begint te verhalen. "Twee paar" (vier) "rijen neven" (geslachten) waren Adam reeds in 't graf gevolgd. De omstandigheden uit het verleden dat de dichter hier ophaalt vielen dus voor onder den vijfden Aartsvader, Jered, die, volgens de tijdrekenkundigen, (zie Simsoni Chron.) in het jaar 1422 der wereld, overleed, en onder wiens leeftijd het apocryfe boek van Henoch het ontstaan der Reuzen plaatst: zoodat onze dichter, zonder de afwijkende tijdrekening van dien schrijver te volgen, en zich aan die van den hebreewschen tekst houdend, het verschijnen der Reuzen op aarde als reeds vier eeuwen geleden in dit verhaal heeft kunnen voorstellen (vs 239); verg. de aant. op den IVen Zang vs 395.

Ie Zang, vs 104, bl. 4, rl 10 v. b.

—Een walm van balsemige luchten
Doorwaaiden uit dien hoek.—

De grammatische onregelmatigheid, die wel elders voorkomt, waar het enk. z. n. eene menigte voorstelt, (verg. Z. IV, vs 531) komt mij hier hard voor. Ik twijfel of B. niet geschreven had of bedoelde te schrijven: "Doorwaaide uit dezen hoek"; dat mij ook deftiger en levendiger (als de onmiddellijke aanwijzing van hetgeen den dichter voor oogen staat) voorkomt, dan: "uit dien hoek." Wat mij echter doet aarzelen deze lezing aan te bevelen, is de plaats in den IVen Zang, vs 632, waar het woord "waterdamp" insgelijks met het w. w. "dalen" (3e pers. meerv.) wordt in verband gebracht.

Ie Zang, vs 111, bl. 4, rl 17 v. b.

De stam van Kaïn hief, in weinige geslachten, enz.

"Hief", dat is, had zich, binnen weinige geslachten, boven den stam van Seth verheven; en vandaar volgt de beschrijving van den toestand zooals die was op het tijdstip waarvan de dichter begint: (vs 55) eerst met een terugblik op hetgeen was voorafgegaan, tot op vs. 215, waar het woord "toen" dit tijdstip nader aanduidt. Vandaar af volgen elkander onafgebroken de onderscheiden vijf historische tijdvakken op, die in ons hierachter volgend betoog, over het ontwerp des gedichts, zijn aangewezen.

Ie Zang, vs 157, bl. 5. rl 12 v. o.

—Had aan 't wraakgeschrei der aard

De vloek zijn vaders zich, bij 't misdrijf, niet gepaard.

B. heeft te recht, als uit de variante blijkt, verbeterd: "des vaders". "Zijns" zou op den "bloedvlek" slaan, waarvan de vermelding onmiddellijk voorafgaat.

Ie Zang, vs 164, bl. 5, rl 5 v. o.

—In honderden van vesten.

Men denke hier niet aan steden; dat buitensporig zou zijn; maar aan versterkte plaatsen: castella, castra. Zooals Segol er een beschrijft, IIIe Zang, vs 555, volg.

Ie Zang, vs 191, bl. 6, rl 20 v. o.

Dan gaat ze in stroomen bloeds, in bloed en brein, te wed.

Ik twijfel of B. niet geschreven heeft: "in bloedig brein".

Ie Zang, vs 217, bl. 7, rl 8 v. b.

—Ook de almacht hield altaar
Noch offer meer.—

"Hield" staat hier voor "behiel", naar een taaleige onzer dichters, waardoor het meer gebruikelijk préfix van het w.w. wordt weggelaten; als "minnen" voor "beminnen", en als b. v. vs 111, "hief" voor "verhief"; en in den IIen Zang, vs 111 "bleekte" voor "verbleekte", in den IIIen Zang, vs 425, "schikke" voor "beschikke."

Ie Zang, vs 247, volg. blz. 8, rl 1 v. b.

Dit schrikbaar reuzenvolk—

Had lang aan 't eenzaam noord aan 't steigren van 't gebergt,
De berggeit op de kruin des standmuurs nageklommen.

Het, is moeilijk te zeggen, wat de dichter, met het woord "standmuur" gemeend heeft. Da Costa legt het uit: "steil opgaande hoogte"; zooals hij zich in zijn briefwisseling met mr. Groen van Prinsterer, bl. 89, uitdrukt: "staande muur—natuurlijke muur, die een rots formeert tegen of boven den afgrond". Ik twijfel of

deze beteekenis in het woord kan liggen, en of de meening des dichters dus genoegzaam ware uitgedrukt. Geene uitlegging die voldoet schijnt hier mogelijk. Ik meen dat B. geschreven had of bedoelde te schrijven: "strandmuur": d. i. "de rotsketen die als een steile muur het strand afsluit"; waarop dan zeer goed het volgend vers slaat: "En onder zich den storm in d' afgrond hooren grommen". Bilderdijk heeft zoodanige omgeving "'t klippig strandgebergte" genoemd, in de Kathloda, bl. 185 kr., en een weinig verder, in dit zelfde gedicht, die zelfde natuurlijke omwalling van het eiland, waarvan sprake is, aangeduid met de woorden: "Ithormaas strandring." (bl. 188; kr.)

Ie Zang, vs 280, bl. 8, rl 6 v. o.

De grond herbouwde zich.

Ik geef 't in bedenken, of de dichter, in plaats van het nederduitsch: "Men herbouwde den grond", niet een gallicisme gebruikt heeft. Het fransch zegt: "ces fruits se mangent en hiver".—"Les lois se font pour être obéies". Het Nederduitsch gebruikt hier men of worden, wanneer er sprake is van eene werking die niet van het onderwerp zelf uitgaat, als b. v. wanneer men zeide "de grond bekleedt zich weêr met groen".

Ie Zang, vs 291, bl. 9, rl 6 v. b.

En Hemath stond omringd, van 't heuvlig land der beken,
Tot daar m' in 't neevlig west de dagtoorts zag verbleeken.

Met "omringd" drukt de dichter uit wat men, meer gewoon, zou noemen "omcingeld," met het denkbeeld van onveiligheid.

Het schijnt niet overbodig, bij het aanhalen van deze plaats te doen opmerken, hoe B., zelfs in epische taal, geen bezwaar maakt de elisie te gebruiken bij het woord men; daar tegenwoordig sommige critici dit als een niet toe te laten vrijheid beschouwen. Deze uitspraak heeft geen grond en is door geen onzer voornaamste dichters in acht genomen. Reeds Vondel schreef, in Palamedes: (vs 520 v.L.)

—ook heeft m' er in betrokken Het kerkelijk geschil.

en (vs 758 v.L.)

—was met een brief belaën Die m' uit zijn boezem trok.—

en in Hippolytus, vs 637,

daer m' in verdwaelt.

Zoo Oudaan, aangehaald in het Woordenboek der N.T., op het woord "aftintelen" en op het woord "onderdelven", Zoo Feitama, Telem. IVe Boek, bl. 83 l. r.

—en nooit vermag m' er een Dan jeugdig, hagelwit, en vlekloos aan te voeren

en wederom in het Ve Boek, bl. 99, rl 9 v. o.

Zoo Bilderdijk, Fingal Ite Zang:

Nog strijdt m' een korten wijl.

en in den IVen Zang:

Nu zag m', een wolk gelijk,—

in de Geuzen, XIXe Zang, 1e strofe:

En naauwlijks heeft m' aan wederzij—

en wederom in den XXen Zang, 15e str. en XXIVe Z. 13e str. in de Ziekte der Geleerden, Ie Zang bl. 5 rl 8 v.o.

Men—stoot de kiel in flarden

Op de eene of andere plaat die m' overglijden mocht.

ald. bl. 13, rl 8 v.o. en op menige plaats in het Buitenleven, te veel om aan te halen. Men kan hier nog plaatsen bijvoegen van v. Lennep, aangeh. in het Woordenboek der N. T. op het woord "onderhoud" en van Bogaers, aldaar, op het woord "afwenden".

Ie Zang, vs 324, bl. 10, rl 4 v.b.

—Terwijl zy uitkomst baden

Aan Goden, doof voor hun.

De goden, die de Kaïnieten aanroepen, worden niet gezegd "doof" voor hen te zijn als ijdele spooksels en niet bestaande wezens, zooals elders wel eens in zoodanig redeverband gemeend wordt; maar in de bedoeling des dichters zijn de uit het Paradijs verdreven geesten, die de hemellichten en de lucht tot verblijfplaats gekozen hebben en zich door de menschen als goden laten aanbidden, "doof" d.i. ongenegen de beden der Kaïnieten te verhooren, omdat deze strijd voeren tegen de afkomst dier geesten, tegen de Reuzen. Verg. den Ilen Zang, vs 511, volg.

Ie Zang, vs 333, bl. 10, rl 13 v.b.

En, zucht voor 't vaderland, voor huwlijkskoets en kroost,
Maakt al wat wapen droeg den wissen dood getroost.

Deze plaats is opmerkelijk, om de door D. C. medegedeelde variante, of liever verbetering des dichters. Hij had, den regel volgende, in deze opvolging van substantiven, daar de twee laatste zonder artikel waren, ook het eerste dus gelaten. Later gevoelde hij, dat het eerste, als een bepaald voorwerp (het vaderland der Kaïnieten) het lidwoord behoefde; terwijl de twee laatste, als eene in 't afgetrokken beschouwde algemeenheid voorstellende, zonder lidwoord moesten blijven.

Ie Zang, vs 375, bl. 11, rl 14 v.b.

Wier koude stralen de aard het gift der Akonieten,
Bezwangerd van de dood, in nachtschade uit doen schieten.

Volgens de aantekening van D. C. zou B. hier gedacht hebben aan de "solanum" (nigrum), die bij ons "nachtschade" genoemd wordt. Maar dan zou de dichter geschreven hebben: "en nachtschade"; of liever, hij had moeten schrijven: "en der nachtschade". Doch het kan zijn dat, door de vermelding der "akonieten", hem de naam der plant voor den geest is geroepen, en hij daardoor op het woord gebracht is dat hij bezigt. Het staat hier niet als geslachtsnaam, maar in de beteekenis van "schaduw"; als zeide hij: "in de schaduw der nachten."

Ie Zang, vs 394, volg. bl. 11, rl 5 v.o.

Gelijk ge, o morgenstar, op 't effen hemelspoor,
Den blonden dageraad, of 't heir der vaste starren
Ter heirbaan voorstapt om den slagboom los te sparren.

Min juist wordt, naar mij voorkomt, de Morgenstar gezegd de "vaste starren" voor te treden op het hemelspoor, daar deze starren juist met het klimmen van de Morgenstar van den hemel verdwijnen. Ook als Avondstar kan zij niet beschouwd worden als aan 't hoofd der vaste starren voorttredend; daar zij dan in 't Westen staat en de andere starren het eerst in 't Oosten zichtbaar worden.

Ie Zang, vs 462, bl. 13, rl 9 v.o.

Zy heft de handen naar 't vergraauwend blaauw gewelf.
Waar reeds de morgenkim 't gestarnt schijnt op te jagen.

Da Costa heeft in deze verzen eene aanduiding van den morgen meenen te vinden, en zich daardoor voor 't vervolg in moeielijkheden gewikkeld. Het is de avond die beschreven wordt; zooals ook blijkt uit de variante. De dichter had eerst geschreven: "'t verbleekend blaauw gewelf". Dit zou den morgen hebben te kennen gegeven: daar met het rijzen van den dag het donker-blaauw van den hemelboog schijnt te verschieten: hij verbeterde toen, zeer juist voor zijne bedoeling: "'t vergraauwend". Immers de hemel neemt deze tint aan met het vallen van den avond, en wel het eerst aan de "morgenkim"; d. i. in 't Oosten; vanwaar het gestarnte als zoovele opschietende vonken te voorschijn komt. Op dezen avond door den dichter beschreven volgt (Z. II, vs 1, volg.) de nacht; en van deze lichtverwisselingen aan den hemel wordt verder gezegd, (vs 11, volg.)

dat Elpine zoo gevoelloos door overmaat van smart geworden was, dat zij deze veranderingen zelfs niet bespeurd had.

Ie Zang, vs 467, bl. 13, rl 4 v. o.

Dan verft een nieuwe storm van woede haar de kaken,
Vliegt op, en wil een, eind aan 't foltrend leven maken.

Ik kan hier een in den tekst te maken verbetering aanwijzen die authentiek mag genoemd worden. In een exemplaar van de eerste uitgave van dezen Epos, op den kataloog der boekverzameling van onzen dichter onder no. 1015 aangeteekend, thands in mijn bezit, had hij eenige drukfeilen op de eerste bladzijde aangewezen, en onder deze dit 468e vers dus verbeterd, dat men leze: "Vliegt ze op;" zooals volstrekt noodzakelijk is; ofschoon deze fout van de eerste uitgave in al de volgende is overgenomen.

Ile Zang, vs 135, bl. 19, rl 9 v. b.

En zwieren naar 't ons lust, verheven op den stroom
Des ethers, heemlen door, enz.

Zeer juist verbeterde B., in het door mij vermelde exemplaar: "in den stroom", dat de kracht der zelfbeweging beter doet voelen.

Ile Zang, vs 148, bl. 19, rl 17 v. o.

Maar ach! wat schetse ik u den oorsprong van mijn vlam!
Hoor eerst de strenge wet des hemels.

Zeer opmerkelijk voor den beoefenaar der tekstkritiek is hier deze verbetering door D. C. aangebracht, daar men in de eerste uitgaven en in die haar volgden hier las: "Hoor eens": eene uitdrukking van kinderlijke naïveteit, die in den epischen stijl, en hier op deze plaats, wel allermint te pas kwam. En echter was deze fout den dichter bij het in gereedheid brengen van zijn werk voor de pers, en bij het overlezen, zooals mij uit het gemelde exemplaar gebleken is, ontsnapt: want er kan hier geen twijfel zijn, of D. C. herstelde zijne bedoeling.

Ile Zang, vs 165, bl. 20, rl 1 v. b.

't Gejammer bij de dood diens Abels, dien Gods liefde Ter dood voerde, als hem

't staal zijns woesten broeders griede.

De herhaling van het woord "dood" stuit hier niet; omdat er iets treffends ligt in het ophalen van de oorzaak dier vroegtijdige dood, gelegen in de liefde die God hem betoonde, en die den nijd zijns broeders wekte. Eer zou ik iets min gepast vinden in het vermelden van het "staal" dat Abel zou gegried hebben, dat mij hier te modern voorkomt.

Ile Zang, vs 190, bl. 20, rl 11 v. o.

(Ons) was 't broederlijk geslacht allengskens vreemd geworden.

Uit de variante maak ik op, dat de dichter er over gedacht heeft "allengs meer" te schrijven, misschien daarvan teruggehouden om het in het volgend vers voorkomend "steeds meer".

Ile Zang, vs 208, bl. 21, rl 8 v. b.

Bekeerde, of hield zijn ziel dier gruwelen onbesmet

"Dier gruwlen" is hier de gebogen (3 e.) n. v., die in de plaats treedt voor "aan die gruwlen", terwijl het b. v. n. "onbesmet" de plaats, in dichterlijke taal, inneemt van "onschuldig."

Ile Zang, vs 276, bl. 23, rl 2 v. b.

En de Engel zweeg in 't hart, door 't maagdlijk schoon geroerd.

Deze vorm is virgiliaansch: Excussa pectore Juno, wordt in de Enéïs (V. 679) gezegd van de booze inblazingen van Juno, die uit het hart der trojaansche vrouwen geweken waren.

Ile Zang, vs 368, bl. 25, rl 15 v. o.

En dan, dan danke ik 't lot; het heeft mijn ramp volwrocht.

Uitdrukking van uiterste wanhoop aan den Orestes van Racine ontleend:

J'étais né—

Pour être du malheur un modèle accompli.

Hé bien, je suis content, et mon sort est rempli

Onze groote dichter schatte dit treurspel van Racine, de Andromaque, zeer hoog, en noemde het mij eenmaal "het juweel van het fransche tooneel".

Ile Zang, vs 389, bl. 26, rl 6 v. b.

Het kroost der englen zal met dat der stervelingen
Niet wriemlen over de aard.—

Met deze woorden worden niet de Paradijsgeesten bedoeld, als D. C. meent, maar de Reuzen uit de Paradijsgeesten gesproten; welke geesten hier door den minnaar van Elpine met trotsche zelfverheffing "Engelen" genoemd worden: verg. vs. 405, volgg.

Ile Zang, vs 416, bl. 26, rl 6 v. o.

Zijn open oog vertrok.

Men zou "betrok" willen lezen; maar de dichter kan hier eene archaïsme bedoeld hebben met verwante beteekenis.

Ile Zang, vs 435, bl. 27, rl 14 v. b.

(Een opstand) die misschien
Geheel het menschmod, in dien gruwelbond begrepen
In 't eindeloos verderf onredbaaar mee zal sleepen.

Hier worden de gevolgen van de roekelooze voornemens van haar minnaar door Elpine voorzien, zooals de dichter die in zijn gedicht meende te ontwikkelen.

Ile Zang, vs 449, bl. 27, rl 9 v. o.

Neen, de almacht heeft voor ons—uw Eden toegesloten.

Hier op antwoordt, met aandoenlijke tegenstelling, wat in het 458e vers gelezen wordt:

Dit zal zijn Eden zijn, dit is zijn eeuwig leven.

Ile Zang, vs 455, bl. 27, rl 3 v. o.

Verbeiden wij het uur, dat Gods geheimenis.
Onthult, en in de rij der toekomst zeker is.

Als variante wordt opgegeven: "Onthult, maar in de rij." In de eerste uitgave staat "Onthuld". Ik vermoed, dat de variante niet goed gelezen is, en dat de dichter er aan dacht te schrijven, met het oog op Handel. I, vs 7:

"dat Gods geheimenis,— Omhuld, maar in de rij der toekomst zeker—is."

Ile Zang, vs 468, bl. 28, rl 11 v. b.

—Aan 't stervend aardsch geslacht.

Deze uitdrukking herinnert het "moriturus" bij Horatius Od. I, 28, 6, II 3, 4; en het treffend gezegde eener merkwaardige fransche vrouw, op haar sterfbed: "je ne laisse ici que des mourants."

Ile Zang, vs 475, bl. 28, rl 18 v. b.

De wachter van het licht, heraut der uchtendstond.
Had reeds door Bethurs dal den nieuwen dag verkond.

D. C. denkt hier, in zijne aantekening, aan den haan, die, naar ons voorkomt, als verkondiger van het daglicht meer in de idyllische dan in de epische wereld thuis behoort; en in deze laatste nog veel min gepast optreedt met een zoo hoogdravende omschrijving. B. bedoelde, naar mij voorkomt, de morgenster, die als een heraut den zonnewagen voortreedt, als om zijn komst aan te zeggen. Zie den Ien Zang, vs 394, volgg.

Ile Zang, vs 480, bl. 28 rl 16 v. o.

Elpine voerde in 't hart haar nimmer heelbren grief
Door 't bloeiend palmwoud rond.—

Het rusteloos omdwalen van Elpine, dat, als ik heb doen opmerken, haar eene overeenkomst geeft met de Iö van Eschylus, en met kracht beschreven is in den Ien Zang, vs 467, volgg. vond zijn oorsprong, als de dichter met een enkele uitdrukking doet raden (ald. vs 457) in het zoeken naar dien bovenmenschenlijken minnaar: "die het hart de vlam der liefde deed gevoelen, en nergens vindbaar is." Zoo was zij zuidwaarts gedwaald tot de Ur (Ie Z. vs 478 en II, 2); en het was

daar dat zij dien minnaar had weêrgezien. Na hem voor eeuwig te hebben afgewezen, schijnt zij weder noordwaarts teruggekeerd en zoo gekomen te zijn in dezelfde streek waar het leger der Kaïnieten onder Argostan zich had neêrgeslagen. Deze streek met juistheid op het door den dichter ontworpen kaartje aan te wijzen is niet mogelijk. De vermelding van "Rigons zoute vlieten," als de plaats waar het leger zich bevindt, wanneer men dien vliet op de kaart zoekt, komt niet overeen met het vervolg, en uit de variante "kronkelvlieten", die op vs 485 vermeld wordt, maak ik op, dat B. wilde gelezen hebben:—"ter rechter zij van Gihons "kronkelvlieten"". Immers is het ook van die "kronkelstroomen" dat de dichter hetzelfde leger, na de gebeurtenissen in den Ilen en IIlen Zang beschreven, in den IVen Zang, vs 39, op doet trekken. De Rigon en zijn zoute bron wordt wel weder gemeld in Z. III vs 482, maar slechts als het uiterste punt van het door Segols leger te bezetten landstreek. Moeilijker is met de vermelding van den rechter oever van den Gihon te vereenigen die van het dal van Nival (vs 482 en 719), dat zich op de kaart aan de overzijde dier rivier bevindt, die eerst in den IVen Zang, vs 40, wordt overgetrokken; zoodat ook hier aan eene verzinning des dichters bij het ontwerpen van de kaart schijnt te moeten worden gedacht.

Ile Zang, vs 601, bl. 31, rl 6 v. o.

Een gruwzaam reuzenrot, verwant aan hemelgeesten.

Argostan toont op deze plaats, en vs 630. volgg., het gerucht aan te nemen dat aan de Reuzen een verwantschap met hogere geesten toeschreef, maar alleen om die geesten, wie ze ook zijn mogen, te trotseeren. Zijn leger daarentegen verwerpt dit denkbeeld volstrekt; (zie Ie Z. vs 391, volg.) althans wat hun afkomst aangaat van de geesten die zij als goden aanbidden. Van daar de tweespalt tusschen legerhoofd en leger, die met het verslaan van Argostan en de daaruit voortvloeiende onderlinge slachting onder het leger eindigt.

IIIe Zang. vs 31, 33, bl. 36, rl 9, 11 v. b.

Men reikt zich—de handen, omhelst zich.—

Men ziet hier herhaaldelijk B. het wederk. v. n. gebruiken, waar, in onze proza althans, elkander vereischt wordt.

IIIe Zang, vs 36, volgg. bl. 36, rl 14 v. b.

—De afgrond zag met onuitspreekbre smarten

Den vreê herrezen; maar 't vooruitgezicht getroost,
Voorspelt zy uit dien vreê 't verderf van Adams kroost.

Het verdient opmerking, hoe hier B. op het woord "Afgrond" het vrouwelijk voornaamw. toepast, niet uit verzinning, zooals genoegzaam blijkt uit den IVen Zang, vs 325; noch door gedachteverwisseling met het woord "Hel"; maar omdat in het nederduitsch, daar waar de persoonsverbeelding de woorden als belichaamt, zij bij voorkeur als vrouwelijk verschijnen.

IIIe Zang, vs 37, bl. 36, rl 15, v. b.

—Maar 't vooruitgezicht getroost,
Voorspelt zy uit dien vreê 't verderf van Adams kroost.

De Hel, ofschoon voor het oogenblik gekweld door het denkbeeld van vrede, neemt het aan, althans wat hare meer verziende leden aangaat: in "'t vooruitgezicht getroost" op de gevolgen van dien vrede, als kunnende deze leiden tot een meer algemeen verderf over het menschedom te brengen dan uit den ontvlamden burgerkrijg te wachten was.

IIIe Zang, vs 53, bl. 36, rl 9 v. o.

—We ontmoeten u als lot- en lotgenoot.

Eigenaardige spreekwijze, om te kennen te geven; "als deelgenooten van uw lot, zooals gij het van het onze zijt."

IIIe Zang, vs 95, bl. 37 rl 4 v. o.

't Is afgrond, waar de spijt een hel in 't hart doet branden.

De "Spijt" is hier het juiste woord om den gekrenkten trots over het, verbanningsvonnis uit te drukken. Maar de laatste verzen dier rede zijn eens duivels, niet van een verbannen Paradijsgeest, en doen te kort aan het onderscheid, dat in de schildering dier verschillende wezens moest bestaan.

IIIe Zang, vs. 255, bl. 42, rl 5 v. b.

Bezadigdheid en list zijn veiligst.—

Hier wordt de aanleg van den knoop des gedichts aangekondigd. De Kainieten zullen door de Hel met "list" worden bestreden, daar zij door getal en schranderheid de Reuzen te sterk zijn. Die list zal hun Vorst, Segol, tot werktuig kiezen; die eerst, in zijn slaap "bekropen" zal worden door de eerezucht van naar den hoogsten rang te staan: (zie vs. 336) die daarna, "misleid" en "bedrogen", tot een verdrag met de Reuzen zal toetreden, en "vervoerd", door de eerst hem ontroofde, later teruggegeven Zilfa, het bondgenootschap zal sluiten, door de Paradijsgeesten tot behoud van hun af komst bedacht, en dat door de Hel in een gemeenschappelijken opstannd tegen God zal worden verkeerd.

IIIe Zang, vs. 255, bl. 42, rl. 5 v. b.

Bezadigheid en list zijn veiligst. 'k Ken dat wapen.
Bekruip in vriendschijn den vijand onder 't slapen;
Mislei; bedrieg; vervoer!

D. C. merkt te recht op, dat deze werkwoorden in geen gebiedende wijs staan; maar dan moet ook een minder leesteeke na het woord "wapen" staan, en geen uitroepingsteeken na "vervoer".

IIIe Zang, vs. 267, bl. 42, rl. 17 v. b.

't Belang der hel alleen verbiedt me, uw grootsche daden Te smoren.—

Welke zijn die groote verdiensten van Sadrach (of Zardach), die de leider der helsche vergadering, in tegenwoordigheid van de luisterende Paradijsgeesten, niet openlijk durft uitspreken? De verleiding dier Geesten zelve door de schoonheid der dochteren van Kaïn.

IIIe Zang, vs. 302, bl. 43, rl. 16 v. b.

't Gruwzaam kroost der list.

De Hellegeesten, gereed de Kainieten met list aan te randen, storten zich op het dal, waar hun leger zich heeft nedergeslagen, uit. Terwijl hun hoofd, Sadrach het aanstaande legerhoofd, Segol, met een gewaande geestverschijning nadert, om hem aan te sporen, dat hij zich tot opperhoofd opwerpe, wordt het leger door allerlei schrikken (vs. 359-370) ontrust, die het vooreerst tot bijgeloovige vrees stemmen, maar ook de aanstaande oorlogsgevaaren aankondigen, waarvan de indruk deze moet zijn, dat zij, op zelfbehoud bedacht, zich aan Segol

onderwerpen.

IIIe Zang, vs. 311, bl. 43, rl. 16 v. o.

Zijn schedel nokt en schudt als 't schuddend popellover.

Het komt mij niet onmogelijk voor dat B. hier geschreven heeft of bedoelde te schrijven: "nokt en schokt". Immers versmaadt hij zulke klankherhalingen niet; als b.v. in den IVen Zang, vs. 153: "knarst en barst". De herhaling van hetzelfde woord bij het voorwerp dat men vergelijkt en bij dat waaraan men de vergelijking ontleent, is niet zeer aannemelijk; en men hoort, naar de lezing die wij voorsloegen, nog beter den tred van het nauwlijks gevleeschde geraamte.

IIIe Zang, vs. 322, bl. 43, rl. 5 v. o.

—In Beth-ur had geboën.

De vermelding van Beth-ur, als ik reeds elders deed opmerken, leidt tot het vermoeden, dat het in de bedoeling des dichters lag een band van bloedverwantschap te doen erkennen tusschen Segol en Elpine, mede eene Kaïnietische (Z. I, vs. 438) en in haar wieg door de Reuzen uit Beth-ur geroofd. Wat aangaat de betrekking van Segol tot Argostan, geloof ik dat B. geen ander doel gehad heeft met de vermelding van dit halve-broederschap der twee Kaïnietische opperhoofden, dan om Segol, na den dood van Argostan, eene aanleiding te geven van in 't licht te treden, zonder eenig recht ter opvolging te kunnen doen gelden, zoodat de vrije volkskeuze bij zijne verheffing in haar zuivere gedaante bewaard bleef. Zoo is de variante op vs. 454 van dit boek merkwaardig; waar B. eerst Segol had doen zeggen, sprekende, ten aanhoore van het leger, tot de strijdakst van Hanoch door Argostan gevoerd:

"'t Geen thands een mindre vuist, maar u het naast omsluit"

waarvoor hij in de plaats stelde:

—"maar Hanoch waard."

IIIe Zang, vs. 447, bl. 47, rl. 16 v. b.

En strikt een heilig snoer, ontvlochten van de altaren.—

Ik heb mede alreeds doen opmerken, hoe dat wereldgezag, door het volk aan Segol toegekend, en geheel uit den boezem des volks uit vrees voor onderlinge verdelging voortgekomen, met een snoer aan de altaren der valsche goden ontleend gewijd wordt; en hoe Segol op die volkskeuze het stelsel grondt, dat door die keuze het gezag van het volk op hem is overgegaan en thans door hem wordt uitgeoefend; maar hoe hij later (Z. V, vs. 373, volgg.) het oppergezag aan God alleen toekent, van wien alleen hij het ontvangen wil, om het op aarde te doen regeeren, en waarvoor hij eenmaal sterven zal, omdat hij zich tegen den volkswil verzet.

IIIe Zang, vs. 571, bl. 50, rl. 10 v. o.

Ja, 't was mijn afscheidskus, 'k verlaat u dierbre sponde

Dit voorgevoel door onzen dichter Zilfa in den mond gelegd, als waren hare kussen, die zij in haar droefheid aan het huwelijksbed gebracht had, een afscheid geweest, is aan de grieksche treurspeldichters ontleend, bij wie gehuwde vrouwen, op het uiterst van haar leven, een hartstochtelijk afscheid van het echtelijk bed nemen. Zoo Jocaste en Deïanira bij Sofocles, zoo Alcestis bij Euripides, die daarin door Virgilius, in de beschrijving der laatste oogenblikken van Dido, gevolgd zijn.

IIIe Zang, vs. 592, bl. 51, rl. 12 v. b.

O Segol! om dit vocht dat ge aan mijn oog ontspringen,
Mijn boezem baden ziet.—

Ook hier zijn woorden van Dido (En. IV, 514): Per ego has lacrimas, dextramque tuam te, Per connubia nostra.—Maar Dido had wel wat andere reden tot klagen dan Zilfa, en daarom is haar gevoelsuitstorting hoogst aandoenlijk, en deze is het volstrekt niet. Ik moet hier de vraag stellen: hoe kon onze groote dichter die uitstorting van vrouwelijke zwakheid hier plaatsen, zoo dit karakter niet bestemd was tot een schakel in de reeks der gebeurtenissen van zijn gedicht.

IIIe Zang, vs. 600, bl. 51, rl. 17 v. o.

'k Zal sterven aan uw zij, en met u oorelogeren.—

B. heeft dezelfde ontboezeming in den mond gelegd van Machteld van Velzen, in Floris V:

"'k Zal voor u in 't gevecht quarreel noch speerschot duchten, Ik draag u 't krijgsrondas, ik draag u 't wapen na, En hoede u met mijn borst."

IIIe Zang, vs. 654, bl. 53, rl. 2 v. b.

Het schrikgedierte alleen—gaat om.

Dat is, sluipt rond in stilte. Verg. IVe Z. vs. 361. Het woord heeft iets geheimzinnigs; vandaar dat het in sommige onzer gewestelijke streken gebruikt wordt van iemand, van wien het bijgeloof vermoedt dat zijn ziel geen rust heeft en 's nachts op aarde omwaart. Welke beteekenis in het Woordenboek der N.T., niet is opgegeven. Het woord "zweeft" slaat zoowel op de over den grond rondgaande roofdieren, als op het gevogelt dat in het volgende vers vermeld wordt; dat hier aannemelijk is om het onhoorbare der beweging, zoowel van tred als van vlucht van dit nachtgespuis.

IVe Zang, vs. 71, bl. 55, rl. 7 v. b.

De slachting noopt de vlucht.

De naamwoorden moeten hier eigenlijk met kapitale letters staan. Geheel in den stijl van het klassieke heldendicht stelt B. de toestanden en hartstochten die zich op het slagveld ontwikkelen als personen voor: zoo Homerus, II. IVe Boek, vs. 440, volg. en Virgilius, En. IX, vs. 719.

IVe Zang, vs. 230, volg. bl. 59, rl. 10 v. b.

Terwijl een kleene hoop—

Die voorstelling der in het water dartelende krijgslieden, die onder dat bedrijf door den vijand verrast worden, kan B. voor den geest gestaan hebben uit een voorval, dat plaats had gedurende de burgeroorlogen van Florence, en door het penseel van Michel-Angelo is vereeuwigd.

IVe Zang, vs. 262, bl. 60, rl. 4 v. b.

(De vorst) wint—de steilte van den boord.

D.i. bereikt. B. had deze keurige aanwending van het w. w. "winnen" bij Vondel opgemerkt, en vestigt er de aandacht op in zijne Aanmerkingen op Huydecopers

Proeve, bl. 2.

IVe Zang, vs. 264, bl. 60, rl. 6 v. b.

Maar een steen, die 't hoofd hem dacht te kneuzen, enz.

Segol, als later blijken moest, wordt hier beschermd door een bovenaardsche macht: dit wordt uitdrukkelijk gezegd Z. V, vs. 269, bij een dergelijk geval.

IVe Zang, vs. 284, bl. 60, rl. 10 v. o.

De boogpijl vliegt hem (den vijand) na met moorden en ontzielen.

Dit schijnt eene tautologie; maar ik meen dat "moorden" hier kan opgevat worden als "doodelijk wonden".

IVe Zang, vs. 289, volg. bl. 60, rl. 5 v. o.

—Een aantal lijken dekt
Den grond, waarheen hij ziet, enz.

De indruk hier gemaakt door het vinden en aanschouwen van het noodlottig slagveld herinnert de schoone beschrijving van het wedervinden van Varus' legerkamp, in den Germanicus van mevr. Van Winter (Ve Boek) aan Tacitus ontleend:

"Hier rijst van allen kant voor de oogen des soldaats
Een schrikkelijk tooneel", enz.

IVe Zang, vs. 371, bl. 63, rl. 7 v. b.

De rust is voor 't gemeen, dat niet dan d' arm kan roeren;
Geen vorsten, die 't bevel van rijk of leger voeren.

Ook deze gedachte is aan Homerus (II. Ite B. vs. 24, 25) ontleend. Maar de weemoedige wijze, waarop zij hier door den Vorst zelfven wordt uitgesproken en het geheele tooneel voeren de kleur der Ossianische poëzy.

IVe Zang, vs. 395, bl. 63, rl. 10 v. o.

Ik zag Mechujaël mijn grootvaâr in zijn grijsheid.

Segol, die hier spreekt, had reeds "vier eeuwen de legerknuts met roem" gevoerd (vs. 481) en behoorde, als kleinzoon van Mechujaël tot het zesde geslacht van Adam onder de Kaïnieten (zie Gen. IV, vs. 17, volgg.) Hetgeen bevestigt, wat door ons opgeteekend is omtrent den tijd waarin de dichter zijn handeling plaatst.

IVe Zang, vs. 404, bl. 63, rl. 2 v. o.

—Van uit een hooger orden.

Ik meen dat B. hier "orden" genomen heeft als het grondwoord van het w. w. "ordenen"; zooals van "baak bake, baken" komt "bakenen".

IVe Zang, vs. 458, bl. 65, rl. 15 v. b.

En sticht het Godlijk rijk, vol waarheid, deugd, en plicht.

D. C. valt hier zijn grooten meester hard, omdat hij in het Godsrijk nog spreekt van "deugd" en vooral van "plicht". Valt tegen dit oordeel niet iets in te brengen? Blijft in dat Rijk niet het recht van God bestaan op de aanbidding zijner schepselen? en blijft het niet hun deugd, lost zij zich daarin niet op, hieraan met vreugde te voldoen en dus een "plicht" te vervullen, die aan het goddelijk recht beantwoordt? Maar in het Godsrijk is die plichtsvervulling volmaakt, omdat zij alleen uit liefde en uit niets anders voortvloeit, en daarom volstrekt vrij is.

IVe Zang, vs. 493, bl. 66, rl. 15 v. b.

En helder licht straalde uit zijn boezem op hem af.

B. had, meen ik, geschreven: "Een helder licht".

IVe Zang, vs. 521 bl. 67, rl. 5 v. b.

Verheug uw volken met uw aanblik weêr, en straal
Ons gunstig toe.

Ook hier vindt men een herinnering van een der oden van Horatius (IV Boek 5e Ode), waar hij, in naam van 't Romeinsche volk, Augustus om een spoedige terugkomst bidt, (naar de vertaling van P. van Winter):

"Keer in den zetel van 't gebied,
o Goedertieren vorst, keer naar belofte weder;
Daal als een lentedag die al het land verblijdt:
Het dankbaar volk bemint u teder,
U, die hun dag, hun zonlicht zijt."

Ve Zang, vs. 35, bl. 72, rl. 4 v. b.

Het hoofd hangt moedloos op de schouder.

B. in de "Verklarende Geslachtlijst" verkiest voor het woord "schouder" het m. g. en naar de afleiding die hij er van geeft, en zijn stelsel daarop toepassende, kon men wel geen ander geslacht aan dit woord toekennen. Doch het schijnt dat, op deze plaats van zijn Epos, B. het woord "schouder" genomen heeft als een van die afgekorte meervouden als er in sommige spreekwijzen onzer taal aanwezig zijn, en waartoe betrekking heeft de belangrijke aantekening van Huydecoper, in zijn Proeve van Taal- en Dichtkunde, op het VIe Boek der Herscheppingen vs. 799, op welke plaats van den grooten taalgeleerde B. doelt in zijn "Geslachtlijst" op het woord "schouder". Dat hier sprake kan zijn van het meervoud is denkbaar, wanneer men zich het verslappende hoofd voorstelt van d' een op d' anderen schouder zinkend en neêrhangend; hetgeen Virgilius heeft uitgedrukt met het woord "utroque," Aen. V, vs. 469.

Ve Zang, vs. 80, bl. 73, rl. 14 v. b.

"Dit (het vaderland) moog verloren gaan, de menschlijkheid houdt stand".

Ik meen dat men lezen moet: "houd' stand".

Ve Zang, vs. 125, bl. 74, rl. 15 v. o.

—"In der vossen holen
De dood die hen vervolgt voor 't oogenblik ontscholen".

Kan de mensch schuilen in een vossenhol? Ik meen dat B. schreef, of bedoelde te schrijven: "der losschen holen".

Ve Zang, vs. 162 volg., bl. 75, rl. 16 v. o.

—Reuzentelg, die opgeroeid in 't strijden,

Reeds driewerf Beth-urs burg verbrand hadt en vergruisd.

Nu voor den derden keer, bij die overrompeling vermeld in den vorigen zang vs. 570, volg. De twee vroegere vermeesteringen of althans verwoestingen van het dal van Hemath, waarin Beth-ur lag, vermeldt de dichter in zijn verhaal in den eersten zang, vs. 264, en 291; en het was bij een dezer invallen dat Elpine, als kind, in handen der Reuzen was gevallen (Z. II, vs. 290). De vraag, in welk der vijf historische tijdvakken, die in het zooeven gemeld verhaal des dichters onderscheiden kunnen worden, die roof op Elpine gepleegd, naar de bedoeling des dichters, voorviel, schijnt niet gemakkelijk ter beantwoording. Heeft de dichter deze gebeurtenis in zijne gedachte geplaatst op het einde van het 3e tijdvak, d. i. der eerste overheersching der Reuzen, toen hun rot, als hij zingt: (Z. I, vs. 278)

—"met moed en kunst bestreên, Week naar den hooger grond, als in zijn schansen, heen";

of wel in het begin van het 5e, toen, ofschoon het niet gezegd wordt, het in den aard der zaak ligt, dat de Reuzen, bij de tweede vermeestering vaan het oostelijk deel der Aarde en hunne vestiging tot aan de Nilho, waarbij van den roof van "vrouwen, kinders, vee" (vs. 285) gewaagd wordt, het aan de andere zijde van die rivier gelegen Beth-ur, het verblijf van Elpine's ouders, in een strooptocht hebben geplunderd? Neemt men dit laatste aan, dan is het een zeer natuurlijke bezorgdheid in Segol, die hem Beth-ur als eene onveilige verblijfplaats voor Zilfa doet beschouwen; en deze wordt ook door de uitkomst bevestigd; (IIIe Z. vs. 630 en IVe Z. vs. 573). Daarbij komt, dat na de eerste overheersching der Reuzen een tijdvak van vrede van 50 jaren verlopen is (I. 280) en ook tot de bevestiging van het tweede rijk der Reuzen eenige tijd als noodig is aan te nemen; en zoo schijnt men in de eerste veronderstelling het tijdstip van de geboorte van Elpine wel wat verre achteruit te schuiven. De levensperken echter van het menschelijk geslacht, zooals het toen volgens de bijbelsche oorkonde was, in aanmerking genomen, is een leeftijd, als dan aan Elpine wordt toegesehreven, nog jeugdig; ofschoon men het dan als eene voorzichtigheid in den dichter prijzen moet, dat hij het getal harer jaren niet gespeld en ons daardoor den zonderlingen indruk gespaard heeft, dien Hoogvliet, in Abraham, op ons maakt, wanneer hij Sara dus sprekende invoert:

"Zou dan dit schijnschoon nogh zoo groot een onheil baren,
In mijnen ouderdom van vijf en zestigh jaren?"

Ik hel dus meer over tot het denkbeeld, om de kindsheid van Elpine in het meer verwijderd tijdperk te plaatsen, en meen dat de vermelding van "den hooger grond" (I. 278.) waar toen de Reuzen op terugtrokken, in verband staat met de redding van Elpine uit hunne handen, door haar pleegvader Methusalah; daar het als aannemelijk kan beschouwd worden, dat het aartsvaderlijk gezin van Noach, met Methusalah, zich reeds toen op die hooge en eenzame bergstreek ophield.

Ve Zang, vs. 171, bl. 75, rl. 7 v. o.

Ontzinden! is 't de pijl, of is 't de zwakke hand?

Niet de pijl—zegt de aanvoerder—is uw vijand, tegen wien gij te strijden hebt; maar de hand die haar afzendt, en deze is "zwak" en ontleent alleen haar macht aan den afstand; vernietig dien door een snellen aanval, en zij vermag niets meer.

Ve Zang, vs. 223, bl. 77, rl. 6, v. b.

"Den veewolf".

Een vreemdsoortig samengesteld woord, om een wolf aan te duiden, die voornamelijk voor het vee te duchten is.

Ve Zang, vs. 246, bl. 77, rl. 12 v. o.

(De Koning) knarstandt van de spijt, als duizend ijzren harren
Op grendels, rood verroest, en in hun ring verwrikt,
Zoo klinkt het door de lucht, en heel het heir verschrikt.

D. C. schrijft het hier beschreven geluid toe aan de booze geesten: verg. zijn aant. op vs. 335. Er is echter van een onmiddellijk nabij zijn dier wezens niet gesproken: zooals b. v. in den Ilen Z. vs. 504; en zoo, op zichzelf genomen, schijnen deze woorden ter tekennegeving van zoodanige bedoeling des dichters niet genoegzaam. Ik meende dat wij hier te doen hadden met eene dier hyperbolische vergelijkingen als soms bij de epische dichters voorkomen, en dat de geheele plaats op het knarstanden des Konings moet worden toegepast.

Ve Zang, vs. 350, bl. 80, rl. 15 v. b.

—Tot nieuwe kriegsbedrijven
Gesterkt, wat wacht mijn hoop van zulk een heldenstoet.

Men moet de woorden "Tot nieuwe krijgsbedrijven gesterkt" voegen bij het woord "heldenstoet", als las men: van zulk een heldenstoet, als hij tot nieuwe krijgsbedrijven gesterkt zal zijn, wat mag ik daarvan verwachten.

Ve Zang, vs. 409, bl. 82, rl. 5 v. b.

Wen een onzichtbre hand zich in de zijne kleeft,
Hem opvoerde, en met hem den ethersfeer doorzweefde,
En Segol, Segol, riep!

Deze plaats moest anders worden uitgegeven om de bedoeling des dichters uit te drukken. Na het woord "doorzweefde" moest een sterker leesteeke staan. Van daar begon een nieuwe zinsnede, en het onderwerp dat het laatste werkwoord "riep" vorderde, was nog niet geschreven, toen de pen aan den onsterfelijken zanger ontzonk.

Het ontwerp van Bilderdijs epos.

Toen Bilderdijk er toe kwam om de vijf eerste zangen van zijn voor altijd onvoltooid gebleven heldendicht uit te geven, werd dit merkwaardig en geheel eenig gewrocht der nederlandsche poëzy over 't algemeen met koelheid ontvangen. De dichter, als blijkt uit zijne voorrede, had zich niet anders voorgesteld van een publiek, dat van alle werken van kunst en van smaak vooral verlangt, zonder inspanning op eene aangename wijze bezig gehouden te worden. Zij echter die door hun studiën en de richting van hun geest in staat waren het meesterwerk te genieten, stonden verbaasd over de stoutheid van het ontwerp en den reusachtigen greep, die in de gekozene stof gedaan was; en aan hunne bewondering paarde zich een gevoel van weemoed over de afgesneden hoop, dat een zoo verheven kunstgewrocht ooit zou worden voltooid. Het was natuurlijk dat de verbeelding van sommigen van hen niet kon blijven staan aan de grens waar de dichter, door grievende rampen getroffen, moedeloos was neêrgezonken, maar hem zocht vooruit te streven in de nevelen van dat onbekende gedeelte der baan, waar zijn vlucht zich verder in bewegen moest; ja, zoo ver te komen, dat zij, al ware het in een enkelen omtrek, het geheel kon overzien dat hij zich had voorgesteld in het leven te roepen. Indien er iemand in staat scheen dit doel nabij te komen, dat de dichter met zekere achterhoudendheid als onbereikbaar gemaakt had, het was zeker zijn voortreffelijke leerling en vriend, Da Costa. En inderdaad, deze hield zich met de oplossing van het vraagstuk bezig, en in de zeer verdienstelijke uitgave

afzonderlijk door hem bewerkt van Bilderdijs Epos [4] vindt men (bladz. 371 volgg.) eene verhandeling, waar het "Ontwerp des Geheels", naar het gevoel van den schrijver, voor den lezer onthuld wordt. Aan zeer bevoegde rechters voldeed dit werk van D.C., en zij deelden in de door hem uitgesproken overtuiging, dat hij het geheim des ontslapen dichters had geraden. Mijn ontzag voor deze goedkeuring en mijne oprechte bewondering voor het groot en eerbiedwaardig genie van D.C. beletten mij niet, hier onbewimpeld als mijn gevoel uit te spreken, dat Bilderdijs ontwerp anders dan het naar die gissing wordt voorgesteld, moet geweest zijn: ja, dat zijn leerling, in de voornaamste trekken, die hij daarvan meende te hergeven, heeft misgetast.

Het onderwerp van dezen Epos, zooals de dichter zelf, in een brief aan zijn vriend den Hoogleraar H.W. Tydeman, het uitdrukte, [5] is eigenlijk "de zondvloed" niet: "doch hetgeen den zondvloed verwekte." Deze daad die bezongen moest worden, was de aanval door het menschdom ondernomen ter herovering van Eden, onder voorleiding der Reuzen, gesproten uit sterfelijke menschendochters en onsterfelijke, in het Paradijs geteelde, menschenzonen, met bovenaardsche lichamen omkleede geesten; die, als kinderen van Adam vóór zijn val geteeld, in Eden achtergebleven waren; doch later, om hun verboden omgang met de dochters van het gevallen menschenras, insgelijks uit den zaligen hof verbannen werden, en zich als goden in het luchtruim bewogen. Aan het hoofd van dien opstand zou men een dier Paradijsgeesten zien treden, den verleider van Elpine, eene Kaïnietische maagd door Methusalah in 't geloof aan den eenigen waren God opgevoed. Deze haar minnaar moest zich, als vader van het uit haar te verwachten kroost, aan het belang der Reuzen verbonden gevoelen; [6] en uit verschillende aanduidingen in het bestaande fragment aanwezig, blijkt, als door D.C. is opgemerkt, dat Elpine in bloedverwantschap moest staan tot Segol, het opperhoofd der Kaïnieten, die, zoover als het dichtstuk loopt, voorkomt als de gelukkige handhaver des menschdoms, tegen de overmachtige dwingelandij der Reuzen; die, in dezen kamp kennelijk door God beschermd zich gezind toont Hem te dienen, en, daar waar het fragment eindigt, op het punt staat eene goddelijke openbaring te ontvangen.

Nu is het hoofddenkbeeld van D.C. ter aanvulling van het geheel: dat het kind waarvan Elpine zwanger is bij den aanvang van dezen Epos, een der voornaamste rollen daarin vervullen moet; dat Elpine zelve, in het ontwerp des dichters, bestemd was te sterven bij het ter wereld brengen van dat kind; dat het zou worden opgevoed door Segol, haar halven broeder van moederszijde, en door Zilfa zijn echtgenoot; terwijl dit deugdzaam en godvreezend paar, na de

volslagen nederlaag en bijna geheele uitroeijing der Reuzen, onder eene voorspoedige regeering, vrede en godsvrucht over de geheele Aarde, wier troon het beklom, zou doen bloeien: dat dit kind evenwel, tot jongeling opgegroeid, door zijn wraakzuchtigen vader tot de snoodste ondeugd en tot ondankbaarheid jegens zijn pleegouders zou worden opgeleid, om Segol van den troon te stooten en het gansche menschedom, met het inmiddels weder aangegroeide geslacht der Reuzen, in een algemeenen afval van God te wikkelen en tot den lang beraamden aanval op Eden te vereenigen; bij welks verdediging Segol, doodelijk gewond, met zijne echtgenoot, in den inmiddels ter stuiting van den hemeltergenden aanval uitgebroken zondvloed, om zou komen.

Ik vrees niet van bedilzucht beschuldigd te worden, wanneer ik zeg, dat er bij mij gewichtige bezwaren tegen dit denkbeeld bestaan, die het mij onmogelijk maken aan te nemen, dat hiermede het ontwerp des dichters in zijn voornaamste trekken is teruggegeven.—Ik mis vooreerst, en in de voornaamste plaats, die eenheid, die, volgens D.C. zelf [7] overal "maar vooral in zijn Epos het karakter van Bilderdijs streven, aanleg en geest was." Er zijn hier blijkbaar twee heldendichten: het eene bezingt de overwinning op de Reuzen door Segol behaald en zijn verheffing ter wereldmonarchy: het andere zijn val in verband gebracht met de bestorming van Eden. Dat in het begin, in eenige verzen, van het voornemen tot dien aanval gerept wordt, vormt geen band, die de beide onderwerpen tot een geheel vereenigt, waarvan de behandeling, D.C. erkent het zelf, [8] door "een pauze" is vaneen gescheiden; omdat dit voornemen zoo lang op den achtergrond rust, en van geen den minsten invloed is op al de gebeurtenissen, die het eerste onderwerp tot een besliste uitkomst leiden.

Ook valt de gerektheid, zooals D.C. zich dien Epos voorstelde, in het oog. Of de dichter had de dorheid der kroniekschrijvers moeten aannemen, of aan zijn werk eene uitgebreidheid geven, die niet binnen de grenzen viel van den klassieken Epos, zooals Bilderdijk zich dien voorstelde, maar veeleer een dier indische Epopeën nastreefde die het getal harer verzen bij tienduizenden tellen. Het gedicht zou een geschiedverhaal behelsd hebben van hetgeen in het laatste tijdperk vóór den zondvloed op aarde was voorgevallen; geen episch drama had het voorgesteld: en dit te minder, omdat de trage ontwikkeling der gebeurtenissen, zich door verschillende levensperioden derzelfde personen uitstrekkend, er een zekere "slaperigheid"—het woord is van Bilderdijk—aan zou gegeven hebben.

Een ander hoofdgebrek in dit plan had, dunkt ons, den indruk van het geheel

benadeeld: het gemis van een bevattelijke en het hart bevredigende théodicé. Immers zou, volgens dat bestek, de deugdzame koning Segol, die met zijn deugdzame echtgenoot de aarde gelukkig maakte en tot de kennis van den waren God terugbracht, niet alleen ten gevolge van den opstand tegen dien God van den troon gestooten zijn, maar in de algemeene strafoefening door die misdaad verwekt, niet al de opstandelingen zelven, zijn omgekomen.

Nog minder waarschijnlijk toont het bedoeld ontwerp, wanneer wij het met het program dat Bilderdijk zelf in zijn voorrede [9] van zijn plan geeft, vergelijken. Wij hooren hem spreken van dit plan en van "de menigte van Epizodes of byverdichtsels die het insluiten moest, en wier nauwe aaneenschakeling eerst volmaakt in de geheele samenvloeiing mag blijken," en van "de algeheele verwickeling, die van oogenblik tot oogenblik groeien moet, en hare ontkenning ineens bereikt, als het oogenblik der verdelging daar is," enz. En nu was het van D.C. noch van iemand te vergen, dat hij die Epizodes raden zou, waarvan de personen misschien zelfs nog niet genoemd zijn in het onafgewerkte gedicht; maar het blijft niet te min waar, dat deze woorden, vooral de laatste, iets vrij wat ingewikkelders voorspellen, en iets geschikters om zoovele invlechtingen te ontvangen, dan het zoo effen en eenvoudig verhaal dat D.C. den dichter toeschrijft.

Maar zelfs strijdt het door D.C. uitgedachte ontwerp in sommige opzichten met het afgewerkte gedeelte van het gedicht, en met hetgeen B. er van zegt in zijne voorrede. Zoo kennen wij uit B. den Paradijsgeest, minnaar van Elpine, als een hartstochtelijk wezen, dat alleen door overmaat van liefde voor haar en voor het kroost dat hij van haar wacht, een roekeloos voornemen opvat, waarvan het uitspreken alleen hem bijna bezwijken doet onder een geheimzinnige wroeging. [10] Bij D.C. wordt hij een toonbeeld van kwaadaardigheid, die een boosaardig plan jarenlang kan doen rijpen, om het eindelijk door dien zoon van zijn geliefde Elpine, die hij daartoe tot een zedelijk monster vormt, te doen uitvoeren: een plan waarvan niets blijkt in de bestaande zangen; daar integendeel, op de eenige plaats waar van dit voornemen tot opstand gesproken wordt, de woorden van den Paradijsgeest iets geheel anders doen verwachten. [11] Hij zegt daar tot Elpine, van de Reuzen sprekende:

Het lot der dierbre vrucht, die mij uw schoot belooft,
Verbindt me aan hun belang: Ik stel mij aan hun hoofd:
Hun zal ik en die Gâ, die 'k eeuwig zal beminnen,
Het erfgoed van hunn' stam, het Paradijs herwinnen.

Daarbij komt, dat dit geheele hoofddenkbeeld van D.C. omtrent de rol door dien zoon van Elpine in het gedicht te vervullen, en van het afschuwelijk verraad door hem jegens zijne pleegouders te bedrijven, geheel gebouwd is op de blijkbaar verkeerde opvatting eener plaats voorkomende in den IIIen zang, vs. 359, volg. Aldaar wordt, onder zekere teekenen, die in het leger der Kainieten gezien waren, of althans "geloof" vonden, [12] na andere wonderen ook dit vermeld:

Een slang ontsprong aan 't ei waarop de stroomzwaan broedde;

en D.C. past dit toe op Segol, die het kind van Elpine als een slang aan zijn boezem zou opkweeken; terwijl het daarentegen, voor die met aandacht die plaats in haar geheel verband leest, blijkbaar is, dat de mare hier voortteekenen, wel verre van iets zekers of waars te beduiden, door "het kroost der List," [13] d.i. de duivelen, onder het leger verspreid is.

Een anderen strijd vindt men tusschen het ontwerp van D.C. en hetgeen B. zelf in zijne voorrede [14] zegt: dat men zich niet licht uit dit voorgedeelte een denkbeeld zal maken "wat gewichtige rol de ongelukkige Elpine of haar hooge minnaar te vervullen heeft". Hoe toch kon B. de rol van Elpine gewichtig noemen, indien zij verder in het gedicht tot niet anders bestemd was, dan om een kind ter wereld te brengen en in het kraambed te sterven?

Zoo ook wanneer B. t. a. p. het als moeielijk voorstelt, "zich een denkbeeld te maken van hetgeen hij met Segol en zijne Zilfa voorhad," schijnt hem wel iets anders voor den geest gestaan te hebben dan het doodeenvoudig denkbeeld van Segol, die reeds in dit voorgedeelte als Koning der Aarde gehuldigd is, op dien troon lang en voorspoedig met zijn echtgenoot,—die volstrekt geen rol vervult,—te doen regeeren.

Zonder twijfel is Segol de held van dezen Epos, de persoon om wien alles zich heenwendt. Is er geen hoop dat men het raadsel oplosse dat B. ons omtrent hem gesteld heeft, dan is het zeker, dat men naar den inhoud van het geheel vruchteloos zal blijven raden.

Het schijnt dan alleen mogelijk in dien doolhof een draad te vinden, indien de Oudheid ons een persoon heeft voorgesteld, die voor de verbeelding des dichters heeft kunnen staan bij de beraming van zijn werk: zoodat men uit de bijzonderheden aangaande dien persoon ons bekend, in verband gebracht met de voorbeduidels in het onvoltooide gedicht gestrooid, naar de verdere

bedoelingen des dichters zou kunnen gissen.

Bilderdijk noemt zelf de overlevering waaraan hij het voornaamste denkbeeld van zijn gedicht ontleende, in zijne voorrede: [15] "eene oude mythologie": hij vergelijkt zijn onderwerp [16] met "de heidensche fabel der Hemelbestormers": zijne Paradijsgeesten vervullen de plaats der grieksche mythologische goden. [17] En er zijn plaatsen aan te wijzen waarin de vindingen des dichters aan de grieksche mythologie ontleend schijnen;—als b. v. waar de onderlinge slachting in het kaïnietische leger den broederkrijg voor den geest roept, die het uit de aarde ontstane volk van Cadmus tot op een gering aantal doet versmelten. [18] Zoo heeft hij dan zijn gedachte kunnen vestigen op een belangrijk mythologisch persoon, die ten nauwste met de ver dichting van den reuzenstrijd in verband stond:—op Prometheus:—en nu blijkt het dat, bij het schrijven van zijn heldendicht, een der schoonste gedenkstukken der Oudheid, dat dezen persoon ten onderwerp heeft, hem voor den geest stond, de Prometheus van Eschylus.

Twee plaatsen wilden wij vooral uit dit treurspel aanwijzen, waarvan de woorden, naar 't schijnt, in de herinnering van onzen dichter levendig waren bij de bewerking van zijn Epos. De eerste is, waar, in Eschylus, de Rei der Oceanitische nymfen gewaarschuwd wordt, zich niet roekeloos met Prometheus in 't verderf dat hem wacht te storten [19]:

Zegt dan nimmer,
Dat u Zeus in een niet voorzienbaar leed
Nedergestort heeft: neen, gij zult dan
Wetens, en niet bij verrassing gevangen,
In 't onontwarbare net des verderfuurs
U verwicklen, verstrikt door uw dwaasheid.

Van deze plaats vindt men een weêrklank terug in het slot der toespraak, waar onze dichter de dochters van het geslacht van Seth verwijt, dat zij zich het verderf van den stam van Kaïn eigen maakten: [20]

En zwoert ge uw God niet af, voor 't minst gy sloot Hem 't Hart,
En blindlings stort gy 't hoofd in 't net dat u verwacht.

De andere plaats is die waar Iö verhaalt, hoe zij het eerst tot de liefde van den god die haar rampzalig maakte, getrokken was: [21]

Gedurig zweefden nachtgezichten om mij heen,

Op 't maagdelijk leger; die, met fluisterende stem,
Dus tot mij spraken: o volzalig maagdelijn!
Hoe blijft ge uw staat bezwaren, daar de heerlijkste echt
U werd beschoren? Immers door een pijl der Lust
Moest Zeus voor u ontgloeien; en der minne juk
Met u vereend te dragen is zijn wensch. Doch gij
Versmaad, o kind! dit hooge huwlijksleger niet;
Maar ga waar Lerna op haar welig grastapeet
De driften weidt uws vaders. Dat uw aanblik daar
Het godlijk oog verblijde dat u smachtend zoekt.

Met vindt hier als den oorsprong van hetgeen onze dichter van Elpine zingt: [22]

Zy zucht om de onschuld van haar kindschheid: om 't gemis
Van 't geen haar dierbaar bleef, maar onherroepelijk is;
Zucht om 't noodlottig vuur, 't betoovrend van een weelde,
Die eerst in zoeten droom 't onwillig harte streelde;
Daarna door wonderkracht, der menschheid veel te hoog,
Haar overstelpte en dwong, en aan zich zelve onttoog.

Maar de geheele persoon van Iö, de tweede hoofdpersoon in het treurspel van Eschylus, heeft overeenkomst met die van Elpine; en dit kan geene bevreemding wekken, wanneer men bedenkt, dat haar verhouding tot den Paradijsgeest, die haar door zijn min rampzalig gemaakt heeft, dezelfde is als die van zoo vele sterfelijke vrouwen, waar de grieksche mythologie van gewaagt, die tegen haar wil door de goden bemind zijn, en wier toestand zoo aangrijpend door Eschylus in Iö is voorgesteld. Men vergelijke b.v. de treffende plaats in den Ien zang, vs. 462, volgg, met plaatsen als deze in Eschylus [23]:

Gij kent de kwaal die mij verteert
En voortdrijft met haar rustelooze prikkels.
Zoo zwichte ik, uitgehongerd door mijn woesten loop,
Helaas! voor d'ongestuimen zin
Die mij vervolgt. Waar zijn op aard'
Rampzaalgen mij gelijk te vinden?

Of waar, nadat in een aanval van woede de wanhopige Iö het tooneel verlaten heeft. [24] het daarop volgend koorgezang het geluk van den sterveling die met zijns gelijke paart, bezingt en het lot van door Zeus bemind te worden afbidt.

Ook die troostende toespraak die Elpine uit het "boomloof" als toewaait [25], herinnert de vertroostende ontmoeting die Iö te Dodone bejegt: [26]

Waar 't onbegrijpelijk wonder van der eiken taal:

(zoo herinnert haar Prometheus:)

U onverholen als de wijdberoemde Gâ
Heeft toegesproken, die met Zeus gepaard zal zijn.

En de zoo aandoenlijke uitstorting van wanhoop, die wij bij B. (ald. vs. 501, volg.) lezen, vinden wij bij Eschylus in uitdrukkingen als deze [27]:

Uw vlam verteer me, of de aard verzwelge mij;
Of 'k zij een prooi der zeegedrochten.
Verwerp, o God! mijn bede niet.
Te lang reeds heb ik omgedoold;
En 'k zie niet waar 't mij is vergund
Zooveel smart te ontvluchten.

...

[28]Wat wacht ik nog van 't leven? waarom stort ik niet
Mij zelve neder van de steile rots?
Waar, op den grond verpletterd, ik van al mijn wee
Bevrijd zou zijn 't Is beter eens voor al den dood
Te ontmoeten dan dat leed van elken dag.

Men vindt bij de beide in kracht wedijverende dichters wel niet dezelfde woorden, maar de vlucht der tragische wanhoop in de beide personen, die zij als onder een voor den sterveling onweerstaanbare macht bezweken opvoeren, is dezelfde.

Eer ik tot de beschouwing van den persoon van Prometheus overga, moet ik nog op het verband wijzen, waarin de persoon van Iö, in het stuk van Eschylus, tot hem staat; omdat, indien de overlevering juist is die tot mij kwam, een dergelijk verband, dat tusschen Segol en Elpine bij B. zou bestaan hebben, een treffend bewijs te meer moest leveren, dat B. het treurspel van Eschylus voor den geest zweefde. Ik bedoel de voorspelling die in den Prometheus voorkomt, dat het een der afstammelingen van Iö zijn zou,—namelijk Hercules, de groote beschermer

der menschheid,—die Prometheus eenmaal van zijn vreeselijke foltering zou verlossen: [29] en nu is mij door iemand, die het voorrecht genoot van lang en zeer vriendschappelijk met B. om te gaan, in vroeger jaren medegedeeld, dat Elpine, volgens het denkbeeld des dichters, bestemd was om met haar vrucht in het Paradijs aan den dood onttogen te worden, en dat het onsterfelijk wezen door haar te baren in een zeker verband zou staan tot de menschwording des Heilands der wereld, of, zooals het mij aannemelijker voorkomt, tot zijn verzoeningswerk ten opzichte van het menschdom der eerste wereld, waarop B. reeds doelt in den Ien Zang, vs. 47, volgg. Maar liever dan hier verder in te treden geef ik toe aan de vrees van, door een verkeerde opvatting of onjuiste herinnering, iets aan den oprecht gemoedelijken dichter toe te schrijven, omtrent een punt, waar hij zelf misschien geschroomd heeft, een al te stouten blik, dien hij in de geestenwereld geslagen had, vol te houden.

Wanneer men het eerst den persoon van Segol met dien van Prometheus in vergelijking brengt, dan stuit men op een verschil. Immers is de held van B. een mensch, de gelukkige bestrijder der Reuzen, die later als de hoofdaanvoerders der Paradijsbestorming zullen optreden. Prometheus is van hetzelfde geslacht als de Titanen, die de goden op den Olympus aanvielen. Maar in Eschylus vinden wij spoedig eene overeenkomst, daar volgens het verhaal dat Prometheus bij hem doet, [30] de aangevallen goden, alleen door zijn wijzen raad geleid, de Titanen overmochten even als, in onzen Epos, de menschen, door de krijgskunst van Segol voorgegaan, de overmacht der Reuzen gelukkig bestrijden.

Ook staan, in de grieksche mythologie, de Titanen tot de goden in eene andere verhouding, dan bij B. de Reuzen tot de Paradijsgeesten. De Titanen zijn zelven goden, en van een ouder en sterker geslacht dan de goden die onder Zeus regeeren; de Reuzen van B. zijn de afkomst der Paradijsgeesten, en als zoodanig door hen beschermd en geliefd:—en uit dit verschil van verhouding ontwikkelt zich de voorname overeenkomst, die men tusschen Segol en den éschyléischen Prometheus opmerkt. De hoofdtrek van Prometheus is, dat hij de weldoener der menschen en daarom bij de goden gehaat is: [31] zoo is Segol, als de beschermer der door de Reuzen verdrukte menschheid, haar weldoener, en juist om die reden aan den haat blootgesteld der Paradijsgeesten [32] In 't vervolg van het gedicht zou Segol nog meer, door zijn weldadigen invloed en schrandere vonden ter behoeding der menschheid, zijn overeenkomst met Prometheus hebben getoond. Men herinnert zich dat B. in zijne voorrede [33] zegt, dat hij "byzondere redenen" gehad heeft "om de zeldzaamheid van het staal, het nog niet invoeren van het gebruik des paards, en dergelijken meer, te veronderstellen." Segol

namelijk moest, in den loop van het gedicht, de verbeterde aanwending en de zuivering der metalen, door middel des vuurs, aan de menschen leeren, en reeds vindt men een toespeling daarop gemaakt in den Iven Zang, vs. 323, volgg. Prometheus, als degeen die de menschen tegen den wil der goden met het vuur begiftigde, wordt bij Eschylus voorgesteld als de uitvinder aller nuttige kunsten, en ook in 't bijzonder van de behandeling der metalen [34] Ook door hen in het temmen der dieren, en in 't bijzonder der paarden, te onderwijzen, had hij zich verdienstelijk bij hen gemaakt: [35] en zoo zoude ook deze vondt in 't vervolg aan Segol zijn toegeschreven. Immers komt het natuurlijker voor, dat de menschen hierdoor hun gesteltenis tegenover de Reuzen zouden hebben verbeterd, dan met D. C. [36] aan te nemen, dat die reeds overmachtige wezens op paarden "als Centauren" zouden te voorschijn zijn gekomen;—maar, naar het voorkomt, als wanstaltige en half belachelijke Centauren; tenzij men ook een reusachtig en aan hun gestalte geëvenredigd geslacht van paarden zich voorstelle.

Op het eind van den Iven Zang van den Epos, doet de dichter een gedeelte van Segols leger door de pest aantasten: men doorziet nog niet, met welk oogmerk. Het kan zijn, dat ook hier Segol, door goddelijke wijsheid en krachten bijgestaan, moest uitkomen bij de genezing, en ook in dit opzicht stelt Prometheus, bij Eschylus, zich, als verdrijver der ziektekwalen der menschen, en dus als hun weldoener voor. [37]

Maar vooral wordt de overeenkomst treffend, wanneer men zich herinnert, dat Prometheus bij Eschylus daarom vooral als bij der goden opperhoofd gehaat en gevreesd wordt voorgesteld, omdat hem bekend is, wie eenmaal de regeering van Zeus en der zijnen met eene onweêrstaanbare kracht zal te niet doen, en hij daarom op de macht van Zeus, als op iets voorbijgaands en kortstondigs, neêr ziet [38]; terwijl de Segol van B., na eerst voor de dienst der goden die in de lucht heerschen, en wier vereering de Paradijsgeesten zich aantrekken, [39] onverschillig geweest te zijn, die eindelijk veracht, omdat hij een grooter en machtiger God heeft leeren kennen, voor wien de gansche wereld bukken moet. Zegt dan Prometheus bij Eschylus: [40]

Gaat, bidt, demoedig smeekend, elk gebieder aan!
Door mij wordt Zeus nog minder dan een niet geacht.
Hij moog zich machtig toonen voor een korten tijd,
Zooveel hij wil: beklijven zal zijn rijksmacht niet.

Wij hooren den weerklank bij Segol: [41]

Doch hoort me, en offert thands geen mindren Hemelmachten,
Geen stargevonkel, doof voor menschelijke klachten;
Maar 't Wezen dat omhoog op al wat is gebiedt:
Hem eere onze outerdienst! De luchtgoôn achte ik niet.

en waar hij dus spreekt: [42]

—ijdle spoken, Vergaan zy die voortaan op uwe altaren rooken!

Heeft nu, bij liet ontwerpen van het beeld van den weldoener des menschdoms op aarde, en des bestrijders der hemeltergende Reuzen, de persoon van Prometheus Bilderdijk voor den geest gestaan, zooals ik meen, dat verschillende samenloopende trekken aanwijzen; dan is het geen wonder, dat hij daarbij ook gedacht heeft aan eene bijzonderheid dezen mythologischen persoon betreffend, die wel van Eschylus niet vermeld, maar zoo algemeen bekend is, dat men nauwelijks aan Prometheus denken kan, zonder zich deze te herinneren, ik bedoel de fabel, die wij reeds bij Hesiodus, in de Werken en Dagen, [43] vinden, volgens welke de weldaden door Prometheus aan de menschen bewezen, vrijdeld werden door de tusschenkomst eener vrouw, die de goden, om hem te verschalken, met allerlei gaven en bekoorlijkheden begiftigd hadden. Deze vrouw, deze Pandora, zag, indien ik mij niet bedrieg, B. in Zilfa; en hij had haar zoodanig karakter gegeven, dat zij eenmaal, in de hand van hoogere wezens, het noodlottige werktuig kon worden om Segol ten val te brengen, en wat hij voor de menschen deed onvruchtbaar te maken tot hun behoud. De eerste schakels dezer keten zijn, om zoo te spreken, gesmeed in het bestaande gedeelte van het gedicht, het bezit van Zilfa wordt Segol ontnomen, en hij ontvangt een onvolledig en afgebroken bericht, dat zij uit de verwoesting, die haar verblijf getroffen heeft, "gered is". [44] Is mijn vermoeden gegrond; heeft het gezag der Paradijsgeesten, als van goden, de woede der Reuzen, op welke wijze dan ook, beteugeld, en Zilfa, als eene Iphigenia, aan het offerfeest door hen bereid onttrokken, om in haar een middel machtig te worden ter omzetting van het hart van Segol, wanneer zij het nodig zullen oordeelen; dan is het ook eene dankbare verdichting, dat het in de macht dier bovenmenschelijke wezens lag, Zilfa tot het uitoefenen van dien invloed door bijzondere gaven bekwaam te maken. Hiertoe moest het karakter van Zilfa medewerken, en zooals wij zeiden, de sporen der zwakheid, die haar en haar echtgenoot noodlottig zullen zijn, zijn reeds duidelijk aanwezig in hetgeen wij van het gedicht bezitten. Die zwakheid

moest Segol de aanleiding worden tot het begaan van een enkelen, zijn groot karakter niet onwaardigen en niet onvergeeflijken misstap, maar van de ontzettendste en de verst grijpende gevolgen. Voorbeduidfels dezer rampen vinden wij in de droomgezichten, die, op onderscheidene plaatsen van den Epos, aan de beide echtgenooten voorkomen. Het een en ander verdient eene nadere beschouwing.

Het karakter dezer twee personen en hunne verhouding tot elkander heeft de dichter zeer duidelijk uit doen komen in hun gesprek, door hem in den IIIen Zang [45] geplaatst. Segol, tot het koningschap der Aarde verheven, vat dadelijk het voornemen op om de Reuzen in de bergachtig noordwaarts gelegen streek van Arbal, van waar zij hun uitvallen op de nog door de Kainieten bezeten landen doen, te gaan bestrijden. Maar de zorgen die hem als koning en veldheer bezig houden, doen hem zijn echtgenoot Zilfa niet vergeten, aan wie, schoon hij haar bijzijn aan zijn gewichtige plichten op kan offeren, hij eenig en op het teederst gehecht is. Hij vreest dat, indien hij haar in het meer zuidwaarts gelegen Bethur, zijn vaderlijk gebied, achterlaat, zij aan een dier onverhoedsche aanvallen des ervvijands bloot zal staan, als reeds in vroeger tijd dit landschap getroffen hebben: hij wil haar dus in een verafgelegen burcht, in de landpalen van Seth, in veiligheid doen brengen. Op het vernemen van dit besluit wordt Zilfa, verre van zijne zorgzame liefde te erkennen, door eene jaloersche achterdocht aangegrepen, meenende dat hij haar van de hand wijst, omdat zijn liefde tot haar verflauwd is; en zij gaat zoo verre in hare veronderstelling, dat zij zich bereid verklaart, liever dan zijn bijzijn te missen, het huwelijksbed met de haar, als zij waant, voorgetrokken echtgenoot te deelen. Segol stelt haar met waardigheid en teederheid gerust, maar laat zich niet van zijn voornemen afbrengen, en eindigt met als koning te gebieden wat hij tot haar welzijn beslist heeft, en waarin zij, alles behalven tevreden berust. Dit gesprek, dat, vooral in de persoon van Zilfa, juist niet uitblinkt door een hoog epischen toon, zou noodeloos den gang van het verhaal storen, indien hier niet de kiem gelegd was der gebeurtenissen, die zich uit de jaloerschheid van Zilfa en de vurige liefde van haar gemaal tot haar, onder den invloed der in dit gedicht handelende bovenmenschenlijke wezens, moesten ontwikkelen. Maar wij moeten, eer wij die gebeurtenissen in hare voorbeduidfels aangekondigd zien, nog een oogenblik bij deze zeer samengestelde epische machine stilstaan.

Wanneer wij onze aandacht vestigen op het ons in dezen Epos voorgestelde Geestendom, dan vinden wij: vooreerst den minnaar van Elpine, den in het apocryfe boek van Henoch, door Bilderdijk in zijn voorrede aangehaald, [46] als

aanvoerder der Paradijsgeesten genoemden Séméïxas (of Semeaza), die in zijn hart zwanger gaat van het nog niet aan zijne broeders medegedeelde denkbeeld, van Eden, aan het hoofd der Reuzen, met geweld te herwinnen:—vervolgens, de Paradijsgeesten zelven, die, uit wrevel om hun verbanning uit Eden en uit vrees voor het behoud van de uit hun gesproten Reuzen, voor het meerendeel zich niet ongenegen toonen om, ter bestrijding der tegen het gebied der Reuzen opgestane Kaïnieten, met de Hel in bondgenootschap te treden, terwijl sommigen nog weifelen, en alleen de zachtzinnige Fuäl dit denkbeeld volstrekt verwerpt en verafschuwt; [47] en eindelijk de Helsche Geesten, van welke, zoover het gedicht loopt, nog slechts een voorpost, door Satan op aarde uitgezet, ons vertoond wordt, en onder wie een zekere tweespalt heerscht: daar sommigen bloot door moord en verwoesting de verdelging van het menschelijk geslacht beoogen, terwijl anderen, en de meest door hun opperhoofd geachten, door list dit verderfelijk doel zekerder meenen te bereiken. [48] En nu mogen wij hieruit opmaken, dat wanneer eenmaal, door den loop der gebeurtenissen gedrongen, de Paradijsgeesten zich tot verdediging der meer en meer bedreigde Reuzen nauwer aan die Duivelen aansluiten, het middel door hen beraamd, om Segol tot het belang der Reuzen over te halen, uit zal loopen op het verderf der Reuzen zelven en van heel het menschelijk geslacht.

Zoo ontdekt men met eenige waarschijnlijkheid de beteekenis der voorbeduidfels, die in den loop van het gedicht, de beide echtgenooten treffen. Zilfa, [49] in de beslissende nacht, die de ten troon verheffing van haar gemaal voorafgaat, ziet eerst halfwakend, "in mijmering verzonken," woede en moord" die haar bedreigen. Het is de aanval der Reuzen op haar verblijf te Bethur. Daarna, zich zelf "voor 't outer keelen". Dit is het offerfeest der overwinnende Reuzen, waarin zij zelve voor het outer ten offer bestemd zal zijn. Eindelijk "den donder die haar Ega 't hoofd verplet": het is de wraak der op de sterren en in de lucht heerschende [50] Paradijsgeesten, om de nederlaag van hun Reuzenkroost op Segol verbolgen. Maar in een "droom" vervallen, dringt haar gezicht in de verdere toekomst. Zij ziet zich met haar echtgenoot in een woestijn verlaten; het bloed van den door monsters aangegrimden en mishandelden Segol op haar kleven, en zich zelve met hem in de ontzettendste natuurtooneelen, waarin men duidelijk den zondvloed erkent, omkomen.

Ook Segol ontvangt zoodanige waarschuwende teekenen. [51] Eerst, naar 't voorkomt, als werktuig bedoeld door den listigste der Hellegeesten (Sadrach), die in de gedaante van zijn voorvader Hanoeh hem verschijnt, en in zijn slaap aanspoort om, na den val van zijn broeder Argostan, naar de opperheerschappij

der Aarde te staan, slaagt hij in dit voornemen. Hij wordt door het volk gekozen, met een snoer (let wel!) aan de altaren der valsche goden ontleend gewijd; en beschouwt zich daarna als regeerend door den wil des volks, en, als dien wil vertegenwoordigend, tot aller gehoorzaamheid gerechtigd. [52] Maar zoodra hij onder zijn oorlogsbedrijven, in een kommervolle nacht, door het hooren van een offerzang van Seth, schoon hem die door zijn bloedverwant Regol, een onverschilligen wereldling, wordt voorgedragen, kennis ontvangt van den eenigen waren God, voelt hij zich gedrongen om dien God alleen alle oppermacht op Aarde toe te kennen, en den dienst der Luchtgoden, die hij even als zijn broeder altijd met weêrzin heeft aangezien, te verwerpen. [53] Ook hem wordt het dan in een droom vergund een blik in de toekomst te slaan. [54] Het beeld van Hanoeh verschijnt hem opnieuw; niet met de trekken der afgeleefdheid door den Duivel aangenomen, maar als der onsterfelijkheid deelachtig, stralende van heerlijkheid, en hem den zegen des Hemels op zijne bekeering met opgeheven handen verkondigend;—maar dit licht wordt onderschept, door "een nachtzworm van gevogelt", die de verleidingen van booze machten voorstelt, waardoor zijn ziel weder verduisterd zal worden; en hierop eindelijk volgt de voorstelling der wroeging en der mishandeling, die uit dien val voort moet vloeien, door slangenbeten verbeeld, die zijn hart pijnigen,—"dat steeds aangroeit onder 't leed":—met kennelijk terugzicht op de foltering van Prometheus.

Wanneer men nu gissen wil, langs welk eene reeks van gebeurtenissen de dichter ons tot die uitkomst zou geleid hebben, dan moeten wij eerst den blik op zijn tijdrekenkunde slaan, om eenigszins te bepalen, op welk een afstand wij ons nog van den zondvloed bevinden: eene beschouwing die, naar het mij voorkomt, door Da Costa te veel is uit het oog verloren. Het blijkt ons dan, dat daar waar de dichter de naaste wereldgebeurtenissen ophaalt, die het begin der handeling door hem bezongen zijn voorafgegaan, [55] hij ruim twee eeuwen achteruit treedt; dat is tot dien Aartsvader onder wien het apocryfe boek aan Henoch toegeschreven het ontstaan der Reuzen vermeldt. Maar daar waar de handeling die het eigenlijk onderwerp van het gedicht uitmaakt, begonnen is [56] wordt gezegd, dat reeds "zes geslachten" na Adam zijn voorbij gegaan: hiermede worden wij verplaatst onder het geslacht van Methusalah, die elders [57] als de opvoeder van Elpine genoemd wordt, en die, volgens de tijdrekenkunde van het O. V., in het jaar zelf waarin de zondvloed uitbrak, gestorven is. Zoodat men als waarschijnlijk kan stellen, dat waar de epische handeling begint, men zich op geen verwijderd tijdstip van de groote omkeering bevindt.

Om dit nog juister te beseffen moet men zich herinneren, dat waar de dichter op de twee voorgaande eeuwen een blik slaat, hij tot vijf onderscheidene historische tijdvakken doorloopt, die elk vele jaren behoeften tot hun afloop. Het 1e, van het verschijnen der Reuzen op Aarde uit de noordelijke streken, meermalen Arbal genoemd, en hun allengs zich van daar verheffende macht:—het tweede, van hun uitval uit die streken, gevolgd van de vermeestering van Hanoch, de hoofdplaats van het Rijk der Kaïnieten, en van de verwoesting van het dal van Hemath, de schoone landstreek zich zuidwaarts uitstreckende naar Bethur, het vaderlijk verblijf van Segol;—het 3e, van de terugwerking der Kaïnieten tegen deze overweldiging en van oorlogvoering tegen de Reuzen, tot deze in het Noorden worden teruggedrongen;—ten 4e, van een vijftigjarigen vrede en van een vernieuwden voorspoed voor de Kaïnieten, met wie het versmeltend overschot der met hen in afgoderij vervallen Sethieten zich vereenigd heeft:—en eindelijk ten 5e, van een nog geduchteren inval der Reuzen: waardoor Hanoch opnieuw veroverd wordt met het land tot aan de Nilho, terwijl het aan de andere zijde van dien stroom gelegen dal van Hemath met Bethur telkens gedreigd en geteisterd wordt door de macht der Reuzen, die zich nu voor goed in het Oosten gevestigd en Hanoch tot zetel heeft, eenige beschaving heeft aangenomen, althans het genot der weelde heeft leeren kennen, en van daar het lot der cijnsbaarheid aan haar gezag aan de gansche Aarde op wil leggen.

Hier volgen dan de gebeurtenissen waar het eigenlijk onderwerp van den Epos zich aan vastknoopt, en die men aandachtig in het fragment volgen moet, zal men zich een juist denkbeeld maken van de voortzetting van het geheel. Tegen de tyrannieke eischen der Reuzen is het dat Segols broeder van moederszijde, Argostan, aan het hoofd van een Kaïnietisch leger zich verzet. Maar hij bezwijkt in een oproer en onderlinge slachting, onder zijn leger, door zijne oneerbiedigheid jegens de afgoden, verwekt; en Segol volgt hem op, door het volk daartoe gekozen, dat zelfvernietiging vreest uit de onderlinge twisten. De krijgsbedrijven van Segol, tegen Arbel, het broeinest der Reuzen, gericht, vervullen grootendeels het overige van het epische fragment. Het behelst zijne eerste overwinningen, door krijgskundig beleid op blinde kracht en woede behaald; de vreugde over dit voordeel gestoord door een aanval, achter zijn leger om uit het Zuiden volvoerd, waardoor Zilfa hem ontroofd wordt; zijn besluit om aan het hoofd van een gering aantal strijders heimelijk zich naar Bethur te begeven, dat op die wijze verras is; zijn tocht daarheen en zijn ontmoeting met de jagers uit het Westen, die zijn dagvaarding als hulptroepen had opgeroepen; maar waarvan hij de helft, met zijn keurtroep door de pest aangetast, aan de oevers van den Frath achter moet laten, terwijl hij met de andere helft stuit op

den zegevierenden hoop der Reuzen, die Bethur geplunderd heeft, maar door hem overwonnen en verstrooid wordt. Zoo is dan het leger der Kaïnieten, daar waar het fragment eindigt, op drie plaatsen verspreid: als ten 1e, het gros van het leger dat in het dal van Hemath is teruggebleven; ten 2e, de door de pest met de jagers gedeeltelijk aangetaste keurtroep, die bij den Frath is achtergelaten, en ten 3e een gering gedeelte van die strijdkrachten, die met de Reuzen, die het Zuiden geplunderd hebben slaags geweest is. Het is na dien slag, dat Segol, als hij voor deze zijne krijgsmacht volmondig het oppergezag van den Eenigen God erkend heeft, voor aller oogen in een meer dan menschelijk voorkomen verheerlijkt wordt en, waarschijnlijk, tot een hooger aanschouwing der waarheid hemelwaarts wordt opgenomen; waaruit men mag afleiden, dat het in de bedoeling des dichters lag, hem na dit gezicht, dat de onsterfelijke pen niet ten einde toe beschreven heeft, op een ander tooneel te verplaatsen.

De veronderstelling biedt zich aan, dat door deze verplaatsing de held in aanraking gekomen zou zijn met Noach, naar wiens ontmoeting hij het verlangen reeds geuit heeft [58]; welke opwelling van Segol Bilderdijk in zijn voorrede [59] heeft aangeduid, als een voorbereiding om Noach te doen "optreden." Men moet evenwel dit woord, naar alle waarschijnlijkheid, niet opvatten in dien zin, alsof de Aartsvader zelf gemengd zou zijn geraakt in de gebeurtenissen, die de zanger zich voorstelde te doen hooren. Het blijkt uit de aanwijzing, aan Segol gedaan [60], der woonplaats van het aartsvaderlijk gezin, dat het zich niet meer in de gemakkelijk te bereiken landpalen van Seth, aan de Westkust der Aarde, maar aan den tegenovergestelden kant, op het hooge gebergte achter de velden van het door de Reuzen onveilige Arbal bevindt; waar het, van het menschedom afgezonderd, bijkans vergeten leeft. Men kan zich voorstellen, hoe de Aartsvader, als later met Abraham geschiedde, om niet in de afgoderij zijner stamgenooten te vervallen, verre van hen is afgeroepen, onder een geheel hem vreemde, doch voor hem niet gevaarlijke woestheid: en de dichter heeft aanleiding gevonden tot die voorstelling in het door hem vermelde apocryfe boek aan Henoch toegeschreven, waar God den Aartsengel Uriël tot Noach zendt met den last: "zeg hem in mijnen naam: verberg u zelve: en maak hem het naderend einde bekend, dat geheel de aardbodem vergaan zal." [61] Ook valt het niet moeielijk wanneer men het door den dichter ontworpen kaartje van de, ik mag zeggen, door hem geschapen eerste wereld inzien, te bevroeden, dat zich op de N. Oostelijke kust dier wereld de geschikte bosschen bevonden, op de teekening afgebeeld, die tot den bouw der Arke geschikt waren.

Dit evenwel zij in 't algemeen omtrent het gebruik van dit kaartje opgemerkt: dat het niet overal, aandachtig beschouwd, met het gedicht is overeen te brengen; hetzij de dichter onder het bewerken van zijn plan daarvan afging; hetzij hij het later voor de uitgave van het fragment ontwierp, toen alle deelen van zijn bestek hem niet even levendig voor den geest stonden. Want ook dit behoorde tot de redenen, die hem van het wederopvatten van zijn meesterwerk afschrikten, ja, die het hem "onmogelijk" maakten, als hij eens den schrijver dezer regelen betuigde, toen deze, met jeugdige vrijmoedigheid, zich veroorloofde hem daartoe aan te sporen.

Het was naar diezelfde streken van Arbal dat de dichter de stappen van Elpine richtte, daar waar zij voor't laatst in het fragment vermeld wordt. [62] Hij voert haar aldaar, nadat zij haar minnaar voor eeuwig van zich heeft afgewezen, door "het palmbosch" dat zich van den Nival noordwaarts tot de "zandvalleien" van

Arbal uitstrekke; en geeft te kennen dat zij in die richting voortging, door de vermelding der eikenbosschen tot welke zij kwam, die, in tegenstelling met de palmen, een meer noordelijke streek voor de verbeelding roepen. En wat was ook natuurlijker, wanneer men eenmaal vasthoudt dat het aartsvaderlijk gezin zich reeds in Arbal bevond, dan deze beweging aan Elpine toe te schrijven, met de bedoeling van zich weder onder de hoede van haar pleegvader Methusalah te begeven, om in zijn schoot den ontzachlijken vijand van haar rust te vergeten, die haar verleid had om in zijne liefde te deelen, en bij wien het denkbeeld rijpte van zich in opstand tegen God te begeven.

Wanneer men in 't oog houdt dat de dichter dus zijn beide hoofdpersonen naar de streek door het aartsvaderlijk gezin bewoond gelijktijdig richtte, ligt het voor de hand te veronderstellen, dat zij zich daar ontmoeten zouden, en dit met een bepaald oogmerk des dichters, dat ook Da Costa geraden heeft, om hen aldaar bekend te maken met den band van bloedverwantschap die tusschen hen, naar zijn ontwerp, bestond. D. C. veronderstelt, [63] dat Elpine als de volle zuster van Argostan, Segols halven broeder, zou zijn erkend geworden; maar hetgeen B. zelf heeft te kennen gegeven, doelt op een nauweren band tusschen Segol zelf en Elpine. Immers Segol was de zoon van den Vorst van Bethur; [64] en het was uit dit Bethur dat Elpine, als een kind in de wieg door de Reuzen geroofd, [65] en vermoedelijk naar Arbal vervoerd was, waar zij, kunnen wij ons voorstellen, door Methusalah aan hunne handen onttrokken was, met het gezag dat soms op de meest barbaarsche volken hooge ouderdom met heiligheid van zeden gepaard uitoefende, waarvan de geschiedenis der invallen der noordsche volken in het Romeinsche Rijk, als die der middeleeuwen, merkwaardige voorbeelden heeft opgeteekend.

Men kan zich eenigszins verbeelden hoe Segol, uit die heilige omgeving op het woelige tooneel der Aarde teruggekeerd, als een Mozes van den Sinaï, geërgerd als deze zou worden door de afgoderij, en tegen haar dien kamp zou aanvangen, waartegen de voorzichtige en op dit punt onverschillige grijsaart Regol hem gewaarschuwd had. [66] Maar ook hoe zijn hart verdeeld en getrokken zou zijn door de gedachte aan Zilfa, die hij zou kunnen veronderstellen dat, om hare bekoorlijkheden, naar Hanoeh, thans den hoofdzetel en hofstad van het Reuzenrijk, vervoerd was. Immers dit Hanoeh, "'t omwalde Hanoeh" genoemd, [67] dat de dichter reeds in den aanhef van zijn verhaal dus beschrijft: (Ie Z. vs. 65, volg).

Het fiere Hanoeh, 't oudst der burchten, stak het hoofd

In 't uiterst Oost omhoog, van d'uchtendgloed gestoofd;
En telde als moederstad, van Land- tot Landgewesten,
Een overtalrijk kroost in meer bekrompen vesten:

die hoofdstad was voor de tweede maal in handen der Reuzen gevallen, die daar den zetel hunner macht gevestigd hadden en zich de weelde der Kaïnieten hadden laten welgevallen. Het was aldaar, als de dichter zingt, [68] dat hun volk

Verslingerde op 't genot der zoetheên van het leven;
Maar machtloos om zich zelv' dat streelend lot te geven:
't Bood vrede, of eer, 't gebod, op naam van vreêverdrag,
Geschenken, cynsbaarheid en Opperstaatsgezag———
Men eischte 't meerendeel van vee en akkergaven,
Ten jaarlijksch schattingrecht; en duizenden van slaven,
En maagden; hemelschoon, met trippelenden voet,
En wulpsch van zangstem, ter ontsteking van het bloed,
Op luitspel afgerecht en dartle schouwgebaren;
En bergen smijdig goud, gezuiverd uit zijne aâren;
Robijn uit Pizons kil en hellen diamant;
En d' eelsten roofschat van het parelvoedend strand.

En reeds "tien stammen" hadden zich aan dien eisch onderworpen.

Het was ook in dit Hanoeh dat de dichter voor ons dien vorst der Reuzen zou hebben doen optreden, wiens naam in het gemelde boek van den Pseudo-Henoch gespeld wordt; dien Exaël, [69] aan wien verschillende uitvindingen daar worden toegeschreven: als in de eerste plaats die tot de verbetering van wapentuigen en het smeden der metalen betrekking hebben, die, als uit het voorgaande waarschijnlijk is geworden, de dichter voor het krijgskundig genie van zijn held gespaard had; maar ook daarenboven die daarmee strijdige uitvindzels van verregaande weelde en pracht, die blijkbaar door den dichter zijn in 't oog gehouden bij den zoeven vermelden eisch van cijnbaarheid. En wanneer wij nu hierbij opmerken dat Bilderdijk, in zijne aanhaling uit het apocryfe boek, ook niet verzuimd heeft op te teekenen, dat onder dien Exaël "de uitvinding der kunst van tooveren en onttooveren, der sterrekunst enz." vermeld wordt, dan valt het in 't oog hoe, in den offerzang der Kaïnieten, [70] de Maan, met bijzonderen zwier van woorden, als eene Hécaté wordt aangeroepen, en men vindt grond tot de veronderstelling, dat ook eenige verdichting aan deze overlevering ontleend den Epos zou versierd hebben.

Na de vooropzetting van deze opmerkingen en veronderstellingen, wagen wij het, als in een ruwen omtrek, den vermoedelijken inhoud te doen volgen der zangen, waarin deze Epos zich verder zou hebben ontwikkeld. Niet, dat wij dit kort-begrip willen beschouwd hebben als noodzakelijke slotsom uit het voorafgegane op te maken; maar als de mogelijke, en misschien in sommige deelen waarschijnlijke gevolgtrekking, door de dichterlijke logica uit deze prémissen afgeleid.

Slot van den 5en Zang.

Segol wordt, na een kort aanschouwen van de heerlijkheid des Hemels,—op gelijke wijze als de heilbegeerige Cornelius tot Petrus (Hand. X : 3, 4, 5.)—tot Noach verwezen, aan wien inmiddels een hemelbode ter aankondiging van zijn voortreffelijken gast wordt afgezonden: (ald. vs. 19, 20, 21).

6.

Hij daalt op de aarde neder, nabij hare oosterkust, en komt tot Noach; ziet den bouw der Arke;—verstaat de beteekenis daarvan en de aanstaande verdelging des menschedoms, indien het zich niet bekeert;—immers zijn de laatste jaren die het nog waren toegestaan, haast ten einde; hij verneemt, dat hij (Segol) tot die bekeering als laatste proef wordt aangewend, door zijn voorbeeld en vorstelijke deugden; terwijl hij, als weldoener der menschheid door de uitroeijing der Reuzen, den grootsten invloed op de menschen kan verwerven. Ter bereiking van die zege wordt hij met eene natuurkennis verrijkt, als die Noach bezit, en die hem ten dienste staat, vooreerst als bouwmeester der Arke, en ten andere als temmer en belezer der dieren, onder welke hij zich als een Orfeus beweegt.

7.

Afscheid van Noach, en verdere verwijzing naar Methusalah, naar wiens eenzaam verblijf Segol door Sem geleid wordt. In de stille dichtoverschaduwde bergstreek, eenigszins verwijderd van de kust en van Noachs scheepsbouw, loopen de laatste dagen van den Aartsvader ten einde. Eene vrouw is met hem, die boetvaardig tot zijn schoot is teruggekeerd, en nu zijn stervenssponde bekleedt; het is Elpine, van wier nauwe betrekking tot hemzelve Segol hier onderricht wordt, en wier bescherming hij, als haar broeder, op zich neemt. Hij verneemt van den stervenden Aartsvader, dat Zilfa hem zal worden teruggegeven; maar dat in haar hem een zware proef wacht, en dat hij 't

menschdom van den ondergang redden zal, indien hij in die proef volstandig blijft. In dit profetisch gezicht sterft de Aartsvader.

8.

Wederkomst van Segol tot de hem met angst in het palmbosch verbeidende troepen, wier tot aanbidding overgaanden eerbied hij met zedigheit en verwijzing tot het eenig aanbiddenswaardig Wezen beteugelt. Hij keert met hen terug tot degenen die hij, bij den Frath, door de pest aangetast heeft achtergelaten; die hij nu, door het onderricht en den zegen des Aartsvaders met hooger wetenschap en krachten begiftigd, en door Elpine bijgestaan, in staat is te genezen. Het leger in Hemath vindt hij in afgodische zegefeesten vervallen. Verontwaardiging en moedeloosheid, waarin hij getroost en opgebeurd wordt door Elpine, die hem, als de hoop (Elpis) op al wat hoog en goed is, bijblijft, terwijl de ontzettendste opstand der bijgeloovige troepen tegen hem opsteekt.

9.

Bijgestaan door de hem trouw geblevenen, die deels zijn verheerlijking gezien, deels zijn wonderkraacht ondervonden hebben, bedwingt hij de oproerige afgoderij en doet nu niet meer dat gezag gelden dat alleen menschen hem toekenden, maar dat hij van God, als van den oorsprong van alle gezag, om hun heil te stichten, ontvangen heeft. Na de vernieuwde toezwering hunner trouw, wijst hij hen op het werk dat hun te verrichten staat: de bevrediging der Aarde, door de uitroeiing van de goddelooze macht der Reuzen; daartoe moet hun thans hun hoofdzetel, Hanoch, eer zij van daar met vernieuwden aanval de vruchten der behaalde overwinningen verijdelen, worden ontruikt, met den roof van zoovele dierbare panden die zij daarheen gesleept hebben, waaronder ook zijn geliefde gade in hun ketenen zucht. Voorbereidselen tot dien tocht:—nieuwe wapenen:—smeding der metalen: temmen van paarden en elefanten. Wrevel der Paradijsgeesten tegen deze beweging, deels bedwongen door ontzag voor Segol, in wien zij den gunsteling van God kennelijk aanschouwen; deels tegengehouden door hun uitstekenden broeder, Semeaza, (den minnaar van Elpine), die zich nog heimelijk vleit dat hij, door haar, eenmaal invloed op Segol zal uitoefenen, wanneer hij haar wederom zal durven smeecken, en zij den ban, dien zij met zooveel kracht tegen hem heeft uitgesproken (IIe Z. vs. 463, 464,) wederom zal opheffen.

10.

Optocht van het gansche Kaïnietische leger over den Nilho. Vreugde der Hellegeesten, die op verdelging hun hoop vesten, dat thans verwoestingen op groote schaal te wachten zijn, terwijl zij die op list rekenen zich vleien al die menschelijke krachtsinspanning te verijdelen. Vruchteloze tegenstand van de macht der Reuzen, nu door hun vorst Exaël aangevoerd, die noode de weelde zijner hofstad verlaat om het rebelleerend menschdom te bedwingen. Gevechten, waarin de door Segol verbeterde wapenen, de aanwending van ruitery en van elefanten hem de overwinning helpen verzekeren tegen de anders verpletterende overmacht der Reuzen, nu niet meer met hun voorhoede en in stroopbenden, maar met een leger strijdend. Toestand van Semeaza tusschen de Reuzen, die hij wenscht te beschermen, en Elpine, die hij niet durft naderen en die hen met Segol bestrijdt. Hij beweegt zijn broeder en boezemvriend Fuäl, dat hij tot Elpine nadere, en haar smeeke om hem gehoor te verleenen. Bede daartoe strekkend, vol ontzag en ootmoedigen aandrang door Fuäl, om Semeaza, voor Elpine uitgestort. Vergeefs!

11.

Beslissende veldslag, die de Reuzen tot voor de muren van Hanoch terugslaat. De Paradijsgeesten ontwaren dat Semeaza hen niet bijstaat. Hoe zou het kunnen, tegen Elpine en haar broeder? Hij verzaakt de algemeene belangen om het kroost dat hij van Elpine wacht, en ondertusschen dreigt de volkomen ondergang der Reuzen met de inneming van Hanoch! Raad der Paradijsgeesten: het wordt tijd, daar Segol vruchteloos, tegen hoogere Machten aan, bestreden wordt, hem te winnen, en daartoe den invloed van Zilfa te gebruiken, die, na de vermeestering van Bethur, als offer voor hen, als voor de goden bestemd, door henzelfen gered, naar Hanoch gevoerd, en in een hunner tempels aldaar geplaatst is. Teekenen en orakels in dien tempel, waardoor de Hanochieten worden gewaarschuwd Zilfa aan haar echtgenoot terug te geven.

12.

Gezantschap uit Hanoch, zeer tegen den zin van Exaël, die op Zilfa verslingerd is; maar tot vreugd van Ada, de meest begunstigde zijner Kaïnietische slavinnen, die, schoon van vorstelijke afkomst, thans op die gunst verzot, door toovermiddelen met de booze geestenwereld in verband, zijn liefde zoekt te behouden. Verzoek om vrede en aanbod, in dit geval, van Zilfa terug te geven. Regel, gedurende de onderhandeling, als gijzelaar tot Zilfa toegelaten, spreekt met het scepticisme des wereldlings tot haar over Segols liefde, en over eene

vrouw die, altijd in de nabijheid des legers aanwezig, zich in haar tent aan aller oogen onttrekt. Segol, die in Elpine zijn goeden engel aan zijn zijde heeft;—die hem als eene Velléda op zijn heirtocht vergezelt, en ook thans in hem de hoop levendig houdt, dat God te zijner tijd hem Zilfa zal terug schenken,—Segol blijft tegen den verleidelijken aanval standvastig. Geen vrede met de vijanden zijns Gods!

13.

Beleg van Hanoch, eertijds de hoofdzetel der meest beschaafde en verdorven Kaïnieten, thans van het rijk der Reuzen, die met eenige beschaving vooral ook de afgoderij hunner thans met hen samenstemmende verwonnelingen hebben aangenomen. Gruwelen aldaar door hen bedreven, menschenoffers, anthropofagie, enz. Wanhopige worsteling, waarbij de Reuzen, tot binnen de muren van Hanoch teruggedrongen, door de helsche geesten worden bijgestaan met vuurwapenen in de verdediging der veste. Vruchteloos!—de val der Reuzen met dien van Hanoch is onvermijdelijk. Een krachtiger aanval moet op het hart van Segol gedaan door het Edensch geestendom, maar thans door Sardach geraden, die zelf door Satan geleid wordt. Zilfa zelve zal aan Segol worden toegezonden; in weerwil van Exaël, wiens dierlijke driften met de verheven genegenheid van Segol contrasteeren, maar die door de Paradijsgeesten, als door zijn goden, daartoe gedwongen wordt, met de ontzettendste teekenen.—Ada, door het geestendom onderricht, deelt aan Zilfa hare toovermiddelen mede, onder die voorwaarde, dat zij de blijken van Segols min niet ontvangen zal, eer hij den vrede aan de Reuzen heeft toegestaan; maar dan ook met belofte, dat zij voor eeuwig zal zegevieren in zijn hart over die onbekende vrouw, die zijn tent niet verlaat.—Ondertusschen ontvangen die toovermiddelen een gansch andere kracht dan Ada die ooit gekend heeft, en zal Zilfa in het kamp van Segol verschijnen, met meer dan sterfelijke schoonheid toegerust.

14.

Semeaza, die tot nu toe,—door zijn boezemvriend Fuäl in zijn rouw gesteund,—zich van elk verbond met de Hel heeft vrijgehouden, aanschouwt dit plan zijner broeders met verontwaardigde afkeuring.—Maar intusschen, terwijl dit wordt voorbereid, zijn de maanden van Elpine vervuld, en Semeaza, zoo hij al, in dit uiterst oogenblik, het verbod van haar te naderen overschrijden wil, ondervindt dat hij het niet vermag: sinds met den zegen de kus van den stervenden Methusalah op haar hoofd gedaald, dit met de glanskroon der verheerlijkte

boetvaardigheid voor altijd omgeeft. Zoo ligt hij dan,—als eene hyene op haar prooi,—te loeren op het kind, dat zij ter wereld zal brengen, om het aan den invloed der menschen, en vooral van Segol te onttrekken, die het in haat tegen hem zou opvoeden.—Maar ziet! terwijl Elpine, in barensnood, op den oever des doods verkeert, dalen Engelen neder, en dragen haar in Eden met haar kind, waar het in den schoot van Henoch, even als zij boven den dood verheven, zal worden opgevoed:—in dat onbereikbaar Eden, waar Semeaza voor eeuwig uit gebannen is!—Nu kent zijn razernij geen palen meer:—hij stoot Fuäl van zich af;—en er is niets meer dat hij ontziet.

15.

Exaël is ziedend van haat tegen Segol, als tegen zijn overwinnaar, die hem van het bezit van Zilfa ontzet. Semeaza verschijnt hem; maakt hem bekend met het sinds lang onder de menschen vergeten bestaan van Eden; [71] toont hem, dat indien hij al de takken van het geslacht van Adam vereenigen kan onder eene gemeenschappelijke onderneming, ter herovering van dit rijk van weelde en van genot, de val van Segol, die zich daartegen verzetten zal, zeker is.—Intusschen verschijnt Zilfa in het legerkamp van Segol, algemeene verbazing en bewondering, als eene Armida, door haar buitengewoon schoon verwekkend. Zij beschrijft voor Segol haar wedervaren, en smeekt hem, door de algemeene volksstem gesteund, vrede te sluiten met den edelmoedigen vijand, die haar, in stede van haar aan zijn goden op te offeren, aan hem terugschenkt, terwijl zij zich als door eede verbonden aan hem voorstelt, om in Hanoeh terug te keeren, zoo het verdrag, dat zij op zich genomen heeft te doen treffen, niet gesloten wordt.

Zoo meent zij die haar onbekende vrouw, die zij als haar mededingster in het hart van Segol vreest, te overwinnen; die vrouw die zij niet te zien krijgt; die zij niet zien zal, en van wier bestaan Segol haar onkundig laat: want omtrent het lot van Elpine is hem door Methusalah het zwijgen opgelegd.

16.

Segol, nu van zijn goeden engel verstoken, bezwijkt en stemt toe. De hel treurt om het ophouden des oorlogs—Neen, juicht! zegt Satan in den helleraad; nu zijn zij allen mijn: hun tweespalt verdiert alleen hunne lichamen; hun vrede zal hun zielen ten verderve sleepen, en Semeaza wordt nu mijn bondgenoot.—Inderdaad, terwijl Semeaza wanhopig om de rotsen van Eden dwaalt, ontmoet hem Satan.

Vroeger wilde de Paradijsgeest, alleen aan 't hoofd der Reuzen en door zijn broeders bijgestaan, Eden bestormen; de oorlog met de Kainieten belette dit; nu schroomt hij niet tot dit doel de hulp der Hel aan te nemen, die de samenzwering der vereende afstammelingen van Adam bij zal staan. Satan onderricht hem, hoe het vuur, dat reeds op geringe schaal gediend heeft ter verdediging van Hanoeh, in vrij wat grooter mate tot vermeerstering van Eden kan worden aangewend, en de rotsen zal nedervellen, om hem een baan te vormen ter herovering van zijn vaderland, en ter verlossing van zijn gade en zoon uit de banden van een tyrannische macht.

17.

Het verdrag wordt getroffen, en draagt zijn noodlottige vrucht in het zedelijk bederf, dat het leger van Segol aangrijpt door de verbroedering met de Reuzen en de Hanoehieten, en door het voorbeeld van Hanoeh, dien zetel en dit brandpunt der afgoderij. Vruchteloos tracht hij den stroom te keeren, waarvoor hij de sluis heeft opengezet. Een groot vredefeest moet gevierd; het is daar dat Exaël, door Semeaza opgemaakt, verschijnt met het denkbeeld, om deze verbroedering van het gansche geslacht van Adam in een plechtige daartoe te beschrijven bijeenkomst te vieren. Hij maakt hier het bestaan van Eden bekend, als van het gemeenschappelijk afkomstig: (zie de kaart) "In de landstreek tusschen den Hiddekel en den Frath is een onafzienbare vlakte, van waar men in 't verschiët een hemelhoog gebergte zich in de wolken ziet verliezen: daar is Eden. In 't gezicht des algemeenen vaderlands zal het vereend geslacht zich eeuwige trouw en broederschap zweren."—Uitbundig gejuich neemt dit voorstel aan. Segol zelf, ofschoon door teekenen gewaarschuwd en door de somberste voorgevoelens aangegrepen, meent wat hij misdreef te zullen herstellen, door aldaar dien broederband te doen sluiten onder de aanroeping van den waren God.

18.

Gods Engel daalt neder tot Noach, en zegt: bereid u de Arke in te gaan met uw gezin; het einde is nabij.—Dagvaarding en verschijning van het gansche mensdom, naar zijn verschillende geslachten, in de vlakte tusschen den Hiddekel en den Frath.—Plechtigheden; waarbij Segol zich in de aanbidding van den waren God meer en meer verlaten gevoelt.—Op het einde en in de algemeene vreugdedronkenschap van het als 't ware onmetelijk loofhuttenfeest, onthult Exaël zijn bedoeling: "Eden, de algemeene oorsprong van ons geslacht, is de eigenlijke plaats waar dit broederfeest volmaakt zal wezen: laten wij ons

daar onverschrokken den weg toe banen; mijne goden gaan ons voor: uit hun naam spreek ik."—Heldhaftige tegenstand van Segol tegen den algemeenen afval, die hierop volgt, en hem weldra alleen laat met zijn weinige getrouwen, die door het zwaard worden uitgeroeid; en daar men hem om zijn vroegere weldaden niet dooden wil, voert men hem naar de woestijn aan de overzijde van den Hiddekel, waar het graf van Adam is en der eerste Aartsvaders, die daar in de stilte der woestijn en in het gezicht van Eden begraven wilden worden. Daar, over de rotsen gesleept en aan een rots geketend, blijft hij van elk verlaten, behalve van Zilfa, die door een afwijzing vol verachting den haat van Exaël eindelijk ook tegen zich zelve gewekt heeft.

19.

Intusschen is het menschenheir opgebroken om Eden aan te vallen.—Optocht, met de Reuzen en het afvallige leger van Segol aan het hoofd, thans door Exaël geleid, voorafgegaan door onweêrswolken, waarin zijn goden (Semeaza met de Paradijsgeesten) hem den weg wijzen, en door de onzichtbare Hellemachten voortgedreven. Nadering tot de steile hemelhoohe rotsen van Eden, waarboven, als een noorderlicht, de weêrschijn blinkt der vlammeende zwaarden der Wachtengelen.—Onthulling van het helsche geheim, aan Exaël medegedeeld, om de ontoegankelijke rotsen door ontploffing van het inwendige aardsche vuur te verbrijzelen.—Rustelooze arbeid, ter bereiking van dit misdadig doel.—Rouw, ontzetting en afgrijzen in den Hemel. De Raad Gods wordt aan de Hemelingen bekend gemaakt, en de bevelen gegeven tot de naderende ontknooping.

20.

Schijnbaar welgelukken van den hemeltergenden aanval:—instorten der rotsen, waarlangs Eden beklommen wordt. Reeds meent Semeaza meester van Eden en van Elpine te wezen. Onthulling der ontzachlijke Engelenwachten, waar de Reuzen op aandruischen met vruchteloze woede. Nog geduchter, dieper liggende vuren moeten, op aandrijven der Hel, gebezigd. Laatste schok dier ontstoken onderaardsche vuren ter omstorting der engelenweeren beproefd, maar waardoor Eden van de Aarde wordt losgemaakt, (Bild. Luchtreis bl. 48, 49) om als zelfstandig hemellichaam voortaan zijn loop door het hemelruim te nemen; terwijl tevens door dien aardschok de vergaderplaats der onderaardsche oceanen wordt opengebroken; en gelijktijdig, met het inbreken van dien vloed, de dreigende wolken, die zich sinds lang om Eden samenpakten, in cataracten op de aanvallers nederstorten. Het leger wordt het eerst medegesleept, Reuzen,

Kainieten en Sethieten onder elkander, en met het overig menschedom verzwolgen, dat nog in de vlakte, onder de ongebondenheid der afgodische spelen, den uitslag der onderneming afwacht, en zich door Ada laat paaïen, als kon zij door toovergezangen de dreigende onweêren en stroomen bezweren. Onder al deze tafereelen van verschrikking heeft nog een aandoenlijk tooneel plaats: waar Segol, bij het naderen van den vloed, aan zijn berouwhebbende verleidster vergiffenis schenkt, zoodat hun vereende zielen ter plaatse varen waar eenmaal de Heiland, op wien Segol, door Elpine getroost, vertrouwde, zal nederdalen als hun verlosser:—terwijl daarentegen Semeaza met zijn broeders in de diepste duisternis geketend wordt; maar waar toch eenmaal de zoon, dien hij ten verderve wilde sleepen, hem op het aanhoudend gebed van Elpine, door dienzelfden Heiland afgezonden zal komen stemmen tot berouw en bekeering; om hem dan te ontboeien en voor zijn Rechter te brengen, om met Fuäl (Z. III, vs. 143, volg.) genade te ontvangen.

NOOTEN

[1] Zie Petrus' Eersten Brief III, 19 : IV, 6.

[2] Boek der Schepping, IV, 1: naar het Hebreeuwsch: den man Jehovah.

[3] hichetaeria.

[4] Suringar, Leeuwaarden 1847.

[5] Bri w Ie Dl. bl. 224.

[6] Iie Z. vs. 408.

[7] bl. 446.

[8] bl. 385.

[9] bl. 63 uitg. v. D.C.

[10] Zie Iie Z. vs. 411 volg.

[11] Z. II vs. 407 volg.

[12] vs. 370.

[13] vs. 302.

[14] bl. 63. uitg. v. D. C.

[15] bl. 72. uitg. v. D. C.

[16] bl. 58. uitg. v. D. C.

[17] Verg. b. v. Z. I, vs 363, volgg. met Z. II. vs. 504, volgg.

[18] Ovid. Met. III vs. 101 sqq.

[19] vs. 1073, sqq. ed. Well.

[20] Ie Z. vs. 433, volgg.

[21] vs. 648, sqq.

[22] Ie Z. vs. 499, volgg.

[23] vs. 599, volgg.

[24] vs. 880, sqq.

[25] Ie Z. vs. 480, volgg.

[26] vs. 835, sqq.

[27] 582, sqq.

[28] vs. 749. sqq.

[29] vs. 773 en 873, sqq.

[30] vs. 199. sqq.

[31] vs. 281, sqq. 265 sqq.

[32] IIIe Z. vs. 119, volgg.

[33] bl. 64, Uitg. v. D. C.

[34] vs. 498, sqq.

[35] vs. 460 sqq.

[36] bl. 417.

[37] vs. 476, sqq.

[38] vs. 167, sqq.; vs. 758, sqq.; vs. 909, sqq.

[39] IIe Z. vs. 512, volgg. en 532.

[40] vs. 939, sqq.

[41] IVe Z. vs. 543, volgg.

[42] Ald. vs. 475.

[43] vs. 47, sqq.

[44] IVe Z. vs. 575.

[45] vs. 522, volgg.

[46] bl. 69 D. C.

[47] IIIe Z. vs. 39 volgg.—153.

[48] Ald. vs. 153-282.

[49] IIIe Z. vs. 487, volgg.

[50] Z. III, vs. 121-124.

[51] IIIe Z. vs. 307, volgg.

[52] Z. III. vs. 461, volgg.

[53] IVe Z. vs. 363, volgg.

[54] Ald. vs. 487, volgg.

[55] Ie Zang vs. 55, volgg.

[56] IIe Z. vs. 171 volgg.

[57] Ie Z. vs. 442.

[58] IVe Z. vs. 463.

[59] bl. 63. D. C.

[60] IVe Z. vs. 419-421.

[61] Bild. Voorr. bl. 71. D.C.

[62] IIe Z. vs. 480, volgg.

[63] bl. 392, 393.

[64] IIIe Z. vs. 322.

[65] IIe Z. vs. 288, volgg.

[66] IVe Z. vs. 477, volgg.

[67] Ie Z. vs. 262.

[68] Ie Z vs. 303, volgg.

[69] Bild. Voorr. bl. 70, Uitg. van D. C.

[70] Ie. Z. vs. 369.

[71] Ie Z. vs. 99-110.

End of the Project Gutenberg EBook of De ondergang der Eerste Wareld, by
Willem Bilderdijk

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK DE ONDERGANG
DER EERSTE WARELD ***

***** This file should be named 8468-8.txt or 8468-8.zip ***** This and all
associated files of various formats will be found in:
<http://www.gutenberg.org/8/4/6/8468/>

Produced by Jeroen Hellingman Updated editions will replace the previous one
—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law
means that no one owns a United States copyright in these works, so the
Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without
permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the
General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing
Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-
tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may
not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission.
If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules
is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of
derivative works, reports, performances and research. They may be modified and
printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United
States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject
to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

**THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE PLEASE READ THIS BEFORE YOU
DISTRIBUTE OR USE THIS WORK**

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution
of electronic works, by using or distributing this work (or any other work
associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply
with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License available with this
file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any

other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this ebook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

* You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

* You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm

works.

* You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.

* You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and The Project Gutenberg Trademark LLC, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT,

INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is in Fairbanks, Alaska, with the mailing address: PO Box 750175, Fairbanks, AK 99775, but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at www.gutenberg.org/contact

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gbnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread

public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:
www.gutenberg.org

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.